

Fra filantropi til strategi?

En kritisk diskursanalytisk undersøgelse af den private sektors indflydelse på den offentlige sektors forståelse af social ansvarlighed

Kandidatafhandling 15. maj 2019

Copenhagen Business School: Cand.merc.(kom.)

Katharina Granzow Jørgensen – Studienr: 93649

Sidsel Hougaard Pedersen – Studienr: 92261

Vejleder: Anne Vestergaard

Anslag: 239.544

Sidetal: 107

Abstract

There has in 2017 been a strategic change in the Danish international development policy, so the focus, to a higher degree than before, is to create a win-win situation, where both Denmark and the development countries benefit. This strategic change also involves looking at the Danish development policy as a Danish investment that can result in trade and economic gain for Denmark, as opposed to looking at it purely as international aid.

The aim of this thesis is to investigate how the private sector's understanding of social responsibility can be seen to have influenced the public sector in its understanding of social responsibility. To investigate this, we are looking specifically at Denmark's new development strategy as well as generally at the consequences this kind of influence from the private sector on the public sector can have on society's understanding of social responsibility.

The theoretical framework of this thesis is conducted from the work of Norman Fairclough (1992, 2003, 2008, 2015), as we are actively using his theory and method; the critical discourse analysis, in order to analyse based on discourse and social context. We are analysing four cases, which we define as social responsibility reports, from DANIDA and Carlsberg Group, where DANIDA will be representing the public sector and Carlsberg Group will be representing the private sector throughout the analysis. The social responsibility reports are analysed based on the critical discourse analysis, which includes three analyses: a textual analysis, a discourse analysis and an analysis on the social context. For the latter analyses, we are using institutional theory with regard to Kjær (2006) and DiMaggio, P. & Powell (1991) to analyse DANIDA's social context. After the analyses, a discussion follows, where we will discuss how the private sector's influence on the public sector can have consequences for society's understanding of social responsibility.

Our thesis shows that it is a possibility that the change in the Danish development strategy is due to influence from the private sector's understanding of social responsibility, because the strategy has changed to be more focused on economic gain through social responsibility, and that is a trait seen in the public sector. Furthermore, we found that the private sector has played a part in the making of the UN Sustainability Goals, which DANIDA's new strategy is largely based upon.

From this, and other findings, we concluded that the two sectors are starting to look more alike in their understanding of- and discourse about social responsibility; where it is defined largely from a global and commercial/profit-oriented point of view. Furthermore, the thesis concludes that this can also have consequences for society in general as it can result in a common sense understanding, and thereby social

acceptance, of *what constitutes social responsibility* based on a global and commercial/profit-oriented discourse, which can have further implications in society.

We are aware that we will not be able to source any changes in Denmark's development strategy directly to the private sector, as there can be many unexplored reasons for changes. However, we will comment on connections we see, and the thesis' conclusion will be derive from such connections.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Indholdsfortegnelse	3
Kapitel 1	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Problemfelt	6
1.3 Problemformulering	6
1.4 Underspørgsmål	7
1.5 Afgrænsning	7
1.5.1 Emneafgrænsning	7
1.5.2 Begrebsafklaring	8
1.6 Motivation	9
1.7 Struktur af opgaven	9
Kapitel 2	11
2.1 Litteraturreview	11
2.2 Valg af teori	12
2.2.1 En diskursanalytisk tilgang	12
2.2.2 Faircloughs kritiske diskursanalyse som tilgang	15
2.2.3 Den sociale kontekst: En institutionalisering af legitimitet	21
Kapitel 3	24
3.1 Videnskabsteori	24
3.1.1 Videnskabsteoretisk position	24
3.1.2 Socialkonstruktivisme	25
3.1.3 Hermeneutikken	26
3.2 Observatørens rolle	27
3.3 Undersøgellesdesign	28
3.3.1 Forholdet mellem teori og empiri	28
3.3.2 Casestudie som tilgang	30
3.3.3 Data og dataindsamlingsmetoder	31
3.3.4 Kvalitative data og indsamling	33
3.3.5 Analysemetode: Faircloughs kritiske diskursanalyse	34
3.4. Reliabilitet, validitet og generalisering	42
3.5 Casebeskrivelse	42
2.5.1 Den offentlige sektor: DANIDA	43

2.5.2 Den private sektor: Carlsberg	44
Kapitel 4	46
4.1 Identifikation af diskurser.....	46
4.1.1 De fire diskursers modsætningsforhold	46
4.2 Analyse af den tekstuelle praksis.....	47
4.2.1 Analyse af DANIDAS rapport fra 2017	48
4.2.2 Analyse af DANIDAS rapport fra 2010.....	58
4.2.3 Analyse af Carlsbergs rapport fra 2017	67
4.2.4 Analyse af Carlsbergs rapport fra 2011	76
4.2.5 Delkonklusion: den tekstuelle praksis	85
4.3 Analyse af den diskursive praksis	85
4.3.1 Identifikation af den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden.....	86
4.3.2 Diskursiv stabilitet i den private sektors diskursorden	88
4.3.3 Forandring i DANIDAS kommunikation om SA over tid	90
4.3.4 Forholdet mellem den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden.....	93
4.3.5 Delkonklusion: den diskursive praksis	95
4.3 Analyse af den sociale praksis.....	96
4.3.6 Delkonklusion: den sociale praksis	101
Kapitel 5	102
5.1 Diskussion	102
5.1.1 En institutionalisering af SA med et økonomisk rationale	102
5.1.2 Den private sektors magt til at påvirke gennem FNs Verdensmål	103
5.2.3 Hvis alle samarbejder og er enige, hvem holder så vagt?.....	103
Kapitel 6	105
6.1 Konklusion	105
Perspektivering.....	107
Kilder.....	108

Kapitel 1

1.1 Introduktion

Den 18. januar 2017 vedtog et bredt forlig i det danske folketing, at Danmarks udviklingsbistand skulle have en ny retning, der både skulle være rentabel for udviklingslande og for Danmark. Dette kom til udtryk gennem en ny udviklingsstrategi *Verden 2030* samt gennem en navneforandring af støtten, hvor navnet *udviklingsbistand* blev udskiftet med *udviklingssamarbejde*. Strategiens udgangspunkt er, at “vi passer på Danmark, når vi tager vare på verden” og at princippet “»noget for noget« fremover [vil] spille en væsentligt større rolle end i dag” (Udenrigsministeriet, 2019) (Jyllands-posten, 2017). Udenrigsministeriet, der står for at føre strategien ud i verden, skriver selv, at der er sket en forandring fra bistand til investeringer:

“Fra bistand til investeringer. Skellet mellem humanitær bistand og langsigtet udvikling skal nedbrydes. Den private sektor skal inddrages langt mere. Og så skal der fokus på unge, migration og kvinders rettigheder. Det er nogle af hovedpunkterne i Danmarks nye udviklingspolitiske og humanitære strategi” (Udenrigsministeriet, 2019).

Forandringen kommer til udtryk gennem et fokus på en strategi, der skal realisere, at dansk samarbejde med transitions- og vækstøkonomier og den danske private sektor bliver en aktiv del af Danmarks nye udviklingspolitiske- og humanitære strategi (Udenrigsministeriet, 2019) (Dansk Industri, 2017).

Siden midten af 1970'erne har Danmark kontinuerligt levet op til FN's målsætning om at donere mindst 0,7% af bruttonationalindkomst (BNI) og har derfor været blandt verdens største ydere af udviklingsbistand i forhold til BNI. Derudover er den danske udviklingsbistand gennem tiden blevet rost i internationale evalueringer for at være rettet mod de svageste grupper i de fattigste udviklingslande (Brunbech, 2012). Der ses med den nye strategi et skift i Danmarks politik, hvor Danmark går fra at rette udviklingsstøtten mod de fattigste lande til at have et større fokus på at skabe en økonomisk og socialt ansvarlig win-win-situation for Danmark og udviklingslandene.

Da Danmark tidligere har fået international ros for sin udviklingspolitik og udviklingsstøtte, kunne man forestille sig, at det var fordelagtigt ikke at ændre i strategien, og det er derfor interessant at undersøge, *hvad* der har påvirket den nye italesættelse af udviklingsstøttens socialt ansvarlige formål (Heldgaard et al., 2016).

1.2 Problemfelt

Siden 1980'erne har der været forandringer indenfor den offentlige sektor i Danmark i form af en effektivisering af forvaltning af offentlige tjenester, både indenfor og udenfor landets grænser. Dette kan forklares med teorien New Public Management (NPM), der er baseret på en liberalistisk markedsøkonomisk tilgang, der kommer til udtryk i den offentlige sektors brug af privatisering, udlicitering og markedsføring af initiativer og tjenester, der ellers forbindes med den private sektor (Ewan Ferlie, 2017). Ifølge NPM, elimineres eller begrænses forskelle mellem den offentlige og den private sektor, og sektorerne nærmer sig derfor hinanden. Et sted, hvor en sådan udligning af forskelle kommer til udtryk er, at den offentlige sektors stigende adoptering af den private sektors Corporate Social Responsibility (CSR)-praksisser, som strategisk kommunikation og rapportering (Crane, Matten & Spence, 2014:14-15). På baggrund af NPM og adopteringen af CSR-strategi fra den private sektor, er det relevant at undersøge, hvorvidt den private sektor kan have påvirket den offentlige sektors nye italesættelse af Danmarks internationale sociale ansvar; udviklingsstøtten.

Yderligere ses der et større fokus på social ansvarlighed (SA), blandt andet i form af *FNs 17 verdensmål* for bæredygtig udvikling i samfundet (DANIDA, 2019). Med det voksende fokus på SA in mente, vil vi analysere den offentlige sektors kommunikation om dens SA, i form af udviklingssamarbejdet, i forhold til den private sektors kommunikation om SA, i form af CSR. Dette gøres for at undersøge den private sektors rolle i ændringen af Danmarks humanitære udviklingsstrategi. Med viden om, at den offentlige sektor er i stand til at påvirke den private sektor gennem lov, vil vi undersøge, om og hvordan den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors strategi og kommunikation, og derigennem har indflydelse på den offentlige sektors og samfundets forståelse af, *hvad SA er*.

Afhandlingen vil således bidrage med viden om udviklingen i den offentlige sektors SA-kommunikation med fokus på at belyse den private sektors påvirkning af den offentlige sektors forståelse af SA.

Disse betragtninger og refleksioner ligger til grund for opgavens problemformulering.

1.3 Problemformulering

Hvilken indflydelse har den private sektors forståelse af samfundsansvar haft på den offentlige sektor, siden udbredelsen af New Public Management og Corporate Social Responsibility – specifikt hvad angår Danmarks humanitære og udviklingspolitiske strategi og mere generelt samfundets forståelse af social ansvarlighed?

Til besvarelse af problemformuleringen, vil DANIDA i undersøgelsen fungere som en repræsentant for den offentlige sektor, og Carlsberg Group (Carlsberg) vil fungere som en repræsentant for den private sektor. Vi tager forbehold for, at vi ikke har mulighed for direkte at undersøge kausalitetsforholdet mellem den offentlige og den private sektor, og undersøgelsen vil derfor tage udgangspunkt i de sammenfald, vi ser i de specifikke cases fra DANIDA og Carlsberg.

1.4 Underspørgsmål

Vi undersøger den fremsatte problemformulering med en undersøgelse af følgende underspørgsmål:

1. Hvilke diskurser dominerer i betydningsfastlæggelsen af social ansvarlighed i udvalgte cases fra DANIDA og Carlsberg?
2. Hvordan ses der en interdiskursiv indflydelse på DANIDAS forståelse af social ansvarlighed fra Carlsberg, og hvordan påvirker det udviklingen i den offentlige sektors diskursorden?
3. Hvordan kan der gennem et institutionelt perspektiv ses indflydelse fra den private sektor på DANIDAS humanitære og udviklingspolitiske strategi?
4. Hvilke konsekvenser har det for samfundets fælles forståelse af social ansvarlighed, at den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors forståelse af social ansvarlighed.

1.5 Afgrænsning

1.5.1 Emneafgrænsning

I afhandlingen har vi foretaget afgrænsninger, der skal sikre en konkret besvarelse af problemformuleringen.

Analysen funderer på et kvalitativt multiple casestudie, og derfor er vi opmærksomme på, at vi kun kan udlede viden om SA-kommunikation i forhold til de specifikke cases, rapporter, som opgavens empiri udgøres af. Vi har afgrænset os til det specifikke tidsperspektiv fra 2010/2011 til 2017 i den offentlige og private sektor, hvorfor vi afgrænser undersøgelsesfeltet til dette tidsperspektiv. Yderligere, afgrænser vi os til Carlsberg som repræsenterer den private sektor, og DANIDA som repræsenterer den offentlige sektor.

Grundet afhandlingens empiriske grundlag, afgrænser vi os fra at undersøge, hvordan forfattere, der har

produceret rapporterne, oplever indflydelse fra den private sektor. Mange aktører været involveret i produktionen af rapporterne i 2010/2011 og 2017, hvorfor en undersøgelse baseret på interviews af forfattere, ikke havde været mulig inden for afhandlingens ydre rammer. Afgrænsningen på baggrund af afhandlingens empiriske grundlag gør sig også gældende for undersøgelse af konsumtionen, hvor vi afgrænser os fra at undersøge, hvordan de udvalgte rapporter modtages af individuelle læsere.

Desuden er afhandlingens problemstilling centreret omkring den private sektors indflydelse på den offentlige sektors SA-kommunikation, hvorfor afhandlingen afgrænses fra yderligere eksterne påvirkninger, der kan have haft indflydelse på skiftet i udviklingsstrategien.

1.5.2 Begrebsafklaring

‘Det offentlige’ og ‘det private’: Løbende i opgaven bliver der adskilt mellem ‘det offentlige’ og ‘det private’. Det offentlige konstituerer i denne opgave ‘den offentlige sektor’, og ‘det private’ er den private sektor. NGO’er og internationale organisationer er ikke inddelt under de to ovenstående begreber, men nævnes for sig selv, hvor det er relevant.

Corporate social responsibility (CSR): CSR er virksomheders, den private sektors, sociale ansvar.

Det offentliges sociale ansvar: I denne afhandling anser vi det danske udviklingssamarbejde, som Danmarks internationale sociale ansvar.

‘Social ansvarlighed’ (SA): Brugen af begrebet *social ansvarlighed* har til formål at inkludere både den offentlige- og private sektors initiativer, der anviser økonomisk-, social- og miljøansvarlighed, også kendt som ‘triple bottom line’, samt parternes kommunikation herom. Vi oversætter det engelske ‘sustainability’ til bæredygtighed, der anses for at gå ind under betegnelsen: social ansvarlighed. Det antages, at Carlsberg anvender ordet sustainability som begreb, når den beskriver sine SA-initiativer, hvorfor det oversættes til *social ansvarlighed*.

‘Rapporter’: Carlsbergs CSR rapporter og DANIDAS udviklingspolitiske planer nævnes gennem afhandlingen som ‘rapporter’ for at gøre opgaven mere sprogligt organisk.

1.6 Motivation

Motivationen for dette speciale udspringer af, at vi gennem vores studier har opnået en generel interesse for SA-kommunikation i den private og offentlige sektor. Gennem vores specialisering: 'Corporate Responsibility, Governance and Communication' opnåede vi viden om det offentliges påvirkning på private virksomheder gennem regulativer og standarder, hvorfor virksomheder bevægede sig i en mere socialt ansvarlig retning. Med denne viden in mente, var Katharina i praktik i det danske udenrigsministerium på den danske ambassade i Tyrkiet, hvor hun arbejdede med myndighedssamarbejde. Programmet er finansieret af DANIDA, som er ansvarlig for Danmarks udviklingssamarbejde, og har til formål at fremme social og bæredygtig udvikling i Tyrkiet. Programmet indeholder samtidig en agenda om, at samarbejde i lande og sektorområder skal have værdi for danske virksomheder, hvorfor programmet havde et strategisk ærinde.

Denne observation skabte undren over strategiske arbejdsmetoder og værktøjer i den offentlige sektor, i forhold til Danmarks udviklingsstøtte, som vi vurderede til at minde om den private sektors karakteristika. Vi blev endvidere interesserede i, hvordan strategien blev kommunikeret, da vi kunne observere en tydelig ændring i form af navneændringen fra *udviklingsbistand* til *udviklingssamarbejde*. Vi ønskede derfor at undersøge, om denne ændring i offentlig kommunikation kunne være foranlediget af indflydelse af den private sektor.

1.7 Struktur af opgaven

Nærværende afhandling er bygget op af kapitler, der tilsammen udgør en undersøgelse og en besvarelse af den fremsatte problemformulering.

Kapitel 1, dette kapitel, er et introducerende kapitel, og indeholder introduktionen til emnet: fra filantropi til strategi. I dette kapitel indsnævres emnet til et problemfelt og en samfundsrelevant problemformulering, samt konkrete underspørgsmål. Yderligere afgrænses emnet, og der redegøres for vores brug af specifikke begreber. Til sidst i kapitlet redegør vi for vores motivation i forhold til emnevalg og giver et overblik over afhandlingens struktur, der skal give læseren et overblik over afhandlingens opbygning.

Kapitel 2 indeholder opgavens teori. Her fremlægges et litteraturreview, der afdækker hvilken teori, der allerede er indenfor emnet, og som ligger til grund for aktualiteten af problemfeltet. Derudover gennemgås den teori, der anvendes aktivt i analysen og og i besvarelsen af problemformuleringen. Her tages der udgangspunkt i Faircloughs kritiske diskursteori og institutionel teori.

I **kapitel 3** præsenteres afhandlingens videnskabsteoretiske og metodiske tilgang. Dette kapitel indeholder derfor en redegørelse af det videnskabsteoretiske ståsted, der udgøres af socialkonstruktivismen og hermeneutik

samt vores rolle som observatører. Herefter er der en gennemgang af undersøgelsesdesignet, dataindsamling, samt specialets analysestrategi og til sidst en casebeskrivelse af udvalgte cases fra DANIDA og Carlsberg.

Kapitel 4 indeholder afhandlingens analyse, der er tredelt og har til formål at levere en analyse af de tre første underspørgsmål til problemformuleringen. Her analyseres der med udgangspunkt i Norman Faircloughs tre dimensioner; den tekstuelle praksis, den diskursive praksis og den sociale praksis.

Kapitel 5 er et diskussionskapitel, hvor analysens resultater og udvalgt litteratur anvendes til at diskutere problemformuleringen, med særligt fokus på hvilke konsekvenser har det for samfundets fælles forståelse af SA, at den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors forståelse af SA.

I **kapitel 6** præsenteres afhandlingens konklusion, hvor de forgangne kapitlers udbytte bidrager til en besvarelse af problemformuleringen: *Hvilken indflydelse har den private sektors forståelse af samfundsansvar haft på den offentlige sektor, siden udbredelsen af New Public Management og Corporate Social Responsibility – specifikt hvad angår Danmarks humanitære og udviklingspolitiske strategi og mere generelt samfundets forståelse af SA?*

Herefter vil der være en **perspektivering**, hvor der inviteres til videre undersøgelse af afhandlingens problemfelt.

Kapitel 2

2.1 Litteraturreview

I dette afsnit gennemgås der hvilken litteratur, der allerede eksisterer inden for afhandlingens emne og problemfelt – og hvordan den påvirker vores undersøgelse.

I en undersøgelse foretaget af Peter Frumkin og Joseph Galaskiewicz, konkluderes der, at den offentlige sektor påvirkes af institutionelle pres i en søgen på legitimitet i højere grad end den private sektors profitsøgende organisationer (2004:302). Ifølge denne undersøgelse begynder den offentlige sektor at ligne den private sektors profitsøgende virksomheder mere på grund af institutionelle pres i form af normative- og coercive pres (Frumkin & Galaskiewicz, 2004:303). Eksterne indflydelser, som den private sektor, kan altså have indflydelse på den offentlige sektors struktur og strategi. Det understreges af Frumkin og Galaskiewicz, at der er mangel på undersøgelser af den offentlige sektor, og af hvordan denne påvirkes gennem institutionelle pres, og de opfordrer til yderligere forskning på området (Frumkin & Galaskiewicz, 2004:283).

I nyere udviklingsteori påpeger forskere, at den offentlige sektor begynder at ligne den private sektors profitsøgende virksomheder gennem en undersøgelse af det danske udviklingssamarbejde. I en undersøgelse af den danske udviklingspolitik af DIIS i 2018, konkluderes der, at det danske udviklingssamarbejde har udviklet sig fra at arbejde ud fra et værdisæt bestående af “human rights, democracy, good governance, sustainable environments, gender equality etc.” til et stærkt fokus på kortsigtede danske interesser – der ofte er kommercielle og ikke handler om udvikling (Engberg-Pedersen & Fejerskov, 2018:158-159). Det kan tyde på et skift i værdier og i den danske offentlige sektors diskurs i forbindelse med udvikling og SA.

Der er altså, ifølge DIIS, sket en udvikling i den offentlige sektors værdier i forhold til det danske udviklingssamarbejde, og med Frumkin og Galaskiewicz teori in mente, er det interessant at undersøge hvorvidt udviklingen kan være sket på baggrund af indflydelse fra den private sektor. Denne afhandling vil derfor handle om netop dette mulige samspil mellem den offentlige og den private sektor, hvor den private sektors indflydelse af den offentlige sektor undersøges. Afhandlingen vil derfor bidrage med viden til området; påvirkning af den offentlige sektor, med et fokus på, hvordan ekstern påvirkning kan ses fra den private sektor gennem diskursiv og institutionel indflydelse.

Ifølge ovenstående studier, bør en diskursiv og institutionel indflydelse udfolde sig kommunikativt og strategisk i den offentlige sektors SA-indsats, og den kan derfor sammenlignes med den private sektors forståelse af SA i form af CSR. Selvom man ikke nødvendigvis ville forvente et fokus på CSR i den offentlige

sektor, da det er *corporate social responsibility*, er der, ifølge Crane, Matten og Spence, en tendens til, at den offentlige sektor adopterer CSR-praksisser fra den private sektor (Crane, Matten & Spence, 2014:14-15). Dét samspil, der undersøges, handler om SA-kommunikation og -strategi, og der ses, ifølge Crane, Matten og Spence, at den offentlige sektor i stigende grad underlægges de samme krav, forventninger og eksterne pres, som den private sektor gør i forbindelse med CSR, når det kommer til SA.

Det er interessant at sammenligne de to sektorerers kommunikation om SA og finde ud af, hvordan den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors SA-kommunikation, da det vil kunne afsløre et underliggende grundlag for udviklingssamarbejdet, ifølge DIIS, markante udvikling over de seneste år (Engberg-Pedersen & Fejerskov, 2018:158-159). En påvirkning fra den private sektor af den offentlige sektor vil foranledige en diskussion om, hvilke konsekvenser det kan have for samfundet og magtforholdene i samfundet, at den private sektor, gennem sin forståelse af CSR, har magt til at påvirke den offentlige sektors forståelse af SA.

2.2 Valg af teori

Afhandlingens problemformulering besvares ud fra en teoretisk ramme, der tager afsæt i diskursteori, med særligt fokus på Faircloughs kritiske diskursanalyse. Den teoretiske ramme vil yderligere udgøres af social teori, i form af institutionel teori, da diskursteori og social teori, ifølge Faircloughs kritiske diskursteori, er gensidigt påvirkende.

2.2.1 En diskursanalytisk tilgang

I den diskursanalytiske tilgang er kommunikation en del af en kontinuerlig proces, hvorigennem menneskers verdensbilleder skabes (Fairclough, 1992:3-4). Man kan således gennem kommunikation påvirke, reproducere eller forandre verdensbilleder. Dette kan gøres gennem diskurser, der, ifølge Jørgensen og Phillips, er "*en bestemt måde at tale om og forstå verden på*" (1999:9). Den diskursanalytiske tilgang tager udgangspunkt i, at man trækker på antagelser af, hvad der er naturlig og accepteret viden i samfundet, når man kommunikerer gennem tale eller tekst. Disse antagelser er diskurser, altså bestemte måder at tale om og forstå verden på. Den kommunikation man sender ud i verden, vil være påvirket af eksisterende diskurser, og vil derfor enten være et modstykke, der søger at forandre den accepterede eksisterende diskurs, eller den vil bekræfte diskursen ved indirekte eller direkte at reproducere diskursen som en selvfølgelighed i samfundet (Nedergaard, 2015:62, 70-71).

2.2.1.1 Det konstruerede verdensbillede

Den diskursanalytiske tilgang dækker over flere tilgange, der adskiller sig fra hinanden på forskellige områder; for eksempel er Laclau og Mouffes diskursteori bundet op på tesen om, at diskurs er konstituerende – hvor det dermed er den sproglige betydningsdannelse, der former og omformer sociale strukturer, processer og sociale relationer. Det adskiller sig fra den kritiske diskursanalyse, der tager udgangspunkt i, at sociale praksisser og diskurs eksisterer i et dialektisk forhold, hvor de konstant konstituerer, former og omformer, hinanden (Jørgensen & Phillips, 1999:29). Til trods for sådanne forskelle, er der nogle gennemgående præmisser, der gør sig gældende for flere diskursanalyser. Først og fremmest udspringer den diskursanalytiske tilgang af det videnskabsteoretiske paradigme *socialkonstruktivismen*, hvilket binder teorien op på verdenssynet om, at alt er socialt konstrueret, og at vores viden og sociale identiteter ikke er en spejling af virkeligheden, men snarere underlagt sociale konstruktioner (Jørgensen & Phillips, 1999:13-15).

Jørgensen og Phillips beskriver, hvordan diskursanalytiske tilgange tager udgangspunkt i, at menneskers viden og verdensbilleder er et produkt af deres forforståelse, der bruges til at afkode og fortolke nye indtryk og ny viden (1999:13). Viden og verdensbilleder er derfor subjektive frem for objektive spejlinger af virkeligheden. Forforståelsen og menneskers syn på verden er ifølge denne tilgang afhængig af historie og kultur, og verdensbillederne samt accepterede diskurser er derfor skabt i en historisk og kulturel kontekst, og kan derfor forandres på tværs af kulturfællesskaber og over tid (Jørgensen & Phillips, 1999:13-14). Viden skabes gennem kommunikation, relation og social interaktion, hvor mennesker i større og mindre grupper skaber fælles virkelighedsopfattelser, som gruppen søger at reproducere som en naturlig sandhed og viden, og som grupper med modstridende verdensbilleder vil søge at forandre (Jørgensen & Phillips, 1999:14).

Verdensbilleder kan påvirke samfundet, når der opstår en social konsensus om specifikke verdensbilleder, hvori elementer bedømmes til at være socialt acceptable eller uacceptable, og disse verdensbilleder fører til handlinger, der understøtter den socialt konstruerede viden om enkelte elementer. Når man handler på baggrund af et verdensbillede, påvirker man samfundet, da der kommer konsekvenser af ens handlinger (Jørgensen & Phillips, 1999:14). En konsekvens kan være en samfundsændring, ved at man støtter og forstærker – eller modstiller sig – en konsensus i samfundet. Her er den diskursanalytiske tilgangs formål særligt fremtrædende, da dens mål er at identificere diskursers magt, der består i, at diskurser gør visse idéer og værdier socialt acceptable eller uacceptable. Gennem denne blotlæggelse og identifikation får man et udgangspunkt, hvor magtrelationer i samfundet kan kortlægges og derefter kritiseres (Jørgensen & Phillips, 1999:11).

2.2.1.2 Sprogets rolle i skabelsen af virkeligheden i en diskursanalytisk tilgang

“Diskursanalytiske tilgange trækker på strukturalistisk og poststrukturalistisk sprogfilosofi, som hævder, at vores adgang til virkeligheden altid går gennem sproget”, og sproget anses således for at skabe, forandre og forstærke diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999:17).

Virkelighedsbilleder er menneskers fortolkning af, hvad der er sandt, og dannes ud fra en subjektiv forståelse af, hvad der er viden. Disse billeder skabes gennem social interaktion, hvor særligt sproget spiller en stor rolle. Det er når hændelser og handlinger italesættes, at de tillægges en betydning og værdi. Hændelser, som naturkatastrofer i fattige lande, kan beskrives som for eksempel enten *formålsløse* eller *noget der fordrer samarbejde*, hvorefter visse handlinger anses som relevante til at takle hændelsen (Jørgensen & Phillips, 1999:18). Når man italesætter en hændelse eller en samfundssituation på en bestemt måde, bruger man sproget til at argumentere for, at visse handlinger skal finde sted. Det er når disse handlinger finder sted, at menneskers diskursive forståelse af en hændelse og den sproglige italesættelse får sociale konsekvenser. Sproget er altså afgørende i forhold til at fastsætte en regerende diskurs om en samfundssituation, der fører til diskursbestemte sociale konsekvenser (Jørgensen & Phillips, 1999:14,18). De sociale konsekvenser afhænger af hvilken diskurs, der er regerende og socialt accepteres, og den sproglige italesættelse har altså stor betydning for, hvilke sociale konsekvenser samfundet oplever.

2.2.1.3 Hegemoni, ideologi og subjektet i den diskursanalytiske tilgang

Diskurser er knyttet til bestemte forestillinger om magt. Inden for den diskursanalytiske tilgang er der en overordnet forståelse af, at diskurser, der er samfundsmæssigt anerkendt som viden og som *sandhed*, har magt. Dog er der forskellige forgreninger herfra, i forhold til hvordan forskellige teoretikere beskriver magtens rolle i dannelsen af diskurser. Filosofen Michel Foucault, der har været med til at definere store dele af diskursanalysen, beskriver, at der kun er én diskurs, én viden, der regerer i hver historiske tid (Jørgensen & Phillips, 1999:22). Nutidens forståelse af diskurser bærer i høj grad præg af en anerkendelse af hegemoni, hvor flere diskurser konstant kæmper om at være samfundsmæssigt anerkendt som viden (Jørgensen & Phillips, 1999:15, 22).

En diskurs, der anerkendes i samfundet som viden og forstås af mennesker som common sense, kan have implicite ideologiske egenskaber, da “common sense assumptions may *in varying degrees* contribute to sustaining unequal power relations” (Fairclough, 2015:107). Beskrivelsen af ideologi varierer inden for de forskellige diskursanalytiske tilgange. Foucault benytter ikke ideologibegrebet, da det ligger op til, at der bag de ideologiske perspektiver findes en sandhed, som man kan finde frem til, og det mener han ikke er muligt, da man aldrig vil kunne tale ud fra en position uden for diskurserne (Jørgensen & Phillips, 1999:23,27).

Filosoffen Louis Althusser beskriver ideologi, som “et repræsentationssystem, der skjuler vores sande forhold til hinanden”, og angiver dermed, til forskel fra Foucault, at der er en grundlæggende sandhed i verden (Jørgensen & Phillips, 1999:24). Althusser mener dog også, at den eneste ideologi i samfundet er kapitalismen, og at alle sociale relationer er underlagt den ideologiske kapitalisme, som medier og statsapparater undertrykker mennesker til at være underlagt (Jørgensen & Phillips, 1999:24-25). De teoretiske rammer i denne afhandling baserer sig på forestillingen om, at der ikke kun findes én dominerende ideologi, men at der er flere ideologier, der styrer diskurser, hvilket stemmer overens med nutidens konsensus om, at Althusseres tese om én ideologi i samfundet ikke er retvisende (Jørgensen & Phillips, 1999:26).

Selvom mennesket i diskursteorien ses som et subjekt, der underlagt og skabes i ideologiske diskurser, argumenterer kulturteoretikeren Stuart Hall et al. for at et individ har agency til at modsætte sig diskurser og ideologier (Jørgensen & Phillips, 1999:24). Men når subjektet modsætter sig diskurser, gøres dette ud fra en forståelsesramme, der er skabt gennem andre accepterede diskurser i samfundet (Jørgensen & Phillips, 1999:26-27).

2.2.1.4 Kritik af den diskursanalytiske tilgang

Den diskursanalytiske tilgang tager udgangspunkt i, at alt er socialt konstrueret. Hertil går der en kritik på, at når alt er socialt konstrueret, er der ikke nogen regler eller noget, der kan siges at ‘eksistere’ (Jørgensen & Phillips, 1999:14). Men med Faircloughs tilføjelse af det sociale felt, vil der komme et regelbundet samfundsbillede, der opstiller rammer for, hvilke identiteter og meninger, der kan komme i spil. En anerkendelse af samfundsstrukturer, vil også gøre det nemmere at spekulere i samfundsmæssige konsekvenser.

2.2.2 Faircloughs kritiske diskursanalyse som tilgang

I denne afhandling har vi valgt at besvare problemformuleringen ved hjælp af den diskursanalytiske tilgang, hvorfra Faircloughs kritiske diskursanalyse er udvalgt til at danne grundlaget for opgaven. Vi kan med denne tilgang teoretisk problematisere og empirisk undersøge relationerne mellem det diskursive og det sociale i forhold til samfundsansvar i den offentlige sektor i Danmark. Denne tilgang giver mulighed for at analysere og kommentere på den sociale dimension og sociale konsekvenser med udgangspunkt i diskurs. Den kritiske diskursanalyse udspringer af diskursteori, hvorfor den deler mange af de præmisser, der er redegjort for i det foregående afsnit. Dog er der nogle teoretiske områder, hvor denne kritiske diskursanalytiske tilgang udfordrer den brede definition af diskursteorien ovenfor, og disse områder er indgående beskrevet i dette afsnit af opgaven.

2.2.2.1 Målet med den kritiske diskursanalyse

Et mål med den kritiske diskursanalyse er at afdække betydningen af bestemt sprogbrug for at blotlægge diskursers rolle i social og kulturel forandring samt i opretholdelsen af ulige magtforhold (Fairclough, 1992:103) (Jørgensen & Phillips, 1999:75-76). Dog er det mere abstrakte mål at påvirke samfundet gennem italesættelse af samfundsstrukturer og diskursive sammenhænge: “They [...] want to speak to and, perhaps, intervene in, social or political issues, problems, and controversies in the world. They want to apply their work to the world in some fashion” (Gee, 2011:9). Herudover er det Faircloughs opfattelse, at sprogbrug trækker på tidligere diskurser i samfundet, og derfor vil man med hans tredimensionelle diskursanalyse kunne se sammenhængen mellem diskurser og magt, da reproducering af diskurser reproducerer bestemte gruppers dominans og hegemoni (Jørgensen & Phillips, 1999:15) (Nedergaard, 2015:72-73). Sproget spiller altså en særlig rolle i forhold til at blotlægge sociale og politiske forandringer i samfundet. Fairclough binder dette sproglige diskursive element i samfundet sammen med sociale tendenser – og ud fra en analyse af disse to områder vil man kunne nå målet; en blotlæggelse af diskursers rolle i social og kulturel forandring og i opretholdelsen af ulige magtforhold.

2.2.2.2 Den kommunikative begivenhed og diskursordner

Faircloughs kritiske diskursanalyse arbejder ud fra en teori om, at der er to dimensioner: struktur og praksis, hvor praksis er en kommunikativ begivenhed og struktur er en diskursorden (Jørgensen & Phillips, 1999:145). En kommunikativ begivenhed er enhver form for sprogbrug og er inddelt i tre dimensioner: en tekst/tale, en diskursiv praksis og en social praksis. Strukturen, diskursordenen, er den baggrund, man kan måle forandring i den kommunikative begivenhed op imod (Jørgensen & Phillips, 1999:80,145). Diskursordner kan ændre sig, men anses for at være relativt stabile i forhold til diskurser, og fungerer derfor som en baggrund, man kan måle diskursiv forandring op imod (Fairclough, 2003:220). En diskursorden kunne for eksempel være en skole, hvor der tilhører accepterede relativt stabile diskurser, om hvordan elev- og lærerrollen er, samt forskellen på de to.

2.2.2.3 Det dialektiske forhold mellem det diskursive og det sociale

Den kritiske diskursanalytiske tilgang er bundet op på præmissen om at “tekster former og formes af social praksis” (Jørgensen & Phillips, 1999:82). Verdensbilleder skabes altså af to praksisser, den diskursive og den sociale, hvor diskurser, der kommer til udtryk i tekster og tale, er påvirket af det sociale – og påvirker det sociale. Sprog tilføjer altså dimensioner til diskurser i samfundet, hvor de enten ændrer diskurser eller bekræfter accepterede diskurser i samfundet. Dette samspil, hvor sociale praksisser og diskursive praksisser anses for at være gensidigt påvirkende og i et dynamisk samspil, er en dialektisk tilgang (Jørgensen & Phillips, 1999:28). Det dynamiske samspil betyder, at verdensbilleder er under konstant forandring, hvilket stemmer

overens med Faircloughs teori, om at diskurser er i en konstant hegemonisk kamp, og at der ikke blot er én dominerende diskurs i samfundet (Jørgensen & Phillips, 1999:15, 22).

2.2.2.4 Hegemoni og ideologi i Faircloughs kritiske diskursanalyse

Fairclough er kendt for sin kombination af en lingvistisk tekstanalyse og social teori, og, ifølge ham, kan man med disse to teoretiske forudsætninger undersøge forandring i et samfund (Fairclough, 1992:1). Men hans teoretiske standpunkt bærer også præg af hans opfattelse af magt, nærmere bestemt den diskursive magt, der kommer til udtryk gennem hegemoni og ideologi. Disse to elementer handler om, hvor meget og hvilken vægt et samfund tillægger en diskurs, og dermed hvor meget magt diskursen har, samt hvilken betydningsfastlæggelse diskursen har magten over (Fairclough 1992, 87-88).

Hegemoni, der påvirker diskurser i samfundet, beskrives af Fairclough således: "*Hegemony is leadership as much as domination across the economic, political, cultural and ideological domains of a society.*" (Fairclough, 1992:92). Hegemoni refererer til den forhandling, der er, når der skabes konsensus om en diskursiv betydning. Der er, i Faircloughs opfattelse af hegemoni, konstant hegemoniske kampe, om hvilke diskursive betydninger, der vinder accept i et samfund (Fairclough, 2008:52). Fairclough opfatter magt som noget produktivt, da magt producerer det sociale ved at konstruere diskurser, viden og subjektiviteter (Jørgensen & Phillips, 1999:23). Magt er også noget, én gruppe kan have over en anden, og magten kan så anvendes til at kontrollere diskurser. En gruppe kan gennem en sådan diskursiv magtudøvelse skabe social magt samt ulige magtforhold i den sociale verden og i sociale relationer (Nedergaard, 2015:72-73) (Jørgensen & Phillips, 1999:75-76).

Faircloughs tilgang adskiller sig fra Foucaults, da Fairclough anerkender at diskursive praksisser har ideologiske virkninger. Ideologi er, ifølge Faircloughs opfattelse, en samling af samfundsopfattelser, som hovedsageligt knytter sig til magtrelationer (Jørgensen & Phillips 1999:86) (Fairclough, 2003:218). Ideologier er i denne forståelse "betydningskonstruktioner, der bidrager til produktion, reproduktion og transformation af dominansrelationer", og en ideologisk forandring er derfor vigtig i forbindelse med en forandring af accepterede diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999:86) (Fairclough, 1992:86). Diskurser kan, ifølge Fairclough, være mere eller mindre ideologiske, hvoraf de mest ideologiske diskurser, er dem, der er formgivende for bestemte magtrelationer i et samfund, hvor samfundet typisk, på baggrund af disse diskurser, opdeles i sociale klasser (Fairclough, 1992:87-88) (Jørgensen & Phillips 1999:86). Ideologier berører eksempelvis betydningen og konstruktionen af den fysiske verden, sociale relationer og sociale identiteter. Men Fairclough mener, til forskel fra Foucault, at der er en vej ud af den ideologiske påvirkning, da der findes ideologiske diskurser og ikke-ideologiske diskurser (Fairclough, 1992: 91).

2.2.2.5 Subjektets rolle i den kritiske diskursanalytiske tilgang

Mennesker er subjekter for diskurser, og i Faircloughs kritiske diskursanalyse, er subjekter underlagt eksisterende diskurser, der danner rammer for, hvordan de tænker og handler. Diskurser hæmmer altså mennesker i deres muligheder for nyskabelse, og selvom Fairclough argumenterer for, at mennesker har agency, så er de stadig begrænsede i deres handlinger af samfundets naturlige diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999:16). Diskurser bidrager derfor til konstruktionen af sociale identiteter, individers bevidste reflektive selv og subjektpositioner, som er; hvordan subjekter sættes i forhold til hinanden med for eksempel samfundsklasser (Fairclough, 1992:64).

2.2.2.6 Kritik af Faircloughs kritiske diskursanalytiske tilgang

Faircloughs kritiske diskursanalyse er udsat for kritik i forhold til hans opfattelse af det diskursive og det sociale (det ikke-diskursive), hvor der særligt sættes spørgsmålstejn ved, hvordan og hvor disse to praksisser adskilles fra hinanden, samt hvordan et dialektisk forhold mellem de to praksisser kommer til udtryk (Jørgensen & Phillips, 1999:101-102). Fairclough opstiller ingen regelsæt for, hvordan forskeren beslutter, hvilke sociale teorier, der indbringes i forskerens kritiske diskursanalyse eller hvor meget social teori, der skal implementeres i en analyse (ibid.). Det er derfor op til den individuelle forsker at bestemme hvilken og hvor meget social teori, der medtages i analysen af et projekt.

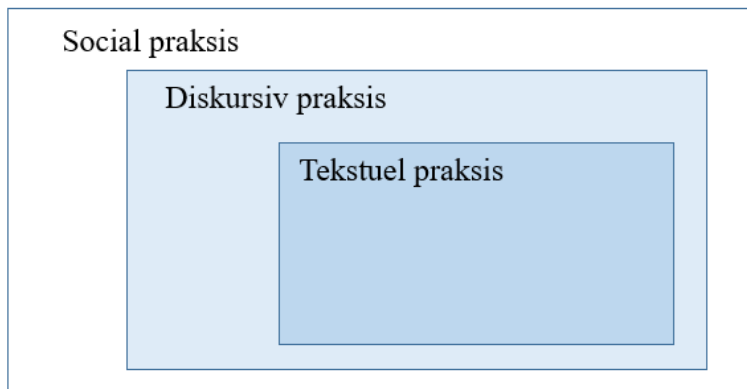
Yderligere er den kritiske diskursanalytiske tilgang kritiseret for at være mindre videnskabelig grundet forskerens interesse i kritisk at undersøge diskursen omkring et særligt emne og dermed påvirke et særligt socialt eller politisk problem i verden (Gee, 2011:9). Men dette er ikke til at undgå, da valg af undersøgelsesemne altid have et niveau af subjektivitet.

En anden udfordring i Faircloughs kritiske diskursanalyse er en teoretisk svag forståelse af gruppedannelsesprocesser, individers handling og agency. Her negligerer Fairclough i nogen grad social-psykologiske processer, herunder menneskers sprogbrug og forståelse. Dette resulterer i en gennemgående mangel på empirisk forskning om konsumtion af tekster (Jørgensen & Philipsen, 1999:102).

2.2.2.7 Faircloughs tredimensionelle analysetilgang

Fairclough definerer tre dimensioner, der tilsammen hidbringer en diskursiv – også kaldet kommunikativ – begivenhed. Den første dimension er den tekstuelle praksis, hvor diskurser manifesteres gennem sprog, den anden er den diskursive praksis, hvor særligt intertekstualiteten og interdiskursiviteten findes, og den sidste er den sociale praksis (Fairclough, 2008:26-27). Den sociale praksis er en dimension, hvor diskursive elementer, såvel som ikke-diskursive elementer i form sociale teorier eksisterer. Når disse tre dimensioner mødes, er der

en kommunikativ begivenhed, hvor det sproglige element mødes med det sociale og kan forandre eller reproducere socialt accepterede diskurser i samfundet (Fairclough, 2008: 26-29).

Figur 1: Faircloughs tredimensionelle analysemodel

Det følgende er en gennemgang af Faircloughs teoretiske ståsted for hver af de definerede praksisser; den tekstuelle praksis, den diskursive praksis og den sociale praksis.

2.2.2.7.1 Den tekstuelle praksis

Det er gennem sprog, at diskurser kommer til udtryk, og det er i den tekstuelle praksis, at den sproglige dimension af den diskursive begivenhed finder sted (Fairclough, 2008:26-27). I tekster og tale kommer videnssystemer og diskurser om sociale relationer og sociale identiteter til udtryk, og en tekst eller tale er derfor menneskers mulighed for at reproducere eller forandre diskurser i samfundet (Fairclough, 2008:35). Sproget er med til at give en fysisk verden betydning, da det er gennem kommunikation, om for eksempel et politisk system, at man tillægger systemet værdi, hvad enten denne værdi er neutral, positiv eller negativ. Dog vil kommunikationen aldrig være en objektiv spejling af virkeligheden, og derfor tillægger kommunikationen virkeligheden en værdi og betydning. På denne måde er kommunikation en uundværlig del i konstruktionen af den sociale verden og magtrelationer (Jørgensen & Phillips, 1999:17-18).

2.2.2.7.2 Den diskursive praksis

Faircloughs mål med den kritiske diskursanalyse er at undersøge forandring og reproduktion af diskurser i samfundet (Jørgensen & Phillips, 1999:15-16). Den diskursive praksis handler om en diskurs' tilbliven og dens konsumtion. I denne afhandling vil fokus være på Faircloughs opfattelse af en teksts produktions betydning, da denne blandt andet omhandler, hvordan diskurser kan trække på andre diskursordner (Jørgensen & Phillips, 1999:80-84). Det vil sige, at en diskurs inden for en diskursorden kan trække på diskursive betydninger fra en

anden diskursorden, og derved vil den første diskursorden på nogle områder begynde at ligne den anden. Ifølge Fairclough, kan mennesker altså forandre den naturlige diskurs i et samfund ved at trække på andre diskursordner, og en sådan diskursiv handling kalder han *interdiskursivitet*. Jørgensen og Phillips beskriver Faircloughs teoretiske ståsted i forhold til interdiskursivitet, og dets sociale konsekvenser, således:

“De *creative* diskursive praksisser, hvorigennem diskurstyper blandes på en ny og kompleks måde – i et nyt interdiskursivt ‘mix’ – er både et tegn på og en drivkraft i diskursiv og dermed sociokulturel forandring. Herover for er de diskursive praksisser, hvori diskurser blandes på *konventionel* vis, et tegn på og en drivkraft i opretholdelsen af den dominerende diskursorden og dermed den herskende sociale orden.” (1999:84)

Det er altså i diskursive praksisser at betydninger – diskurser – enten forandres eller reproduceres. Interdiskursivitet er en form for intertekstualitet, hvor præmissen er, at alle kommunikationsbegivenheder trækker på andre kommunikationsbegivenheder, og der er altså ingen tekster eller taler, der står helt alene – de vil altid bære præg af for eksempel en genre, en diskursiv ordlyd eller en form fra en tidligere tekst eller tale (Jørgensen & Phillips, 1999:15-16,84).

2.2.2.7.3 Den sociale praksis

Analysen af den sociale praksis har til formål at afdække: “the nature of the social practice of which the discourse practice is a part, which is the basis for explaining why the discourse practice is as it is; and the effects of the discourse practice upon the social practice” (Fairclough, 1992:237). Som nævnt tidligere trækker Fairclough en grænse mellem det diskursive (som er beskrevet foroven) og sociale praksisser. Den sociale praksis repræsenterer den sociale kontekst; dét der ikke er diskursivt, og som i sammenspil med det diskursive kan afdække samfundsmæssig forandring og sociale konsekvenser (Jørgensen & Phillips, 1999:98). Dette perspektiv bidrager til viden om magtrelationer i den sociale kontekst, hvor magt for eksempel kan komme til udtryk gennem økonomiske ressourcer eller social position (Nedergaard, 2015:72-73).

Den sociale praksis beskæftiger sig med samfundsstrukturer, som diskurser enten taler ud fra, og reproducerer eller forandrer. Eftersom denne praksis er gjort op af den sociale- og kulturelle kontekst, er der, i den diskursive tilgang, ikke et teoretisk bagland for denne praksis (Jørgensen & Phillips, 1999:98). Det er herfor social teori, der danner den teoretiske ramme for den sociale praksis i Faircloughs kritiske diskursanalyse (Jørgensen & Phillips, 1999:98).

2.2.3 Den sociale kontekst: En institutionalisering af legitimitet

Ud fra Faircloughs kritiske diskursanalyse forekommer social teori, her i form af organisationsteorien; institutionel teori, i et dialektisk forhold med det diskursive. I afhandlingen suppleres den tekstuelle og den diskursive praksis derfor med institutionel teori som fokuserer på institutioners betydning for samfundets økonomiske, politiske og sociale udvikling (Kjær, 2006:197). Samfundets institutioner udgøres af formelle og uformelle forhold, der påvirker magtstrukturer i samfundet ved at sætter en ramme for kollektiv- og individuel handlen, Det institutionelle perspektiv beskriver, hvordan sociale hændelser bliver påvirket af og kan påvirke den diskursive praksis, hvorfor den sociale praksis er en ligevægtig del i at identificere, hvordan magtfulde grupper kontrollerer den offentlige diskurs på et område, og reproducerer bestemte gruppers dominans og hegemoni (Fairclough, 1992:4) (Nedergaard, 2015:72-73)

De omkringliggende samfundsstrukturer udgør den sociale- og kulturelle kontekst ved at orientere sig mod de institutionelle omgivelser omkring en diskursiv hændelse. Institutioner danner, ifølge denne teori, rammer for aktørers handlemuligheder i samfundet i form af love og sociale normer. Når samfundsaktører søger at leve op til institutionernes krav, ender de ofte med at kopiere og påvirke hinanden (DiMaggio & Powell, 1991:147).

2.2.3.1 Institutionsbegrebet

Institutionsteoretikere betragter institutioner som centrale elementer i den samfundsmæssige stabilitet og udvikling, og de defineres som stabile menneskeskabte rammebetingelser. Derfor udgør en organisations institutionelle omgivelser de spilleregler, som organisationen er underlagt i en given kontekst (Kjær, 2006: 193). Institutionsbegrebet beskriver forholdet mellem organisationen og dens omverden i forhold til krav, forventninger og idealer, som tilsammen udgør de institutionelle rammebetingelser (Kjær, 2006:175). Kjær tager udgangspunkt i virksomheders institutionelle kontekst, men understreger, at alle organisationer er underlagt institutionelle strukturer, som har afgørende betydning for de valg, som der træffes. En organisation er afhængig af at være opmærksom på, hvordan institutioner påvirker dens handlerum for at kunne drage fordel af de rammebetingelser, som institutionerne opstiller (Kjær, 2006:175).

Institutioner skal forstås som sociale strukturer, der påvirker adfærd. Kjær fremsætter følgende tre måder at forstå institutioners rammebetingelser på (Kjær, 2006:184):

1. Regulative strukturer: lovgivning, kontrakter, formelle arrangementer etc.
2. Normative strukturer: individer og gruppers normer og værdier
3. Kognitive strukturer: individer og gruppers viden og tolkningsramme

Institutioner er stabile samfundsskabte strukturer og mønstre og kan tages for givet, men de er ikke-naturgivne. De er socialt indstiftede og kan dermed forandres over tid, dog skal det understreges at denne proces ofte er langvarig (Kjær, 2006:196). Når rutiner og forskellige former for adfærd bliver institutionaliseret bliver det til noget stabilt og givet i en organisation (Kjær, 2006:184). Når den givne adfærd opnår en status af institutionel karakter anses denne adfærd som legitim, og kan komme til udtryk i form af regler, normer og indgroede forestillinger.

2.2.3.1.1 Legitimitet

Legitimitet kan defineres som en handlen, der opfattes som social gyldig og acceptabel i en bestemt sammenhæng, hvortil de institutionelle strukturer skaber rammerne (Kjær, 2006:193). I den institutionelle teori betragtes legitimitet som et samfundsmæssigt grundvilkår, der forventes at blive taget højde for i forbindelse med organisationers beslutninger og handlen. Værdier og værdigrundlag bliver således en vigtig del af det legitime fundament, hvor institutionsbegrebet hjælper med at danne rammen for en social sammenhæng. I det institutionelle perspektiv er legitimitet forbundet med *forventninger* til måden, organisationer beslutter og handler på og ikke mindst de motiver, som ligger forud for disse beslutninger og handlinger. Hvad der på den ene side kan være økonomisk rationelt og effektivt, kan på den anden side opfattes som illegitimt af omverdenen. Her betragtes og bedømmes dens adfærd af andre, som baserer deres vurderinger ud fra sociale standarder. Både offentlige- og private organisationer skal derfor holde sig inden for rammerne af det acceptable for at sikre relevans og overlevelse.

2.2.3.1.2 Institutionel isomorfisme

Når organisationer er underlagt de samme institutionelle strukturer, har de tilbøjelighed til at blive mere og mere homogene. Dette fænomen kaldes for *institutionel isomorfisme* og skal ses i lyset af DiMaggio & Powells (1983) studier. Institutionel isomorfisme kan overordnet beskrives som et pres, der får organisationer og deres aktiviteter til at ligne hinanden i deres stræben efter institutionel legitimitet.

Ifølge DiMaggio og Powells studier, vokser nationale og globale bureaukratier, hvorfor organisationer dermed i mindre grad er drevet af konkurrence og i højere grad er drevet af at opnå institutionelt defineret legitimitet. Dette resulterer i, at der opstår isomorfi i organisationer inden for det samme organisatoriske felt, hvorfor feltet i stigende grad vil blive homogent (DiMaggio og Powell, 1983:147). Betegnelsen 'organisatorisk felt' er bredt defineret som et anerkendt institutionelt område, der indeholder alle aktører, der er relevante for feltet (DiMaggio & Powell, 1991:65). Isomorfi opstår over tid, hvor feltet gennemgår en udvikling, hvorfor der vil

være en bred diversitet til at starte med. DiMaggio og Powell opstiller fire karakteristika, som skal være til stede for at der er tale om et organisatorisk felt (DiMaggio & Powell, 1991:65):

1. Der skal der være interaktioner mellem aktørerne i feltet
2. Der skal være inter-organisatoriske strukturer mellem organisationerne
3. Der skal være forstærket informationsstrøm i feltet
4. Organisationer skal arbejde indenfor samme områder.

I takt med, at feltet bliver mere veletableret og der etableres flere institutionelle strukturer, vil aktører i feltet presses mod isomorfi. Organisationer foretager beslutninger, som ikke er rationelle i klassisk-økonomisk forstand, men i stedet foretages med henblik på at fremstå ansvarlige og legitime på linje med andre organisationer i det organisatoriske felt (DiMaggio og Powell, 1983:147).

Ifølge DiMaggio & Powell, er der tre primære årsager til, at organisationer bliver mere og mere ens: tvangsmæssig-, mimetisk- og normativ isomorfi. Tvangsmæssig isomorfi betegner det formelle og uformelle pres på organisationer, der kommer fra andre organisationer og instanser (DiMaggio og Powell, 1983:150). Mimetisk isomorfi forekommer når organisationer reagerer på usikkerhed ved at imitere andre organisationer for at øge egen legitimitet (DiMaggio og Powell, 1983: 151). Afslutningsvis, er der normativ isomorfi, der inkluderer professionalisering af faglighed blandt bl.a. medarbejdere, der dermed påvirker organisationens retning på grund af en fælles forståelse (DiMaggio og Powell, 1983:152). Disse ovenstående fænomener gør, at organisationer i stigende grad begynder at ligne hinanden. Isomorfi er en naturlig proces som opererer i det ubevidste, hvorfor denne homogenisering vurderes til at være stort set umuligt at komme udenom i institutionelle miljøer inden for et organisatorisk felt.

Institutionel teori afslører dermed bagvedliggende strukturer, der påvirker aktørers adfærd og handlinger.

Kapitel 3

I dette kapitel redegøres der for afhandlingens metodiske valg i forbindelse med opgavens teoretiske og empiriske grundlag. Indledningsvis vil afhandlingens videnskabsteoretiske ståsted afklares. Endvidere vil afhandlingens metodiske overvejelser og fremgangsmåde til dataindsamling blive kortlagt i en skildring af afhandlingens undersøgelsesdesign. Afslutningsvis vil indsamling og behandling af data præsenteres for at skabe overblik over, hvordan afhandlingen genererer viden om problemfeltet til besvarelse af afhandlingens problemformulering.

3.1 Videnskabsteori

Alle mennesker, og hermed også os som forskere, har en ontologi og en epistemologi, altså en grundlæggende antagelse af en genstand, samt en erkendelse af denne genstand. Ontologi er kort fortalt læren om det værende som værende; hvad der kendetegner noget, der er eksisterende, og epistemologi er læren om erkendelsesmetoder (Nygaard, 2013:11,13) (Ingemann, 2014:26). Som forskere kan vi altså ikke stå udenfor dén ontologi og epistemologi vi bekender os, og vi må altså konkretisere disse, vores videnskabsteoretiske position og forståelse, for at vurdere metodologiske konsekvenser heraf (Nygaard, 2013:11).

3.1.1 Videnskabsteoretisk position

I dette afsnit vil vi klarlægge vores videnskabsteoretiske position, hvorfra vi undersøger problemformuleringen. Vores videnskabsteoretiske tilgang udgør baggrunden for, hvordan vi opfatter konstruktionen af viden og antagelser om verden. Hvilket blik der her lægges på undersøgelsen af problemformuleringen har afgørende konsekvenser for resultaternes udfald.

Indenfor videnskabsteorien eksisterer to overordnede paradigmer; idealisme og realisme, som skaber grundlag for, hvordan vi forstår verden og dermed hvilken kontekst afhandlingens problemfelt opererer i. I paradigmet idealismen arbejder man ud fra den ontologi, at virkeligheden afhænger af observatøren, hvor det i realismen derimod er muligt at sætte sig udenfor det observerede (Ingemann, 2014:36,101). Vi arbejder ud fra idealismens standpunkt, altså med en idealistisk position, om at virkeligheden får tillagt mening gennem sproglige konstruktioner og rekonstruktioner (Ingemann, 2014:101). Verden eksisterer altså kun i kraft af mennesker, og konstrueres derfor i en social kontekst. I denne afhandling arbejder vi ud fra det socialkonstruktivistiske paradigme, da afhandlingens undersøgelsesfelt består af sprogs udvikling over tid, hvorfor vi, gennem tekst og sprog, undersøger meningsskabelse i samfundet.

Erkendelsesrammen, som vi i arbejdet med afhandlingen tager udgangspunkt i, udgøres af socialkonstruktivismen og hermeneutikken som de bærende idealistiske positioner.

3.1.2 Socialkonstruktivisme

Socialkonstruktivismens epistemologi er, at den sociale verden er en social konstruktion, og at den derfor skal erkendes sådan (Ingemann, 2014:160). Da verden, i denne videnskabsteoretiske tilgang, er sociale konstrueret, findes der ikke en endegyldig sandhed, da sandhed og viden også er socialt konstrueret (Ingemann, 2014:180). Vores afhandling tager udgangspunkt i den socialkonstruktivistiske tilgang, og har derfor ikke til formål at identificere en endegyldig sandhed om påvirkningen mellem det offentlige og det private. Formålet er derimod at komme nærmere en *forståelse* af, hvordan dét billede af virkeligheden, som den offentlige sektor kommunikerer, er påvirket af social interaktion med den private sektor. Socialkonstruktivismen lader os således arbejde med skabelsen og reproduktionen af virkelighedsfortællingen gennem en analyse af diskurser.

Arbejdet med afhandlingens problemformulering bygger særligt på socialkonstruktivismens erkendelsesteoretiske antagelse om, at viden om den sociale og fysiske virkelighed er skabt og skabes gennem sprog og interaktion med andre (Nygaard, 2013:122-123). På baggrund af denne antagelse, spiller sprog en vigtig rolle i afhandlingen, da dette kan lede os frem til en forståelse af, hvordan forandringsprocesser kommer til udtryk i den offentlige sektors sprog, og om en interaktion med den private sektor, kan have påvirket eventuelle forandringsprocesser.

Metodologien i socialkonstruktivismen

Metodologien i den socialkonstruktivistiske position og forståelse går på, at man undersøger det narrative, som noget, der konstruerer det sociale (Ingemann, 2014:163). Det narrative, vi undersøger, er altså fortællingen og diskursen om SA. Dette narrative undersøges i forhold til den offentlige sektor, hvis kommunikation og diskurs, ifølge den socialkonstruktivistiske tilgang, er blevet til gennem historiske og sociale processer. Derfor undersøger vi, hvordan det offentliges SA-diskurs har været under forandring i tidsperioden 2010 til 2017, og hvordan den kan være påvirket af den private sektors SA-diskurs. Dette undersøges gennem et kvalitativt studie, hvor udvalgte organisationer fra henholdsvis den offentlige og private sektor analyseres med en diskursanalytisk tilgang.

I og med at socialkonstruktivismen er et idealisme-paradigme og afviser realismen som videnskabsteoretisk tilgang, hvor det er muligt at finde frem til en objektiv sandhed, er det i socialkonstruktivismen heller ikke muligt at opstille generelle normative retningslinjer for, hvad der er rigtig eller forkert strategi og

kommunikation i den offentlige sektor. Til gengæld kan vi sige noget om, hvad der i den konstruerede, samfunds-accepterede virkelighed anses for at være legitimt og ikke-legitimt for den offentlige sektor.

3.1.3 Hermeneutikken

Hermeneutikkens epistemologi er subjektiv, ligesom socialkonstruktivismens, og viden er i denne videnskabsteoretiske tilgang derfor bundet op på en subjektiv forståelse af verden (Nygaard, 2013:28). Hermeneutikken bærer dog præg af realismen, da menneskers forståelse af verden kan nuanceres, så den nærmer sig noget erkendelsesmæssigt. Dog kan denne videnskabelige erkendelsesteoretiske tilgang godt forenes med den socialkonstruktivistiske i udformningen af denne afhandling, da ”hermeneutikken mener, at viden om virkeligheden altid tager sit udgangspunkt i en subjektiv forståelsesramme” (Nygaard, 2013:32). Det er altså den subjektive forståelse af verden, der er fikspunktet i denne tilgangs erkendelsesteoretiske standpunkt (Ingemann, 2014:162).

Den hermeneutiske spiral og dennes implikation for afhandlingens tilbliven

Hermeneutikkens præmis er, at mennesker skaber mening og betydning ud fra deres subjektive forståelse af verden, der skabes gennem en kontinuerlig hermeneutisk cirkel.

Den hermeneutiske cirkels præmis er, at mennesker har en forforståelse baseret på tidligere sociale interaktioner og viden, der danner rammen for, hvordan verden forstås. I nye sociale interaktioner bruges denne forforståelse til at fortolke ny viden, som så bliver en del af den fremadrettede forforståelse, som bruges til at fortolke fremtidige sociale interaktioner og ny viden med (Nygaard, 2013:32,78-79). Der skabes således konstant et nyt udgangspunkt for mødet med ny viden i form af en ny forforståelse.

Denne hermeneutiske antagelse om, hvordan viden forstås, belyser hvordan viden er en foranderlig størrelse, der skabes gennem sociale interaktioner og subjektiv fortolkning. Denne antagelse kan altså bidrage til at belyse, hvordan den offentlige sektors viden og forforståelse om SA-kommunikation kan påvirkes af en social interaktion med den private sektor samt af den offentlige sektors fortolkning og forståelse af SA-kommunikationen.

Metodologien i hermeneutikken

Som forskere bekender vi os den hermeneutiske videnskabsteoretiske erkendelsesteori, og arbejder derfor kontinuerligt med flere delelementer af afhandlingen for at forstå problemformuleringens reelle kontekst bedst muligt (Ingemann, 2014:110-111, 163). Her arbejder vi særligt ud fra den hermeneutiske cirkel i arbejde

gennem en vekselvirkning mellem afhandlingens teori og primære empiri, hvor vi konstant fortolker og tilegner os ny viden, som sætter vores forforståelse i perspektiv, og som derfor danner et nyt udgangspunkt for vores forståelse af afhandlingens problemfelt og dermed for vores forståelse af besvarelsen på problemformuleringen.

Den hermeneutiske cirkel har været en fundamental del i arbejdet med sekundære kilder og primær empiri, hvor vi ud fra en forforståelse om det danske udviklingssamarbejde, møder ny viden i form af sekundære kilder, som vi fortolker og medtager som en del af vores nye forforståelse. Ud fra denne nye forforståelse, baseret på vores subjektive forforståelse og en fortolkning af ny viden, fortolkede og identificerede vi afhandlingens primære empiri. I en kontinuerlig vekselvirkning mellem fortolkning af sekundære kilder og primær empiri, og social interaktion med hinanden, der konstant skabte og genskabte rammen for vores forforståelse, er vi kommet frem til en erkendelse af, hvad svaret på afhandlingens problemformulering er. Denne erkendelse er selvfølgelig afgrænset af vores subjektive forståelsesramme(r).

Helt konkret fungerer den hermeneutiske vekselvirkning mellem empiri og teori blandt andet som vores tilgang til identifikation af fire specifikke diskurser, som den tekstuelle og diskursive praksis analyseres ud fra, *jf. 4.1 Identifikation af diskurser*.

3.2 Observatørens rolle

Da vi undersøger problemfeltet ud fra en idealistisk position, vil vi ikke kunne observere objektivt. Vi må altså erkende, at vores rolle og fortolkningsevne som observatører er påvirket af, at vi er en del af dét, vi observerer (Ingemann, 2013:38). Denne rolle kommer af vores humanistiske videnskabelige standpunkt, og vi må altså, på grund af vores egen sociale deltagelse i den genstand, vi undersøger, forstå det observerede med tanke for vores egen position i forhold til genstanden. Derudover må vi forstå det observerede med tanke for aktørernes intentioner, og hvad de er kan være påvirket af (Ingemann, 2013:38).

Vores rolle er, grundet vores teoretiske standpunkt i form af den kritiske diskursanalytiske tilgang, at “afsløre den rolle, som en diskursiv praksis spiller i opretholdelsen af ulige magtforhold” (Jørgensen & Phillips, 1999:76). Vores rolle består derfor i at have en kritisk tilgang til diskursive mønstre i kommunikationsbegivenheder, og identificere hvilke sociale samfundskonsekvenser de fremsatte diskurser må have (Jørgensen & Phillips, 1999:31). I Faircloughs diskursanalytiske tilgang er der en skelnen mellem ideologisk-ladete diskurser og diskurser, der ikke er ideologisk-ladete, hvor det er sidstnævnte diskurser, vi som forskere skal kunne fremstille. Dette er imidlertid svært, når vi som forskere også er subjekt for de

diskurser, der er accepterede i samfundet som værende viden/virkelighed, og vi vil som forskere, ifølge socialkonstruktivismen, altid have en position i forhold til genstandsfeltet, der påvirker vores resultater. Dog vil vi med en *stringent* brug af metode og teori kunne legitimere vores videnskabeligt producerede viden (Jørgensen & Phillips, 1999:32-33).

3.3 Undersøgelsesdesign

I dette afsnit beskriver og forklarer vi, hvordan vi i afhandlingen undersøger, hvordan den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors SA-kommunikation. Opgavens undersøgelsesdesign tager afsæt i et multiple casestudie med fire rapporter, og problemformuleringen belyses derfor inden for denne forståelsesramme.

3.3.1 Forholdet mellem teori og empiri

Dette afsnit har til formål at afklare, hvordan der konkret undersøges inden for genstandsfeltet.

For at besvare problemformuleringen, om hvordan den danske offentlige sektors SA-kommunikation påvirkes af virksomheders sociale engagement og kommunikation, er opgaven udgjort af en komparativ analyse af DANIDAs (det offentliges SA-kommunikation og strategi) rapporter fra 2010 og 2017, samt Carlsbergs (det privates SA-kommunikation og strategi) CSR-rapporter fra 2011 og 2017. Analysen er tredelt, og sammensættes af en tekstuel, en diskursiv og en social praksis. Afslutningsvis diskuteres der på baggrund af analysens resultater, og det bidrager til den endelige besvarelse af specialets problemformulering.

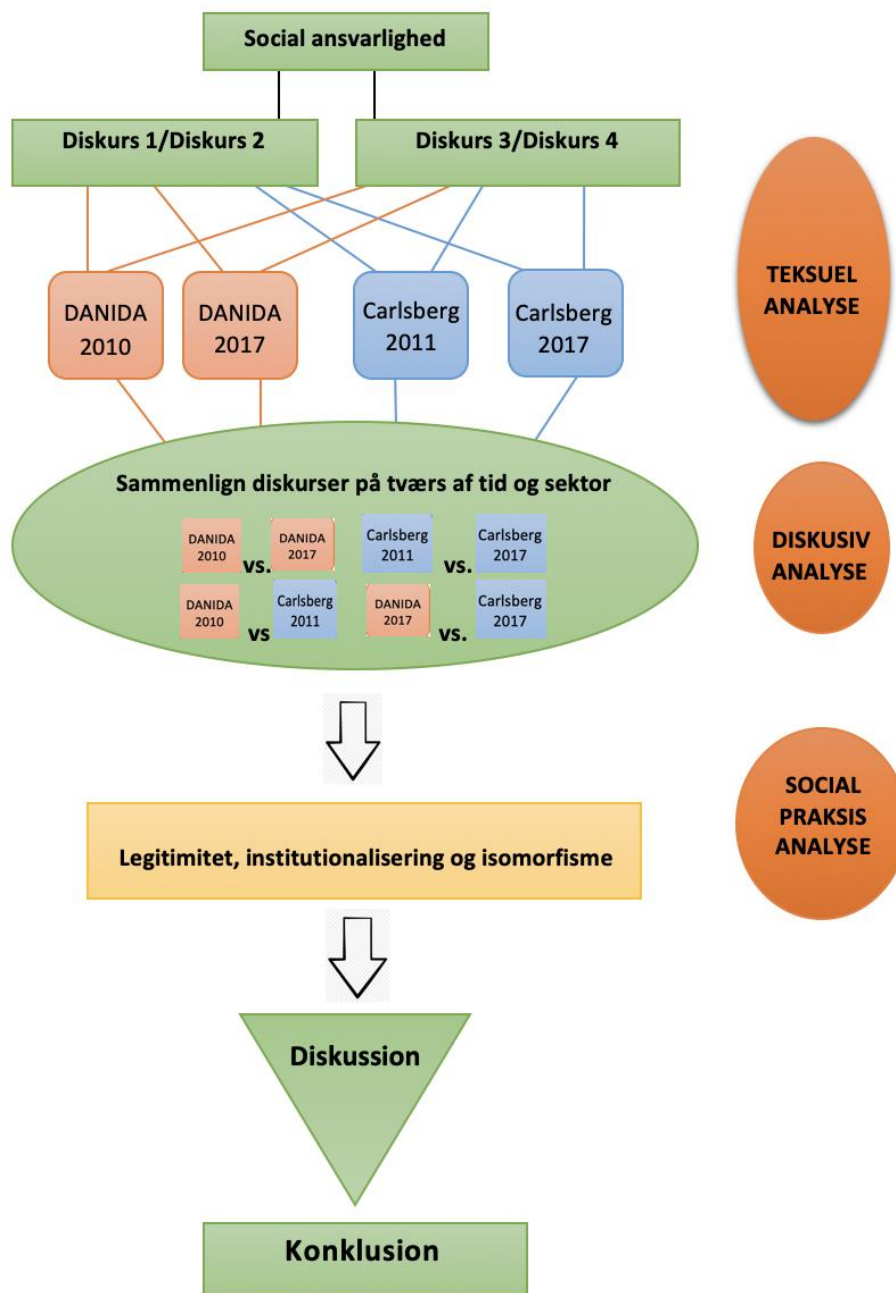
Formålet med den tekstuelle analyse er at undersøge, hvordan temaet SA beskrives i hver af de fire rapporter, samt hvilke betydninger temaet tillægges. Hertil vælger vi at arbejde ud fra fire diskurser, som er identificeret i en hermeneutisk vekselvirkning mellem specialets teori og empiri. De fire diskurser er identificerede, og indgår i to modsætningsforhold. Vi undersøger de modstridende diskurser i de fire rapporter for at afgøre, hvilke diskurser, der er dominerende i hver rapport.

Når de dominerende diskurser er fastlagt i rapporterne i den tekstuelle analyse, er det muligt at analysere, hvordan rapporternes brug af diskurser trækker på andre diskursordner, ved hjælp af en diskursiv analyse (Jørgensen og Phillips, 1999:81). Ved på denne måde at undersøge rapporternes interdiskursivitet klarlægges ligheder og forskelle i rapporternes meningsdannelse af SA over tid og på tværs af sektor.

Formålet med social praksis analysen er at undersøge det dialektiske forhold mellem den diskursive praksis og

den sociale kontekst, og derfor undersøges institutionelle rammebetingelser, der påvirkes af og påvirker den diskursive praksis. Hertil anvendes institutionel teori om institutionalisering, legitimitet og isomorfisme som specialets socialteori. Efter analysen diskuterer vi, hvilke konsekvenser den identificerede kommunikative udvikling har for samfundet. Analysen og diskussionen vil tilsammen føre til en besvarelse af problemformuleringen.

Fremgangsmåden illustreres i den nedenstående figur:

Figur 2: Afhandlingens undersøgelsesdesign

3.3.2 Casestudie som tilgang

I specialet er casestudie anvendt som metodisk tilgang til undersøgelsen. Et casestudie kendetegnes ved at være en ikke-eksperimentel tilgang, der er optaget af ét fænomen, hvilket i specialets tilfælde er SA-kommunikation i den offentlige sektor i forhold til den private sektor. I casestudie-metoden skelnes der mellem *single casestudier* og *multiple casestudier*, hvor single casestudier taget afsæt i én enhed (eksempelvis én organisation), og multiple casestudier tager afsæt i flere enheder (Andersen, 2014:110). Denne afhandling indeholder et multiple casestudie. Målet med et multiple casestudie er at producere generel viden om et fænomen gennem en undersøgelse af flere organisationer (Andersen, 2014:111). I denne afhandling er fire rapporter valgt, for at vi kan kortlægge to organisationers, DANIDAs og Carlsbergs, SA-kommunikation. “Generelt vil det være vanskeligt at arbejde med to casestudier, da det vil være svært at dokumentere, hvilke ligheder og forskelle, der er mellem de to cases. Det bliver lettere med tre cases, fire cases eller flere”, og derfor har vi valgt at sammenligne fire cases, hvilket øger specialets validitet (Andersen, 2014:111).

Den offentlige (DANIDA) og private (Carlsberg) sektors SA-kommunikation er blevet undersøgt uafhængigt af hinanden før, men det har ikke været muligt at finde undersøgelser, hvor de to sektors SA-kommunikation er undersøgt i forhold til hinanden, som der gøres i dette speciale. Da det er vanskeligt at påvise en påvirkning og sammenhæng udelukkende gennem en komparativ analyse af fire cases og to enheder, anses specialets resultater som det første skridt i et større fænomenafslørende studie (Andersen, 2014:111).

Velvidende om specialets begrænsninger, på baggrund af en begrænset mængde af forstudier, søger vi at undersøge indikationer på en samfundstendens ud fra undersøgelsens casestudie-resultater for at diskutere samfundsmæssige konsekvenser herom. Casestudiemetoden er grundlæggende induktiv, og drejer sig derfor om at beskrive casestudiet så godt som muligt, hvorefter der findes frem til generel viden (Andersen, 2014:112). Til trods for casestudiets induktive arbejdsmæssige udgangspunkt, arbejder vi både induktivt og deduktivt, da vi arbejder ud fra hermeneutikkens videnskabsteoretiske ståsted, og dermed ud fra den hermeneutiske spiral, jf. 3.1.3 *Hermeneutikken*.

Casestudiemetoden møder kritik om, at man ikke kan generalisere på baggrund af kvalitative enkeltstående case-analyser (Andersen, 2014: 112). Dette betyder, at vi skal være opmærksomme på, at man ikke kan sige, at de resultater og sammenhænge, der ses mellem de to udvalgte enheder i vores speciale, kan overføres direkte til andre lignende organisationer. Til gengæld vil specialets kvalitative undersøgelse bidrage med at belyse en *større* problemstilling, SA-kommunikationen som fænomen, hvilket stemmer overens med Faircloughs mål med den kritiske diskursanalyse; at blotlægge diskursers rolle i social og kulturel forandring og i opretholdelsen af ulige magtforhold (Andersen, 2014: 25). Formålet med specialet er at skabe en valid undersøgelse, som andre forskere kan anvende som udgangspunkt til videre undersøgelser af fænomenet.

3.3.3 Data og dataindsamlingsmetoder

Dette afsnit indeholder vores empiriske overvejelser i forbindelse med dataindsamlingen og en redegørelse af, hvordan vi har indsamlet afhandlingens data.

3.3.3.1 Empiriske refleksioner og afgræsning af data

Den primære empiri består som tidligere nævnt af fire cases fra to enheder, DANIDA og Carlsberg, der undersøges som et multiple casestudie. I udvælgelsen af den primære empiri, har vi haft nogle naturlige begrænsninger og overvejelser i forhold til analysens validitet, som vi vil redegøre for i dette afsnit.

Den offentlige sektor: DANIDAS SA-rapportering som empiri

Nærværende opgave tager udgangspunkt i en offentlig organisation, der analyseres i forhold til en virksomhed. Den offentlige organisation, der tages udgangspunkt i i denne afhandling, er Udenrigsministeriets underorganisation DANIDA, der er ansvarlig for *Danmarks statslige samarbejde med udviklingslande* (Ministry of Foreign Affairs of Denmark, 2019). DANIDA er valgt, da den i 2017 lavede en 2030-plan, der gav udtryk for en ændring i strategi (Verden 2030, 2017). I forlængelse af denne plan blev der i folketinget i 2017 vedtaget en beslutning om at ændre navnet på DANIDAS formål fra *udviklingsbistand* til *udviklingssamarbejde* (Folketinget, 2016-17). Da DANIDA står for det danske udviklingssamarbejde, er DANIDAS rapporter fokus i nærværende afhandling.

Vi undersøger DANIDAS rapporter fra 2010 og 2017, da den tidligste offentligt tilgængelige rapport på DANIDAS hjemmeside er fra 2010, og det derfor er den tidligste strategi, man kan sammenligne den nye strategi fra 2017 med. Strategien fra 2017 er valgt, da den udkom på samme tid som navneændringen til *udviklingssamarbejde*, og den giver udtryk for en ny strategi.

Eftersom DANIDA arbejder med SA på det globale plan, er det relevant at sammenligne DANIDAS rapporter med en global virksomheds CSR-rapporter. Dette er muligt, da en større dansk virksomhed er underlagt et regulativt pres til årligt at offentliggøre sin SA-indsats.

Den private sektor: Carlsbergs SA-rapportering som empiri

Vi har valgt at lave en komparativ analyse med Carlsberg, da virksomheden befinder sig i den private sektor, er underlagt lovkrav om CSR-rapportering, er en global virksomhed og har tilstrækkeligt med økonomiske ressourcer og social magt i samfundet. Dette har nemlig betydning for den sociale magt, der kan tillægges Carlsbergs diskursive betydningsdannelse. Gennem vores feltarbejde stødte vi på Carlsbergs CSR-strategi og -kommunikation, som gør at Carlsberg omtales som en markedsleder inden for ansvarlig udvikling. Dette

hænger også sammen med, at Carlsberg er blevet udmærket for flere CSR-rapporter, og anses for at være en rollemodel inden for CSR-rapportering i Danmark (FSR Danske Revisorer, 2018). På baggrund af dette vurderede vi, at en organisation som Carlsberg kan have mulighed for at påvirke den offentlige sektor og dennes diskursorden.

Carlsbergs CSR-rapport fra 2011 er valgt, da det er den tidligste CSR-rapport, der er på dens hjemmeside (Carlsberg Breweries A/S, 2019). Derudover er der kun et år imellem DANIDAS tidligste rapport, som er fra 2010, hvilket øger relevansen for sammenligningen, da den sociale kontekst derfor er sammenlignelig. Endvidere er Carlsbergs CSR-rapport fra 2017 valgt til sammenligning med DANIDAS rapport fra 2017 (Carlsberg, 2017). Dele af Carlsbergs rapporter er industrispecifikke, blandt andet i rapporternes fokus på ansvarlighed i forhold til indtagelse af alkohol. De industrispecifikke dele er ikke umiddelbart sammenlignelige med DANIDAS fokus, men medtages i analysen, da de medvirker til rapporternes helhedsbilleder.

3.3.3.2 Primær empiri

Ud fra vores empiriske overvejelser, er vi kommet frem til, at de fire rapporter fra hhv. DANIDA og Carlsberg kan udgøre en empirisk base for en interessant og valid analyse af undersøgelsesfeltet og bidrage til en besvarelse af problemformuleringen. Den indsamlede primære empiri, de fire rapporter, er derfor basen for en dybdegående kritisk diskursanalyse. De udvalgte rapporter er som følger:

- DANIDAS udviklingsplan 'Frihed fra Fattigdom – Frihed til Forandring' fra 2010 (DANIDA et al., 2010)
- DANIDAS udviklingsplan 'VERDEN 2030' fra 2017 (DANIDA et al., 2017)
- Carlsbergs CSR-rapport 'Growing Responsible' fra 2011 (Carlsberg, 2011)
- Carlsbergs CSR-rapport 'Together Towards ZERO' fra 2017 (Carlsberg, 2017)

3.3.3.3 Sekundære kilder

For endvidere at søge baggrundsinformation samt styrke den teoretiske viden om specialets undersøgelses- og problemfelt, inddrager vi følgende sekundære kilder:

- Internetkilder
- Forsknings- og tidsskriftsartikler
- Publikationer
- Bøger

- Avisartikler

Indsamlingen af de sekundære kilder i form af forsknings- og tidsskriftsartikler til dokumentstudie og sammensætningen af afhandlingens litteraturreview er indhentet ved brug af hjemmesiderne Google Scholar (<https://scholar.google.dk/>) og CBSs biblioteks bog- og artikel database (<https://www.cbs.dk/bibliotek>). Disse hjemmesider brugte vi særligt til indsamling af viden om den historiske udvikling af NPM, CSR, samarbejdet mellem det private og det offentlige samt generel viden om den danske udviklingsbistand. Herudover består de sekundære kilder også af case-organisationernes egne publikationer, hvor Carlsbergs hjemmeside og DANIDAS hjemmeside, har været anvendt til at forme en udførlig casebeskrivelse, ud fra aktørernes selvbeskrivelse. Endvidere har vi benyttet os af bøger gennemgående i afhandlingens teori- og metodeafsnit, blandt andet i forbindelse med Faircloughs kritiske diskursanalyse, for at få indblik i fortolkninger af denne metode, der danner rammen for specialets teoretiske og metodiske fremgangsmåde.

3.3.4 Kvalitative data og indsamling

Vores interesseområde i specialet er: det offentlige SA-kommunikation- og strategi sat i forhold til den private sektor, hvorfor vi i specialet har valgt en kvalitativ tilgang, som har til formål at fortolke, forstå og undersøge nuancer i data, der kan benyttes til at analysere fænomenet; SA-kommunikation. De kvalitative data er oplysninger i form af tekst og sprog, der undersøges for at identificere sammenhænge og opnå dybere forståelse af fænomenet som eksempelvis kultur, sociale relationer og magtforhold. I specialets tekstuelle analyse undersøges fire rapporter lingvistisk, hvorefter de sammenlignes på baggrund af sprog og argumentation. Tekstanalyse af dokumenter er en metode indenfor kvalitativ analyse, som bidrager med at forstå de bagvedliggende strukturer, og det er derfor vi anvender metoden i specialet. Den kvalitative analyse bliver kritiseret for at have lav evidens, da subjektivitet ikke kan undgås undervejs i dataindsamling og analyse. Dette forsøger vi at imødekomme ved at være opmærksomme på vores egen rolle i undersøgelsen, *j.f. 3.2 observatørens rolle*.

Kvantitativ brug af kvalitativ data

I arbejdet med de kvalitative data arbejder vi med systematiseringsværktøjet NVivo, hvis formål er at gøre det usynlige synligt ved hjælp af en transparent undersøgelsesmetode (Nedergaard, 2015:56). NVivo giver mulighed for at udarbejde koder og kodningsmanualer til at undersøge serier af tekster som i dette tilfælde er de fire cases fra DANIDA og Carlsberg. En fordel ved kodning af tekster frem for arbejde med interviews og transskribering er, at vi som forskere ikke kan påvirke det skrevne ord; teksternes indhold (Nedergaard,

2015:57). Det kan dog understreges, at det er næsten umuligt at kode uden at fortolke på det som man koder, hvorfor vi tager højde for subjektivitet i specialets analyse.

3.3.5 Analysemetode: Faircloughs kritiske diskursanalyse

Faircloughs kritiske diskursanalyses metodologi og teoretiske grundlag er kædet sammen. Derfor vil vi, i vores analyse af diskurser i den primære empiri, tage udgangspunkt i både diskursanalytisk teori og metode (Jørgensen & Phillips, 1999:12). I dette afsnit, vil vi klarlægge, hvordan vi benytter Faircloughs kritiske diskursanalytiske tilgang til at analysere og besvare afhandlingens problemformulering.

3.3.5.1 Diskursbegrebet i afhandlingen

Da vi i denne afhandling vil undersøge diskurs, er det relevant at afdække, hvordan diskursbegrebet forstås og bruges i opgaven. Diskurs er, *jf. 2.2.1 En diskursanalytisk tilgang*, en bestemt måde at tale om og forstå verden på, og er altså en sprogligt konstrueret verdensforståelse, der kan identificeres gennem en analyse af sprogbrug og social kontekst. Når vi undersøger diskurs, analyserer vi derfor, hvordan afsenderne, DANIDA og Carlsberg, i den primære empiri skriver om temaet; SA, på. Dette tema er valgt, da problemformuleringen sætter spørgsmålstejn ved, hvilken indflydelse den private sektors forståelse af samfundsansvar har haft på den offentlige sektor.

I en vekselvirkning mellem diskursteorien og vores empiri, identificerer vi relevante diskurser, med udgangspunkt i observerede ligheder og forskelle mellem rapporter fra DANIDA og Carlsberg. Her bruger vi altså den hermeneutiske cirkel, *jf. 3.1.3 Hermeneutikken*, når vi afdækker, hvilke diskurser afsenderne systematisk anvender til at beskrive SA med. Vi benytter endvidere den hermeneutiske vekselvirkning, når vi afgrænser de udvalgte diskurser, ved at sætte udvalgte diskurser op imod hinanden i et modsætningsforhold.

Arbejdet med kommunikative begivenheder og diskursordner i analysen

De fire tekster fra DANIDA og Carlsberg er hver især kommunikative begivenheder, der eksisterer i tre dimensioner; den tekstuelle, den diskursive og den sociale. De tre dimensioner kan ikke adskilles fra hinanden, da enhver tekst vil afføde, og affødes af, en diskursiv og en social dimension. For at kunne foretage en analyse af de kommunikative begivenheder, vil afhandlingens analyseafsnit opdeles i de tre dimensioner.

I afhandlingen anvendes diskursorden som en baggrund, vi undersøger en rapportes diskursive forandring op imod, *jf. 2.2.2 Faircloughs kritiske diskursanalyse som tilgang*. Vi har defineret to diskursordner, hvor den ene er *den private sektors diskursorden* og den anden er *den offentlige sektors diskursorden*. DANIDAS diskursive forandring i 2017 identificeres ved at sammenligne rapporten med rapporter fra hver af de to diskursordener.

Dette gøres for at kunne identificere, når sprogbrug i rapporten trækker på diskurser fra den offentlige sektors diskursorden, og når sprogbrug i rapporten trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden.

3.3.5.2 Den tredimensionelle model

Fairclough definerer tre dimensioner, der tilsammen er en kommunikativ begivenhed, som udgør udgangspunktet for struktureringen af afhandlingens tredelte analyse. Det er, *jf. 2.2.2.7 Faircloughs tredimensionelle analysetilgang*, gennem en analyse af disse tre dimensioner, at man kan identificere, om en tekst forandrer eller reproducerer accepterede diskurser og viden. Vi anvender altså denne model med henblik på at identificere forandring, og dermed undersøge hvorvidt DANIDA i sin rapport fra 2017 trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden. Yderligere giver denne metodiske tilgang mulighed for at undersøge diskurs sammen med den sociale kontekst, og vi vil kunne undersøge hvilke samfundsstrukturer, der ligger bag diskursordenerne – som er relativt statiske i forhold til diskurserne.

Vi har opstillet tredelingen af afhandlingens analyseafsnit herunder for at skabe overblik over analysens empiriske formål og teoretiske grundlag.

	Formål	Teori
Analyse af tekster	Lingvistiske særtræk undersøges for at identificere herskende diskurser i rapporterne.	<i>Norman Fairclough (1992)</i> <i>Bodil Helder (2015)</i>
Analyse af teksternes interdiskursivitet	Komparativ analyse af diskurser som artikuleres i rapporternes produktionen.	<i>Norman Fairclough (1992)</i> <i>Bodil Helder (2015)</i>
Analyse af teksternes sociale kontekst	Analyse af rapporternes sociale kontekst: isomorfisme, legitimitet og udvikling i forhold til SA.	<i>Peter Kjær (2006)</i> <i>DiMaggio & Powell (1991)</i>

Figur 3: Analysens empiriske formål og teoretiske grundlag

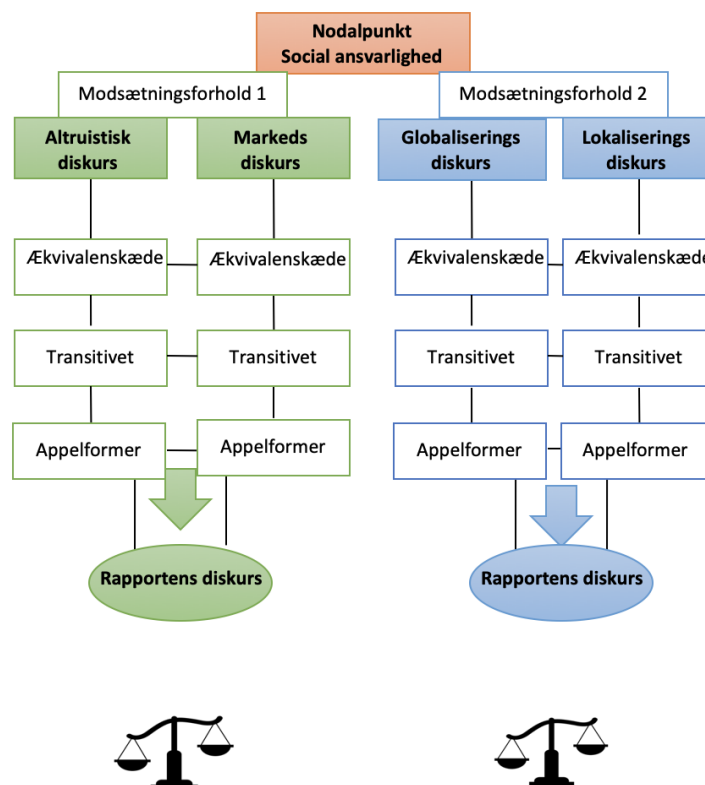
Den første del af analysen består af fire tekstanalyser, der skal identificere de fire teksters diskurser. Anden del af analysen skal blotlægge forholdet mellem rapporternes diskursive praksisser for identificere interdiskursivitet i DANIDAS rapport fra 2017 i forhold til casestudiets andre cases. Den sidste del af analysen skal give et billede af samfundsstrukturer i forbindelse med den observerede diskursive udvikling. Herunder vil vi uddybe de tre dele af analysen samt redegøre for analytiske valg.

3.3.5.2.1 Den tekstuelle praksis

Ved at udarbejde tekstnære analyser af de fire rapporter, kortlægges der, hvordan de identificerede diskurser kommer til udtryk tekstuel (Jørgensen & Phillips, 1999:30). Tekstanalyse er en selvstændig sociologisk metode, der adskiller sig fra surveys og kvalitative interviews ved at beskæftige sig med materiale, der ikke er produceret på foranledning af en forsker, men er produceret uafhængigt af denne. Specialets primære empiri analyseres ved hjælp af sprogteoretiske redskaber for at få indblik i rapporternes dominerende diskurser. Den tekstuelle praksis anses som en lingvistisk metode, der forholder sig ordnært til teksten og dens meningsdannelse (Fairclough, 2008:30).

Til at analysere tekster, trækker Fairclough på et stort begrebsapparat, som er udviklet inden for lingvistikken. Vi har udvalgt centrale begreber, der skal give indblik i, hvordan rapporterne konstruerer bestemte versioner af virkeligheden, sociale identiteter og relationer (Jørgensen & Phillips, 1999:95). De følgende redskaber, som analysen tager afsæt i, er nodalpunktets ækvivalenskæder, transitivitet og appelformer. Disse redskaber vurderes til at bidrage med en fyldestgørende analyse af rapporternes tekstuelle meningsdannelser.

Analysens tekstuelle praksis er struktureret som skildret foruden. Modellen beskriver den tekstuelle analyseproces og viser hvilke værktøjer, der bruges i den tekstuelle analyse.

Figur 4: Struktur af den tekstuelle analyse

Nodalpunkt og ækvivalenskæder

For at undersøge den offentlige sektors (DANIDA) og den private sektors (Carlsberg) SA-kommunikation, analyseres nodalpunktet SA i fire diskursers ækvivalenskæder.

SA er et tema, der kan betydningsfastlægges på mange måder, og ved at undersøge SA i forhold til identificerede diskurser, vil vi kunne identificere de fire rapporters sproglige betydningsfastlæggelse af SA. Dette gøres gennem en analyse af nodalpunktets ækvivalenskæder, der består af ord, som uafhængigt af hinanden knytter sig til SA. Dette analyseredskab hjælper os til at undersøge, hvordan SA italesættes i rapporterne gennem en analyse af associative ord, der knyttes til SA og dermed beskriver det.

Nodalpunktets ækvivalenskæder tydeliggør dominerende diskurser, om hvad SA er, og hvilken adfærd der er accepteret som værende social ansvarlig (Jørgensen & Phillips, 1999:37). Ækvivalenskæderne har altså til formål at tydeliggøre betydningsfastlæggelsen af SA i hver af de fire rapporter, så de kan sammenlignes i den diskursive praksis (Jørgensen & Phillips, 1999:55).

Transitivitet

Transitivitet er et grammatisk undersøgelsesværktøj, der benyttes til at analysere, hvordan processer og begivenheder forbindes med subjekt og objekt (Jørgensen & Phillips, 1999:95). Vi undersøger, hvilke aktører der tillægges bestemte handlinger, samt hvordan de sættes i forhold til de handlinger, da dette afslører dén sandhed som en afsender forsøger at skabe gennem en tekst. Vi vil endvidere være opmærksomme på, hvordan aktøren agerer i sætningen, eksempelvis om aktøren er undladt eller fremhævet, da dette kan være med til at placere ansvar for begivenheden eller handlingen (ibid.). Vi undersøger yderligere den relationelle sammenhæng mellem SA og Carlsberg- og DANIDAS SA-kommunikation. Denne sammenhæng kan identificeres gennem virkemidlet; 'normalisering', hvor man eksempelvis ved at undlade subjekt kan præsentere en begivenhed som en universel sandhed (ibid.).

Yderligere giver dette værktøj mulighed for at undersøge, hvordan bestemte aktører sættes i forhold til andre aktører, da dette resulterer i en relationel sammenhæng, der skaber en associativ meningsdannelse. Vi vil primært fokusere på kausalitet og kausale forhold dvs. forholdet mellem årsag og virkning, da dette danner belæg for både DANIDA- og Carlsbergs SA-strategi. Vi antager, at begge aktører anser deres strategier som socialt ansvarlige, og en undersøgelse af kausalitetsforholdene giver indblik i, hvad SA ér, ifølge dem, og hvordan man, ifølge dem, agerer socialt ansvarligt (Fairclough, 1992:235).

Ovenstående afsnit giver indblik i hvilke sandheder, der tilknyttes SA og socialt ansvarlig adfærd, hvorfor vi endvidere vil undersøge, hvordan sandheder konstrueres ved hjælp af argumentation.

Appelformer

Den tekstuelle analyse vil yderligere indeholde en analyse af teksternes argumentation, for at opnå en forståelse af dét, Fairclough kalder *system of knowledge and belief* (Fairclough, 1992:12). Vi vil altså finde ud af, hvordan DANIDAs og Carlsbergs ordvalg og sætninger skaber troværdige argumenter i de fire rapporter (Fairclough, 1992:77). Fairclough tilbyder ikke begreber til at undersøge *system of knowledge and belief*, hvorfor vi inddrager appelformer som retorisk værktøj til at undersøge, hvordan rapporternes argumenter rationaliseres. Denne del af analysen vil være af appelformerne; etos, logos og patos, da de tre appelformer skaber og styrker en afsenders argumenter – og derfor troværdighed. Troværdig argumentation spiller en vigtig rolle i diskursers hegemoniske kamp, og denne del af analysen kan derfor afsløre, hvordan DANIDA og Carlsberg argumenterer for sine rationaler (Helder, 2015:49).

Etos

Etos handler om tillid til afsenderens karakter. Hvis man har tillid til en afsender, vil man have lettere ved at acceptere dét, som afsenderen formidler; i dette tilfælde formidles strategier for SA (Helder, 2015:49-50). Der skelnes mellem kontekstuel etos, som afsender har opbygget uden for den enkelte tekst, og tekstuel etos, som er den troværdighed, afsenderen bygger op i den enkelte tekst (ibid.).

Patos

Patos appellerer til følelser, og kan dermed få mennesker til at reagere følelsesmæssigt på information. Følelser er styret af niveauet af genkendelse, og det vil sige, at hvis mennesker kan genkende en historie, værdi eller følelse fra deres egen virkelighed i dét, der bliver formidlet, så er muligheden for overtalelse stor (Helder, 2015:49). Virkemidler som sammenligninger have en stor effekt på menneskers følelser, da argumentet bliver mere håndgribeligt og virkelighedsnært. Patos vil typisk komme til udtryk gennem ordvalg, hvor denotationers medbetydninger og ladninger ofte vil være anvendt (Helder, 2015:171).

Logos

Logos appellerer til rationalitet og fornuft, og optræder ofte som faktabaserede belæg, der skaber konsensus på baggrund af rationel argumentation (Helder, 2015:49). Logos kommer til udtryk gennem dokumentation i form af videnskabelige undersøgelser, logiske kausalitets forklaringer og statistikker, samt ved brug af denotationer (Helder, 2015:171).

Tilsammen identificerer disse lingvistiske værktøjer rapporternes dominerende diskurser, som vil analyseres videre i den diskursive praksis.

3.3.5.2.2 Den diskursive praksis

I analysen af den diskursive praksis undersøger vi produktionsprocessen, hvor målet er at undersøge, om og hvordan den offentlige sektors kommunikation, i form af DANIDAs rapport fra 2017, trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden. Inden for de to definerede diskursordener; *den private sektor* og *den offentlige sektor*, er der specifikke forventninger til, hvordan man kommunikerer, da sprog og kultur hænger tæt sammen (Helder, 2015:40). Altså forventes det, at der vil være synlige forskelle på tværs af den offentlige sektors og den private sektors SA-kommunikation.

For at undersøge hvorvidt og hvordan der trækkes på den private diskursorden, laver vi fire komparative analyser, der ses listet nedenfor.

1. DANIDAs plan fra 2010 sammenlignes med Carlsbergs rapport fra 2011
2. Carlsbergs rapport fra 2011 sammenlignes med Carlsbergs rapport fra 2017
3. DANIDAs plan fra 2010 sammenlignes med DANIDAs plan fra 2017
4. DANIDAs plan fra 2017 sammenlignes med Carlsbergs rapport fra 2017

Indledningsvis, sammenligner vi DANIDAs rapport fra 2010 med Carlsbergs rapport fra 2011 for at bestemme den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden, og dermed opstille en referenceramme, vi kan undersøge forandring op imod.

Derefter sammenligner vi Carlsbergs rapport fra 2011 med Carlsbergs rapport fra 2017, for at sikre, at den private diskursorden er defineret så retvisende som muligt, og er en relativt stabil diskursorden.

Yderligere sammenligner vi DANIDAs rapport fra 2010 med DANIDAs rapport fra 2017 for at undersøge, i hvilke områder der identificeres en diskursiv forandring over tid.

Til sidst sammenligner vi DANIDAs rapport fra 2017 med Carlsbergs rapport fra 2017, for at se, om DANIDAs rapport trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden, dér hvor vi har identificeret, at der er en diskursiv forandring. Dér, hvor der trækkes på diskurser fra den private sektors diskursorden, vil det altså kunne bedømmes, at den offentlige sektors diskursorden nærmer sig den private sektors diskursorden.

De fire komparative analyser, og særligt den sidste, bidrager med en identifikation af dén diskursive indflydelse, som den private sektors forståelse af SA har på den offentlige sektor. Dette er dog kun en undersøgelse af Carlsbergs mulige påvirkning af DANIDA, men åbner op for et mere generelt samfundsspørgsmål i forhold til den private sektors påvirkning af den offentlige.

Denne påvirkning af diskurser forholder sig kun til tekstmære elementer, hvorfor vi supplerer med DANIDAS og Carlsbergs sociale kontekster, i form af den sociale praksis, hvilket er i overensstemmelse med Faircloughs diskursanalyse.

3.3.5.2.3 Den sociale praksis

I specialets analyse af den sociale praksis trækkes der på elementer fra andre teorier og tilgange, der har andre præmisser end den diskursive, hvorfor vi i specialet indtager en multiperspektivistisk tilgang. Den multiperspektivistiske ramme giver os mulighed for at se det analyserede fænomen, SA, fra forskellige vinkler, og derfor medtage flere dele af fænomenets kompleksitet (Jørgensen & Phillips, 1999:154). Vi inddrager institutionel teori i specialet, da vi vurderer, at denne teoretiske position er gavnlig til at beskrive DANIDAS kontekstuelle situation, og den kan bidrage til en vurdering af den private sektors mulighed for at påvirke DANIDAS, den offentlige sektors, forståelse af SA.

Gennem en institutionel analyse forsøger vi at få indblik i, hvor SA-krav til DANIDA stammer fra. Analysen fundes på institutionelle strukturer; regulative, normative og kognitive strukturer, der giver indblik i institutionelle pres fra omverdenen indenfor dette SA-kommunikation. De sociale strukturer analyseres i den sociale praksis, da disse udgør organisationers handlerum og aktiviteter, og kan påvirke organisationers adfærd. Denne undersøgelse har til formål at analysere isoforme udviklinger mellem det offentlige og private. Analysen kan samtidig være med til at identificere, hvilke konsekvenser det kan have, at DANIDA (den offentlige sektor) skal indrette sig efter bestemte krav i omgivelserne (Kjær, 2006:193).

3.3.5.3 Overblik over specialets analyse, undersøgelsesfelt, metode og udbytte

Skemaet nedenfor har til formål at danne et overblik over sammenhængen mellem analysens undersøgelsesfelt, metode og udbytte. Yderligere anvendes det som et gennemgående element i analysen, der skal bidrage med overblik og orientering gennem afhandlingens kapitel 4.

	Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1	DANIDA 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
2	DANIDA 2010	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
3	Carlsberg 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
4	Carlsberg 2011	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursordener	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er stabil i diskursordenen over tid
7	DANIDA 2010/ DANIDA 2017 2011	Diskursiv stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er forandret i diskursordenen over tid
8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden
9	Den sociale kontekst	Institutionel Isomorfisme	Institutionel analyse	DANIDAS institutionelle rammebetingelser

Figur 5: Skema over afhandlingens analyse, undersøgelsesfelt, metode og udbytte

3.4. Reliabilitet, validitet og generalisering

Dette afsnit har til formål at tilrettelægge overvejelser og refleksioner, hvor vi tager forbehold for kritikpunkter, der kan opstå i forbindelse med afhandlingens udformning.

Specialets validitet afhænger af gyldighed og relevans, hvor gyldighed belyser overensstemmelse mellem teori og empiriske data for at sikre relevans; at specialets empiriske data er relevant for besvarelsen af problemformuleringen (Andersen, 2014:84). Vi har anvendt Faircloughs kritiske diskursanalyse, hvor der tages udgangspunkt i et subjektivt sandhedsbegreb og en undersøgelse af diskurser, og analyseret rapporter på baggrund af dette. Der skabes altså gyldighed ved at vores teoretiske ståsted og vores behandling af empiriske data stemmer overens, og begge, grundet udgangspunktet i Faircloughs kritiske diskursanalyse, bekender sig det idealistiske paradigme. Yderligere sikres der relevans, da problemformuleringens formål, er at finde frem til forståelse af SA ud fra det specifikke casestudie, og derudfra forsøge at skabe generel viden.

Reliabilitet berører specialets resultaters pålidelighed, og vurderes ud fra om undersøgelsen kan reproduceres af andre (Andersen, 2014:84). Vores forforståelse er med til at danne rammerne for empirien, der tages i brug i specialet, hvilket påvirker resultaternes pålidelighed, *jf. 3.1.3 Hermeneutikken*. Vi har forsøgt at øge reliabilitet i specialet ved at kode empirien i systematiserings-værktøjet NVivo. Denne metode, og brugen af tekster frem for informanter, øger reliabiliteten i opgaven, da vi som forskere ikke har mulighed for at ændre og påvirke empirien benyttet i opgaven (Nedergaard, 2015:57). Da studiet er kvalitativt, vil en reproduktion med andre virksomheder og andre offentlige organisationer, eller andre cases fra samme virksomheder og organisationer, højst sandsynligt bidrage med afvigende resultater. Denne afhandling forsøger dog at se på en specifik sammenhæng, og stille sig kritisk overfor denne specifikke sammenhængs konsekvenser i det generelle samfundet, skulle analysens resultater kunne reproduceres i fremtidige undersøgelser.

Eftersom afhandlingen er et kvalitativt studie baseret på socialkonstruktivisme, hvor alt er subjektivt og af afhænger af den individuelle afsender og modtager, vil vi ikke kunne generalisere vores resultater (Andersen, 2014:111). På trods af, at der ikke er mulighed for at generalisere afhandlingens resultater, er de stadig relevante, da det er et fænomenafslørende studie, hvor resultaterne bidrager til at belyse en *større* problemstilling i samfundet (Ibid.).

3.5 Casebeskrivelse

For at konkretisere specialets problemformulering tages der udgangspunkt i fire cases, som vi i dette afsnit præsenterer. Først præsenteres DANIDA og DANIDAS rapporter fra hhv. 2010 og 2017, der repræsenterer den offentlige sektor. Derefter præsenteres Carlsberg og Carlsbergs rapporter fra hhv. 2011 og 2017, der

repræsenterer den private sektor. Begrundelse for valg af DANIDA og Carlsberg, og de fire cases, er beskrevet i jf. 3.3.3.1 *Empiriske refleksioner og afgrænsning af data*.

2.5.1 Den offentlige sektor: DANIDA

DANIDA er en underorganisation i det danske udenrigsministerium, og er derfor en del af den offentlige sektor i Danmark. Vi klassificerer DANIDA som Danmarks sociale ansvar, da DANIDA har til formål at varetage Danmarks internationale humanitære og udviklingspolitiske indsatser – og tager således socialt ansvar uden for Danmarks landegrænser. Dens primære opgave er statsligt samarbejde med udviklingslande, at udvikle og vedligeholde danske bilaterale og multilaterale udviklingssamarbejder og partnerskaber samt at samarbejde globalt i FN (Udenrigsministeriet: DANIDA, 2019).

Vi har valgt at analysere to af DANIDAS udviklingsrapporter, der skal bidrage til besvarelsen af afhandlingens problemformulering. Den første rapport er fra 2017, og er den rapport, der er udgangspunktet i undersøgelsen af diskursiv og social forandring i forhold til den offentlige sektors SA-kommunikation. Derefter præsenterer vi DANIDAS udviklingsrapport fra 2010, der fungerer som en referenceramme, så det er muligt at kunne analysere og konkludere på, hvorvidt DANIDA har forandret sin SA-kommunikationen fra 2010 til 2017.

DANIDAS udviklingsrapport fra 2017: Verden 2030

I 2017 indgik et bredt flertal i folketinget et forlig om Danmarks nye udviklingspolitiske- og humanitære strategi, der dannede rammerne for indholdet i den nye udviklingsrapport: Verden 2030. Grundlaget for den nye udviklingsrapport er skabt ud fra FN's verdens mål, der også kaldes Sustainable Development Goals (SGD), for 2030. Udviklingsrapportens formål er at bidrage til økonomisk vækst og anstændige jobs både i udviklingslandene og i Danmark (Buch-Hansen, 2017). Udviklingsstrategien er præget af samarbejde på tværs af myndigheder, erhvervslivet og NGO'er og præsenterer nye initiativer som understøtter og opfordrer til partnerskaber på tværs af grænser og sektorer. Endvidere differentierer den nye strategi samarbejde med lande ud fra landenes økonomiske- og udviklings-status. Ud fra denne nye klassificering af samarbejdslandene fokuserer DANIDA fortsat på de fattigste lande i verden, men har øget fokus på transitions- og vækstøkonomier, som der udvælges ud fra danske interesser (Buch-Hansen, 2017).

Strategiens pejlemærker er fokuseret på sikkerhed og udvikling; fred, stabilitet og beskyttelse; migration og udvikling; inklusiv bæredygtig vækst og udvikling; demokrati; menneskerettigheder og ligestilling.

DANIDAS udviklingsrapport fra 2010: Frihed fra Fattigdom – Frihed til Forandring

I 2010 blev Danmarks udviklingsstrategi, *Frihed fra Fattigdom – Frihed til Forandring*, udgivet. Den daværende VK-regering iværksatte en ny tilgang og dermed nye mål ved at sætte fokus på frihed, demokrati og god regeringsførelse. I rapporten fremføres frihed som en værdi i sig selv og som et selvstændigt middel til fattigdomsbekæmpelse (Danmarkshistorien, 2010). Strategien er fokuseret de fattigste lande i verden, såsom Afrika, samt projekter der skal skabe bedre resultater og mest mulig udvikling for pengene (DANIDA et al., 2010).

Strategiens pejlemærker er fokuseret på: frihed; demokrati og menneskerettigheder; vækst og beskæftigelse; ligestilling, stabilitet og skrøbelighed samt miljø og klima.

2.5.2 Den private sektor: Carlsberg

Carlsberg er en af Danmarks største virksomheder, og har derfor en stor berøringsflade på det danske marked såvel som på det internationale (Berlingske Media, 2018). Carlsbergs bidrag inden for SA offentliggøres i en årlig CSR-rapport, som virksomheden er pålagt at offentliggøre ved lovkrav (Erhvervsstyrelsen, 2019). Carlsberg anser sig selv for at være front runner på området for CSR i Danmark, og da den nævnes som rollemodel under overrækkelse af en CSR-Pris, kan det antages, at den er synlig i CSR-feltet og har gode forudsætninger for at kunne påvirke andres fokus på og forståelse af samfundsansvar (FSR – danske revisorer, 2018).

Vi har valgt at analysere to af Carlsbergs CSR-rapporter, der skal bidrage til besvarelsen af afhandlingens problemformulering. Den første rapport, der præsenteres er Carlsbergs CSR-rapport fra 2017, som skal bidrage til, at vi kan lave en sammenligning på tværs af sektorer og en identificering af, om det offentlige kan være påvirket af det private. Dernæst vil vi i dette afsnit præsentere Carlsbergs CSR-rapport fra 2011, der fungerer som en referenceramme for den private sektors diskursorden.

Carlsbergs CSR-rapport fra 2017: Sustainability report 2017

‘Sustainability report 2017’ er Carlsbergs første CSR-rapport efter lanceringen af dens Together Towards ZERO-program i juni 2016, hvorfor rapporten gør status over fremskridtene i forhold til de fire områder, hvor virksomheden har sat sig konkrete målsætninger. Som beskrevet ovenfor blev Carlsberg anerkendt som rollemodel for denne rapport ved en årlig CSR-prisuddeling hos FSR (Danske Revisorer, 2018). I Carlsbergs rapport gøres det klart, at den fortsat vil arbejde for en bæredygtig fremtid, og at virksomheden har denne hensigt, fordi den ønsker at hjælpe – ikke fordi den skal (Carlsberg, 2017).

Strategiens pejlemærker er fokuseret på: CO2-udledning, vandforbrug, uansvarlig alkoholforbrug og arbejdsmiljø, som hver har individuelle mål for henholdsvis år 2022 og 2030.

Carlsbergs CSR-rapport fra 2011: Growing Responsibly

Efter lovkravet i 2009 udviklede Carlsberg seks CSR-politikker, som de fortsat har arbejdet med at gøre til en integreret del af virksomheden (Carlsberg, 2009:10). I 2011 udkom Carlsbergs første selvstændige CSR-rapport, som lægger vægt på CSR som et vigtig element i virksomhedens succes, og at den endvidere vil arbejde på at forbedre sin CSR-indsats gennem hele værdikæden.

I rapporten lægges der vægt på følgende elementer: energiforbrug, vandforbrug, emballage, menneskerettigheder, arbejdsrettigheder og ansvarlig alkoholforbrug.

Disse casebeskrivelser har til formål at give overblik over de valgte cases i rapporten, der udgør opgavens primære empiri og dermed er med til at definere dens undersøgelsesfelt.

Kapitel 4

Først i analysen vil vi definere de identificerede diskurser, der er analyseres ud fra. Herefter vil der være en tredeling af specialets analyse:

1. Den tekstuelle del: Hvor DANIDAS og Carlsbergs meningsdannelse af SA identificeres.
2. Den diskursive del: Hvor formålet er at blottlægge, hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden i sin beskrivelse af SA.
3. Den sociale del: Hvor der identificeres, hvilken indflydelse DANIDAS institutionelle rammebetingelser har på dens forståelse af SA.

De tre analysedele vil tilsammen bidrage til en besvarelse af problemformuleringen.

4.1 Identifikation af diskurser

Gennem vores hermeneutiske arbejde med afhandlingens teori og empiri, har vi identificeret fire diskurser i den primære empiri, der har betydning for meningsdannelsen af SA i DANIDAS rapporter fra 2010 og 2017, samt i Carlsbergs rapporter fra 2011 og 2017. De fire diskurser eksisterer i to separate modsætningsforhold, og diskurserne afgrænser således hinanden, så tekstuelle træk bidrager til enten den ene eller den anden diskurs i modsætningsforholdet (Jørgensen & Phillips, 1999:60). De fire diskurser, vi har identificeret er:

Modsætningsforhold 1	Altruismediskurs	Markedsdiskurs
Modsætningsforhold 2	Globaliseringsdiskurs	Lokal/National diskurs

Figur 6: Identificerede diskurser og deres modsætningsforhold

4.1.1 De fire diskursers modsætningsforhold

Modsætningsforholdet: markedsdiskursen og altruismediskursen

Her definerer vi markedsdiskursen, som en diskurs, der bygger på egennyttemaksimering og økonomisk vækst, og derfor kommer denne diskurs til udtryk, når DANIDA og Carlsberg er optagede af deres egne ønsker og behov, og derfor handler ud fra egne interesser. Markedsdiskursen italesætter SA ud fra et økonomisk rationale, hvor SA skal give mest mulig økonomisk nytte til DANIDA og Carlsberg.

Altruismediskursen er defineret som en modsætning til markedsdiskursen, og dermed som en diskurs, der bygger på et socialt rationale, hvor man gør noget for andres skyld, uden bagtanke om eksempelvis økonomisk gevinst. Altruisme er “en moralsk grundholdning eller væremåde kendetegnet ved, at den enkelte søger at fremme andres vel uden tanke for egne interesser og behov” (Engelsted & Jensen, 2017). Gennem altruismediskursen italesættes SA derfor ud fra et filantropisk princip om godgørenhed for andre.

Modsætningsforholdet: globaliseringsdiskursen og lokal/national-diskursen

Her definerer vi globaliseringsdiskursen, som en diskurs, der bygger på muligheder og udfordringer på tværs landegrænser. Globaliseringsdiskursen bygger på et multinationalt rationale, der samler økonomiske, sociale, politiske og kulturelle principper og normer i en global dagsorden (Lidegaard, 2017). Gennem globaliseringsdiskursen italesættes SA derfor ud fra, at samfundsansvar følger den globale dagsorden.

Lokal/national-diskursen er defineret som en modsætning til globaliseringsdiskursen, og derfor som en diskurs, der bygger på en lokal/national dagsorden, der tager afsæt i, hvor en organisation har ‘hjemme’ og er fysisk lokaliseret. Det vil for DANIDA være, når der tages afsæt i en dansk dagsorden, og for Carlsberg være, når der tages afsæt i en dagsorden, der relaterer sig til dens egen værdikæde og de samfund, den lokalt opererer i. Denne diskurs indeholder elementer af markedsdiskursen, men adskiller sig, da lokal/national-diskursen udelukkende beskæftiger sig med SA i forhold til nationale og lokale forhold.

4.2 Analyse af den tekstuelle praksis

Den tekstuelle analyse har til formål at undersøge, hvordan DANIDA og Carlsberg italesætter, og dermed forstår, SA i hver af deres to rapporter.

Den tekstuelle del af afhandlingens analyse indeholder altså fire analyser; én af hver rapport. Hver af disse fire analyser består af to analysedele, hvor der i den første del undersøges det første modsætningsforhold, altruisme- og markedsdiskursen, og der i den anden del undersøges det andet modsætningsforhold, globaliserings- og lokal/national-diskursen. Analyserne af modsætningsforholdene vil bestå af følgende sproglige analyser: ækvivalenskæder, transitivitet og appellformer.

Tilsammen bidrager analyserne af modsætningsforholdene til en identifikation af hvilken diskurs, der er dominerende i hver af modsætningsforholdene – og bidrager derfor til at identificere, hvordan SA italesættes, og dermed forstås, i hver af de fire rapporter.

Rapporterne analyses i følgende rækkefølge:

1. DANIDAs rapport fra 2017
2. DANIDAs rapport fra 2010
3. Carlsbergs rapport fra 2017
4. Carlsbergs rapport fra 2011

4.2.1 Analyse af DANIDAs rapport fra 2017

Dette afsnit indeholder en analyse af DANIDAs sproglige betydningsdannelse af SA inden for de modstridende diskurser: altruisme- og markedsdiskursen samt globaliserings- og lokal/national-diskursen. Figur 7 nedenfor angiver hvor i analysen, vi befinder os.

Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1 DANIDA 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
2 DANIDA 2010	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
3 Carlsberg 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
4 Carlsberg 2011	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
5 DANIDA 2010 Carlsberg 2011	Identificering af diskurskoder	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6 Carlsberg 2011 Carlsberg 2017	Diskursus stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er stabil i diskursordenen over tid
7 DANIDA 2010 DANIDA 2017 2011	Diskursus stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er forandret i diskursordenen over tid
8 DANIDA 2017 Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden
9 Den sociale kontekst	Institutionel isomorfi	Institutionel analyse	DANIDAs institutionelle rammebetingelser

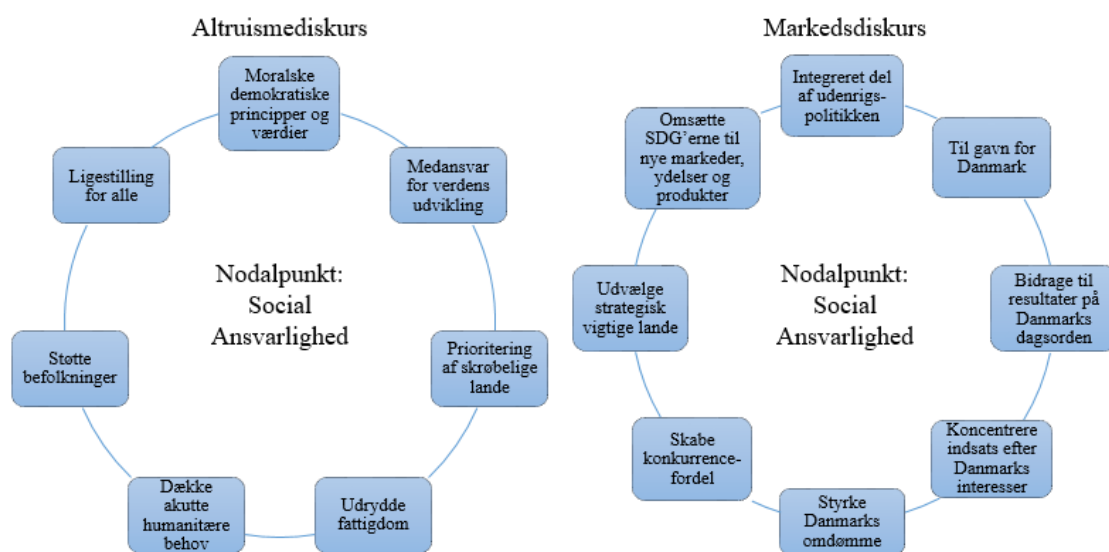
1	DANIDA 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
---	-------------	--	---------------------------	--------------------------

Figur 7: Oversigt over analysen (1)

4.2.1.1 Altruisme- og markedsdiskursen i DANIDA 2017

4.2.1.1.1 Ækvivalenskæde: altruisme- og markedsdiskurs i DANIDA 2017

Begge diskurser i modsætningsforholdet er til stede i rapporten gennem ord og udtryk, der knytter sig til hver af diskursernes ækvivalenskæde. Altruismediskursens og markedsdiskursens ækvivalenskæder er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figurerne nedenfor.

Figur 8: Ækvivalensskæder for altruisme- og markedsdiskursen i DANIDA 2017

Altruismediskursen – SA baseret på moralske værdier og principper

Den altruistiske diskurs' ækvivalensskæde udgøres af udtryk som: medansvar for verdens udvikling, demokratiske principper og værdier, og prioritering af skrøbelige lande.

Specifikt ses altruismediskursen, når der nævnes, hvordan udviklingssamarbejdet hjælper verden som en helhed: "Danmarks udviklingssamarbejde er et konkret og synligt bidrag til det medansvar, som Danmark påtager sig for verdens udvikling" (DANIDA et al., 2017:1). Herudover beskrives SA i citatet som et ansvar over for verden.

Danmarks hensigt med udviklingssamarbejdet bliver beskrevet gennem altruismediskursen, når Danmark vil støtte andre baseret på værdier og principper, der i den vestlige verden anses for at være moralske: "Gennem udviklingssamarbejdet vil Danmark støtte udviklingen af bæredygtige samfund baseret på demokratiske retsstatsprincipper og menneskerettigheder, ligestilling, fri for korruption, straffrihed, diskrimination, stigmatisering og undertrykkelse" (DANIDA et al., 2017:32). Særligt Danmarks indsats i forhold til skrøbelige lande formuleres flere steder som en gerning, der skal fremme andres vel: "Danmark vil prioritere forebyggelse af konflikter og stabilisering i og omkring skrøbelige lande og situationer" (DANIDA et al., 2017:17). Dette er et eksempel på, hvordan DANIDA formulerer dens SA-indsats som en altruistisk gerning.

Markedsdiskursen – SA fremmer økonomisk egeninteresse

Markedsdiskursens ækvivalenskæde udgøres af vendinger som: integreret del af udenrigspolitikken, styrke Danmarks omdømme, øge Danmarks indflydelse gennem strategi, koncentrere indsats efter Danmarks interesser og udvælge strategisk vigtige lande.

I DANIDAS rapport kommer markedsdiskursen til udtryk, når DANIDA skriver, at “udviklingssamarbejdet er fuldt integreret i Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik”, så udviklingssamarbejdet dermed er en forlængelse af Danmarks politik, der har til formål at fremme den danske sikkerhed, velfærd og værdier, og dermed er egennyttmaksimerende (DANIDA, 2017:1). Et andet mål med udenrigspolitik, og dermed med DANIDAS udviklingssamarbejde, er at sikre indflydelse på ydre omgivelser. Dette ses, når DANIDA nævner, hvordan SA-initiativer skal styrke Danmarks omdømme og skal implementeres strategisk, så Danmark kan få international indflydelse: “hvor vi [Danmark] kan søge indflydelse gennem strategisk anvendelse af vores styrkepositioner, ekspertise og erfaring” (DANIDA et al., 2017:5, 6).

Rapporten bærer præg af et økonomisk rationale, der italesætter den danske SA-indsats, hvor DANIDA er optaget af egne ønsker og behov, og derfor handler ud fra egeninteresse: “Danmark [har] klare egeninteresser i at sikre velfungerende internationale strukturer, fastholde og fremme retsstatsprincipper og menneskerettigheder; og bidrage til global udvikling, stabilitet og bæredygtig vækst” (DANIDA et al., 2017:5). Det økonomiske rationale bliver ydermere italesat gennem konkurrencemæssige muligheder for det danske erhvervsliv, da det slås fast, at det danske erhvervsliv skal/kan vinde på partnerskaber gennem udviklingssamarbejdet: “[...] samtidig [kan] bidrage til at fremme partnerskaber på andre danske interesseområder, herunder handel og eksportfremstød” (DANIDA et al., 2017:36). Den økonomiske interesse kommer også til udtryk, da DANIDA vil fokusere Danmarks samarbejde med transitions- og vækstøkonomier strategisk på samhandel og økonomisk samkvem frem for udviklingssamarbejde direkte med fattigdomsbekæmpelse i disse lande (DANIDA et al., 2017:8).

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i DANIDA 2017

SA beskrives som noget, der i overvejende grad skal fokusere på områder, hvor der er sammenfald mellem støtte og dansk interessevaretagelse, hvilket særligt kommer til udtryk i **markedsdiskursens ækvivalenskæde**.

4.2.1.1.2 Transitivitet: altruisme-og markedsdiskurs i DANIDA 2017

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten, gennem en analyse af kausalitetsforhold.

DANIDAS SA er det moralsk rigtige at gøre

DANIDAS altruistiske fremstilling af sandheder kommer blandt andet til udtryk, når der blotlægges hensigter: “Vi vil bekæmpe fattigdom – og dermed reducere ulighed – ved at arbejde for at sikre lige muligheder for alle og eliminere diskriminerende love, politik og praksis” (DANIDA, 2017:1). Det skabes dermed et kausalitetsforhold mellem, at når DANIDA gennem sin SA-indsats bekæmper fattigdom, medfølger andre positive følger for udviklingslandene. Ved at DANIDA ikke nævner en årsagssammenhæng i forbindelse med sine SA-tiltag, skabes en normalisering og dermed en universel sandhed om, at DANIDAS bekæmpelse af disse problemer er det moralsk rigtige at gøre. Der er også en tendens til, at DANIDA, som i citatet ovenfor, beskriver sig selv som en aktiv aktør i sætningen, der sættes overfor passive aktører, der hjælpes, og beskrives ukonkret som værende *alle*. Hensigten forekommer således altruistisk, da *alle* skal vinde på hensigtens *handling*.

Markedsdiskurs som årsag og altruisme som virkning

Den altruistiske diskurs kommunikerer flere steder som en virkning, der har en årsag, som tilknytter sig markedsdiskursen, hvorfor rationalet bag SA er en blanding af de to diskurser i nogle kausalitetsforhold. For eksempel italesætter DANIDA visionen med Danmarks udviklingspolitik som værende “en mere sikker, fri, velstående, bæredygtig og retfærdig verden, hvor hvert enkelt menneske nu og i fremtiden har mulighed for at tage hånd om sit eget liv og sin familie”, hvilket er en altruistisk vision, der forbinder SA med at hjælpe alle mennesker til en bedre fremtid (DANIDA et al., 2017:5). Dog opsummeres visionen umiddelbart nedenunder med et egennyttigt argument, og der skabes således et kausalitetsforhold, hvor altruistiske gerninger fører til et udbytte for Danmark: “Et udviklingssamarbejde, der i samarbejde med vore partnere skaber langsigtede resultater i udviklingslandene og kommer det danske samfund til gode” (ibid.).

SA som en investering med Danmark i fokus

Når DANIDA betegner sin udviklingsstrategi *Verden 2030* som en investering, og dermed angiver et økonomisk rationale for SA, beskrives det således: “Vi har ikke råd til at lade være, vi har alt at vinde” (DANIDA et al., 2017:36). Der ses altså en kausalitet, hvor udviklingssamarbejdet har økonomiske fordele for Danmark, og der er modsat økonomiske ulemper ved ikke at være socialt ansvarlig.

Det skabes endvidere en sandhed om, at der er kausalitet mellem udviklingssamarbejde og handelsmæssige muligheder: “Danmark vil arbejde for, at økonomisk samkvem og handel i højere grad kan bruges som løftestang for udvikling” (DANIDA, 2017:15). SA beskrives således gennem det økonomiske rationale, som noget der kan bidrage til en egennyttig dagsorden.

SA sættes i sammenhæng med DANIDA og dermed Danmarks egennytte ved at, DANIDA selv er den eneste aktive aktør i følgende beskrivelse af SA-prioritering: “**Vi** gør det, fordi **vi** ved, at **vores** indsats nytter, men **vi** ved også, at **vi** – som et mindre land i en stor verden – skal koncentrere **os** om at skabe gennemslagskraft dér, hvor **vi** vælger at engagere **os** [Al fed markering er tilføjet]”. Det kan derfor udledes, at årsagsforklaringen til DANIDAS prioritering bunder i en egennyttig dagsorden og ikke medtager andre aktørers behov. Hertil nævnes der, at DANIDA skal erkende “at andre må løfte opgaven”, på nogle områder, hvilket viser en årsagsforklaring til, hvorfor det er socialt acceptabelt, at Danmark beskriver SA ud fra en relativt egennyttig dagsorden (DANIDA et al., 2017:6).

4.2.1.1.3 Appelformer: altruisme-og markedsdiskurs i DANIDA 2017

For at identificere dominerende diskurser, der beskriver SA, undersøger vi, hvordan der skabes troværdighed om den meningsdannelse DANIDA formidler.

DANIDAS etos etableres, når der står, at Danmark har erfaring, der gør DANIDA særligt i stand til at lave en SA-strategi: “Danmark vil trække på sin brede samfundserfaring i sit fremtidige udviklingssamarbejde” (DANIDA et al., 2017:12). Yderligere styrker DANIDA sit etos, ved at skrive, at planen hviler på et fundament, som er besluttet af verdenssamfundet, og DANIDA styrker således sin troværdighed, ved at nævne, at verdenssamfundet, herunder FN, ligger til grund for strategien (DANIDA et al., 2017:3). Dette etos er gældende for meningsdannelsen af SA gennem begge diskurser.

DANIDA appellerer til modtagerens følelser, når DANIDA skriver: “ofrene for krige, væbnede konflikter og naturkatastrofer” - og at Danmark skal hjælpe med at give ofrene et sikkert og værdigt liv (DANIDA et al., 2017:19). Dette taler til læsernes følelser og argumenterer for behovet for SA-strategien med en altruistisk diskurs, om at man skal hjælpe ofre, fordi deres liv er usikkert og uværdigt. Yderligere fremstilles Danmark også som værende altruistisk, hvilket appellerer til modtagernes følelser, da disse vil føle sig som en del af DANIDAS vi: “Vi skal stå distancen, selv om der oftest er tale om risikable indsatser i og omkring skrøbelige lande, præget af usikkerhed [...] og andre former for magtmisbrug, der kalder på klar politisk linjeføring – også når der opstår tilbageslag” (DANIDA et al., 2017:18). Rapportens gennemgående brug af vi, skaber en relation til modtagerne og særligt de danske modtagere.

Appelformen logos anvendes til at retfærdiggøre den økonomiske dagsorden i det danske udviklingssamarbejde; at Danmark får noget igen, hvilket taler ind i markedsdiskursen. Dette ses blandt andet, når DANIDA beskriver sin strategi som værende en investering, som Danmark ikke har råd til at lade være med at lave. Det fremstilles altså som indlysende, logisk, at Danmark vinder *noget* med DANIDAS strategi *Verden 2030* (DANIDA et al., 2017:36). DANIDA argumenterer yderligere for at økonomi og handel er en

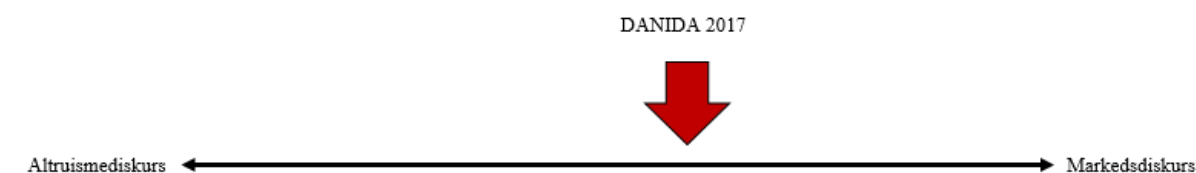
stor del af strategien med logik, når der skrives; “Økonomi og handel skal i højere grad være løftestang for udvikling for at sikre, at verdensmålene gennemføres” (DANIDA et al., 2017:15). Det beskrives altså, at økonomi og handel er logisk for at binde udviklingssamarbejdet op på FNs verdensmål, og dermed for at lave *fyldestgørende* udviklingspolitik, hvilket er en logisk retfærdiggørelse af strategiens markedsdiskurs. Logikken bag udviklingssamarbejdet bindes sammen med, at det gavner både omverdenen og Danmark, og hvis det, som DANIDA skriver, gavner *alle*, så er det jo logisk, at man også skal bidrage til en egennyttig dagsorden (DANIDA et al., 2017:36).

DANIDA skaber troværdighed gennem sin erfaring og dette etos ligger til grund for at modtagerne accepterer elementer fra både altruisme- og markedsdiskursen. Rationelle og logiske elementer taler hovedsageligt ind i markedsdiskursen, mens den følelsesbetonede appellering taler ind i altruismediskursen.

4.2.1.1.4 Opsummering af altruisme- og markedsdiskursens i DANIDA 2017

I analysen af ækvivalenskæderne for SA, identificerede vi en tydelig tilstedeværelse af begge diskurser, og et gennemgående sammenfald mellem SA og dansk interessevaretagelse. Det økonomiske rationale overskygger således det sociale rationale, hvorfor meningsdannelsen af SA i overvejende grad kommer til udtryk gennem markedsdiskursens ækvivalenskæde. Yderligere, identificeres en tendens i kausalitetsforhold mellem altruistiske årsager og økonomiske virkninger, hvorfor økonomiske fordele ved SA italesættes med altruistiske hensigter, og dette resulterer i en “moralsk” markedsdiskurs. Tilstedeværelsen af begge diskurser i rapportens betydningsdannelse af SA understøttes i anvendelsen af appelformer, hvor *patos* anvendes til at overbevise modtageren om den altruistiske meningsdannelse af SA og *logos* anvendes til at overbevise om meningsdannelsen af SA ud fra markedsdiskursen. Da SAs økonomiske fordele gennem rapporten sættes i sammenhæng med altruistiske hensigter, vurderes argumentationen gennem rapporten i overvejende grad til at tale ind i markedsdiskursen.

Ud fra den tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er markedsdiskursen, som anvist nedenfor i figur 9.

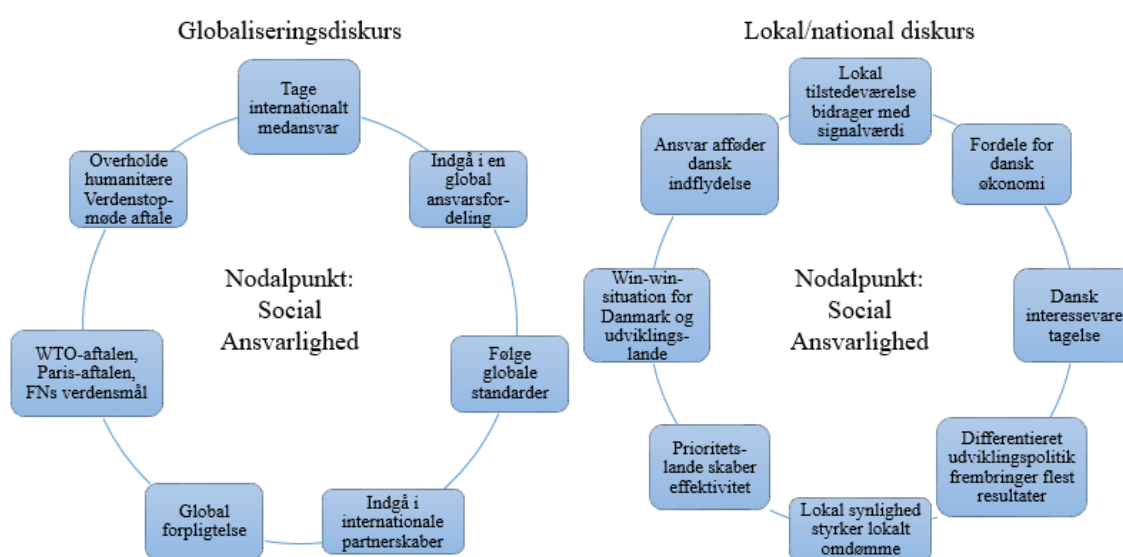
Figur 9: Dominerende markedsdiskurs i DANIDA 2017

For at bestemme rapportens dominerende diskurser, følges denne analyse af en undersøgelse af modsætningsforholdet i globaliserings- og lokal/national-diskursen.

4.2.1.2 Globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2017

4.2.1.2.1 Ækvivalensskæder: globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2017

Globaliseringsdiskursens og national/lokal-diskursens ækvivalensskæde er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figurerne nedenfor.

Figur 10: Ækvivalensskæder for globaliserings- og lokal-nationaldiskursen i DANIDA 2017

Globaliseringsdiskurs – globale standarder bestemmer SA

Globaliseringsdiskursens ækvivalensskæde udgøres af udtryk som: indgå i en global ansvarsfordeling, følge globale standarder og indgå i internationale partnerskaber.

SA beskrives ud fra en globaliseringsdiskurs, når det danske udviklingssamarbejde beskrives som et internationalt samfundsansvar: “global ansvarsfordeling”, “medansvar, som Danmark påtager sig for verdens udvikling” (DANIDA et al., 2017:3, 1).

Yderligere beskrives det, at globale standarder, særligt FNs verdensmål, danner en ramme for det danske udviklingssamarbejde, og derved afgrænser udviklingssamarbejdets udfoldelse (DANIDA et al., 2017:1). Der nævnes flere globale standarder, der har haft indflydelse på rapportens udformning, blandt andet WTO-aftalen

i Nairobi, Klimaafspraken i Paris og Det Humanitære Verdenstopmøde i Istanbul (DANIDA et al., 2017:2). Det danske udviklingssamarbejde følger altså i høj grad den globale dagsorden.

I rapporten er der et fokus på partnerskaber på tværs af landegrænser og sektorer, der skal sikre, at der leves op til globale standarder: "Partnerskaber mellem civilsamfund, myndigheder og erhvervsliv, med hver deres merværdi, særlige rolle, kapacitet og know-how vil ofte være nøglen til at sikre bæredygtige udviklingsresultater i lokalsamfundene og fremme verdensmålene i udviklingslandene" (DANIDA, 2017:25). Der tilkendes således en hensigt om at fremme multinationale samt multilaterale samarbejder, der arbejder ud fra FNs verdensmål – og fokus knytter sig således til globaliseringsdiskursen

Lokal/national-diskursen – SA med afsæt i den danske dagsorden

Lokal/national-diskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: Lokal tilstedeværelse bidrager med signalværdi, dansk interessevaretagelse og fordele for dansk økonomi, handel og investering.

Den lokale/nationale diskurs kommer til udtryk, når DANIDA agerer efter en national dagsorden, Danmarks dagsorden. Det ses blandt andet ved, at DANIDA skriver, at Danmark vil fremme danske udenrigs- og indenrigspolitiske interesser i arbejdet med udviklingssamarbejdet (DANIDA et al., 2017:7,1). Dette kommer konkret til udtryk gennem SA-initiativer som beskrives til at komme det danske samfund til gode:

"Danmark vil investere i inklusiv bæredygtig vækst og udvikling i udviklingslandene med fokus på energi, vand, landbrug, fødevarer og andre områder, hvor Danmark har særlig viden, ressourcer og interesser. Det skal bidrage til at skabe bæredygtige samfund med økonomisk frihed, muligheder og jobs – særligt for de unge. Det er også til fordel for dansk økonomi, handel og investering" (DANIDA et al., 2017:5).

Som følge af den nationale dagsorden, har DANIDA et geografisk sigte med dens SA-initiativer, og er dermed en del af lokal/national-diskursens ækvivalenskæde: "Det geografiske sigte skal skabe sammenfald mellem behov for støtte i udviklingslandene og dansk interessevaretagelse" (DANIDA et al., 2017:7, 36). Yderligere skriver DANIDA; "Vi fastholder en gruppe af særlige prioritetslande, der signalerer, at vi vil være til stede", og markerer at signalværdi har betydning for, at de danske myndigheder foretager en differentieret humanitær udviklingspolitik (DANIDA et al., 2017:9).

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i DANIDA 2017

SA beskrives som noget, hvor der søges at arbejde ud fra både en global og national dagsorden, men da den globale dagsorden fungerer som en rammebetingelse, og der arbejdes ud fra flere globale standarder, indretter

den nationale dagsorden sig efter den globale dagsorden, hvorfor meningsdannelsen af SA i overvejende grad kommer til udtryk i **globaliseringsdiskursens ækvivalenskæde**.

4.2.1.2.2 Transitivitet: globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2017

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten, gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Verdensmålenes universelle karakter

Globaliseringsdiskursen kommer til udtryk, ved at verdensmålene skaber platformen for det danske udviklingssamarbejde: “Vi anerkender verdensmålenes universelle karakter, gensidig afhængighed, og at målene balancerer tre dimensioner af bæredygtig udvikling – økonomisk, social og miljømæssig” (DANIDA et al., 2017:6). Ved at benytte ordene ‘universelle karakter’ skaber DANIDA en endegyldig sandhed om, at verdensmålene er socialt ansvarlige på tværs af grænser. Yderligere skabes der en sandhed om, at en balance mellem økonomi, det sociale og miljø, er en del af en bæredygtig udvikling. Det at yde udviklingsstøtte i forhold til FN's mål beskrives som noget, Danmark har en historisk lang tradition for og som er i overensstemmelse med “de danske interesser, værdier og principper” (DANIDA et al., 2017:1, 2). Der skabes således en sammenhæng mellem danske værdier, interesser og principper og det at være socialt ansvarlig ud fra en global dagsorden.

Der er en tendens til udeladelse af subjektet, når der skrives om globalt ansvar, hvilket gør, at det globale ansvar for at opnå SA-mål ikke placeres specifikt på enkelte aktører (DANIDA et al., 2017:2). Dette gør, at DANIDA tilegner sig altruistiske årsager, men ikke kan klandres, hvis der er mangel på virkninger ved dens SA-indsats.

SA fremmer danske interesser

Danmark engagerer sig, baseret på, hvor danske interesser og værdier er på spil, samt hvor der kan opnås indflydelse (DANIDA et al., 2017:6). Der skabes dermed en kausalitet mellem SA, og en national dagsorden, i form af skabelse af politiske, demokratiske og økonomiske fordele for Danmark: “Danmark har klare nationale interesser i at sikre velfungerende internationale strukturer og fastholde retsprincipper” (DANIDA, 2017:5). Der skabes her en kausalitet mellem nationale interesser og velfungerende strukturer og retsprincipper i udviklingslande, hvorfor der skabes en sandhed om, at når Danmark yder SA, fremmes nationale interesser samtidigt.

Der skabes yderligere en sandhed, om at national dagsorden og global dagsorden ikke udelukker hinanden, men tværtimod går hånd i hånd: “Det skal bidrage til at skabe bæredygtige samfund med økonomisk frihed, muligheder og jobs – særligt for de unge. Det er også til fordel for dansk økonomi, handel og investering”.

4.2.1.2.3 Appelformer: globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2017

For at identificere dominerende diskurser, der beskriver SA, undersøger vi, hvordan der skabes troværdighed om den meningsdannelse, DANIDA formidler.

DANIDA etablerer etos med afsæt i FNs verdensmål, der fungerer som en ny international ramme for det danske udviklingssamarbejde. Dette etos taler ind i globaliseringsdiskursen, da FN er en anerkendt international organisation, hvorfor udviklingssamarbejdet opnår legitimitet.

Et logos-argument, der taler ind i lokaliseringssdiskursen, er, at da forandringer i verden påvirker os direkte, er en national dagsorden et nødvendigt onde for det danske udviklingssamarbejde: “Fjerne begivenheder og internationale kriser som flygtninge- og migrationsstrømme, radikalisering, forandringer påvirke os direkte” (DANIDA, 2017:1). Yderligere argumenteres der med logos ud fra globaliseringsdiskursen: “Over de seneste to årtier er antallet af verdens fattige halveret. Også antallet af fattige lande falder. I 2001 var 65 lande klassificeret som lavindkomstlande af Verdensbanken, i 2015 var det faldet til 31” (DANIDA, 2017:3). Argumentet fungerer som et fornuftsbaseret argument til, hvorfor globale samarbejder virker, hvorfor denne tilgang til SA anses som logisk.

Patos appellerer til følelser, og anvendes til at styrke både lokaliseringss- og globaliseringsdiskursen: “Med verdensmålene som afsæt vil vi indrette vores udviklingssamarbejde på en måde, der kan hjælpe med at sætte det enkelte menneske og dets potentiale fri i udviklingslande” (DANIDA, 2017:1). Ved at referere til det enkelte menneske, skabes der en identificerbar referenceramme for, hvad det danske udviklingssamarbejde går til, som appellerer til modtagerens empati.

4.2.1.2.4 Opsummering af globalisering- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2017

I analysen af ækvivalenskæderne for SA, identificerede vi en tilstedeværelse af begge diskurser, men hvor en global dagsorden fungerer som en rammebetingelse for betydningsfastlæggelsen af SA, og der er derfor identificeret, at SA i overvejende grad defineres ud fra en dominerende globaliseringsdiskurs. Dette understøttes, da DANIDA skaber en sandhed om, at danske værdier og interesser stemmer overens med FNs verdensmål, der leverer en universel definition af SA. Den lokale/nationale diskurs er til stede, omend i lavere

grad end globaliseringsdiskursen, da der gives udtryk for et sammenfald mellem den globale og nationale dagsorden, og at DANIDA gennem sin internationale SA også fremmer nationale interesser. Der argumenteres med fornuftsargumenter for at understøtte den lokale/nationale meningsdannelse af SA, og der argumenteres med patos og logos for at overbevise modtageren om den globale meningsdannelse af SA. I og med at den globale dagsorden fungerer som en rammebetingelse for DANIDAS betydningsdannelse af SA, og ved at den nationale dagsorden bliver defineret herigennem, dominerer globaliseringsdiskursen.

Ud fra denne tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er globaliseringsdiskursen, som anvist nedenfor i figur 11.

Figur 11: Dominerende globaliseringsdiskurs i DANIDA 2017

4.2.1.3 Opsummering af tekstuel analyse af DANIDA 2017

Analysen afslører, at DANIDAS rapport bærer præg af både markeds- og altruismediskursen, men med en overvægt af reproduktion af markedsdiskursen. Så i den hegemoniske kamp er markedsdiskursen den mest dominerende diskurs. I den anden analyse af rapporten, identificerede vi en overvægt af globaliseringsdiskursen i forhold til lokal/national-diskursen, og globaliseringsdiskursen er således den dominerende diskurs i denne hegemoniske kamp.

DANIDAS betydningsdannelse af SA er derfor identificeret til at være dannet ud fra de dominerende diskurser: markedsdiskursen og globaliseringsdiskursen.

4.2.2 Analyse af DANIDAS rapport fra 2010

Dette afsnit indeholder en analyse af DANIDAS sproglige betydningsdannelse af SA inden for de modstridende diskurser: altruisme- og markedsdiskursen samt globaliserings- og lokal/national-diskursen. Figur 12 nedenfor angiver, hvor i analysen, vi befinder os.

Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte	
1	DANIDA 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
2	DANIDA 2010	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
3	Cantberg 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
4	Cantberg 2011	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
5	DANIDA 2010; Cantberg 2011	Identificering af diskursorden	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6	Cantberg 2017; Cantberg 2011	Diskursen støttes og forsværes i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er støttet i diskursordenen over tid
7	DANIDA 2010; DANIDA 2017; 2011	Diskursen støttes og forsværes i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er støttet i diskursordenen over tid
8	DANIDA 2017; Cantberg 2017	Interdiskursitet i sektors kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskursen fra den private sektors diskursorden
9	Den sociale kontekst	Institutionel rammeform	Institutionel analyse	DANIDAS institutionelle rammebetingelser

2

DANIDA 2010

Meningsdannelse af social ansvarlighed

Lingvistisk analyse NVivo

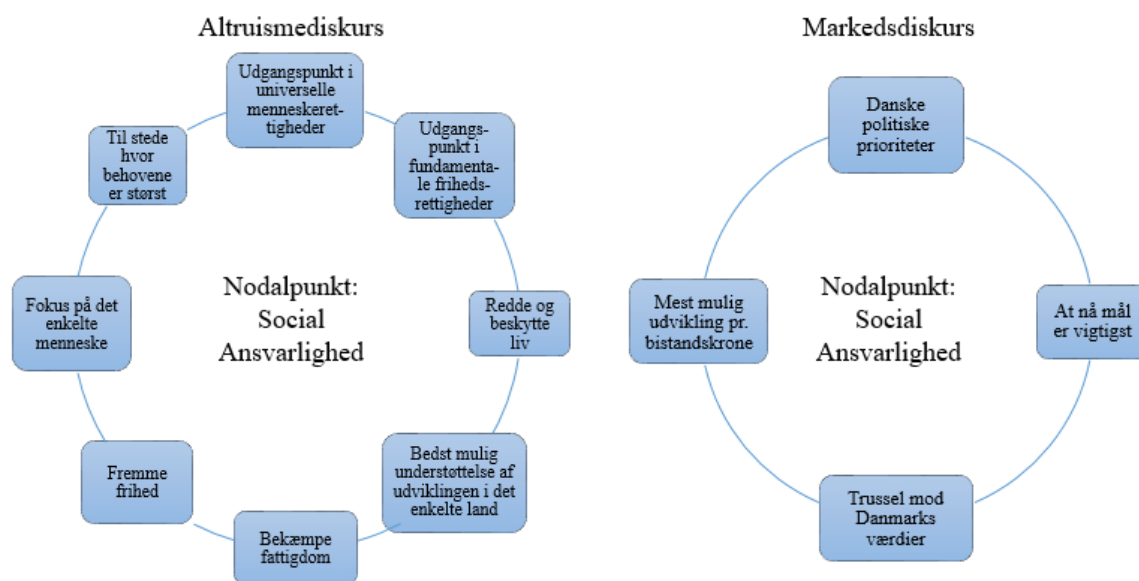
Dominerende SA-diskurser

Figur 12: Overblik over analysen (2)

4.2.2.1 Altruisme- og markedsdiskursen i DANIDA 2010

4.2.2.1.1 Ækvivalenskæde: altruisme- og markedsdiskursen i DANIDA 2010

Altruismediskursens og markedsdiskursens ækvivalenskæder er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figurene nedenfor.

Figur 13: Ækvivalenskæder for altruisme- og markedsdiskursen i DANIDA 2010

Altruismediskursen – Danmark vil redde verden

Den altruistiske diskurs' ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: universelle menneskerettigheder, fundamentale frihedsrettigheder, fri og fredelig verden, redde og beskytte liv.

I DANIDAS rapport kommer altruismediskursen til udtryk, når der nævnes, at SA, i form af Danmarks udviklingspolitik, tager udgangspunkt i "universelle menneskerettigheder og fundamentale

frihedsrettigheder”, og derfor fokuserer på at opretholde menneskers umistelige rettigheder og værdier (DANIDA et al., 2010:4). DANIDAS ambitiøse målsætning for sin egen rolle kommer til udtryk, da udviklingsbistandens mål, målet med SA, beskrives: “Målet for Danmarks humanitære indsatser er både at redde og beskytte liv, lindre lidelser og værne om civiles værdighed og rettigheder under kriser, at bidrage til hurtig genopbygning, styrke modstandskraften og forhindre nye kriser i at opstå ved at bryde den onde cirkel mellem kriser og sårbarhed” (DANIDA et al., 2010:26). Herudover skriver DANIDA, at “Danmark vil være med til at reformere, hvor det er nødvendigt”, hvilket tegner et billede af, at SA er knyttet til store mål, som at reformere *hvor det er nødvendigt* (DANIDA et al., 2010:9). De store, ambitiøse mål knytter sig til den altruistiske diskurs, hvor formålet med SA, ifølge DANIDAS italesættelse, er at hjælpe, redde og beskytte, dér hvor det er nødvendigt.

Den danske egeninteresse er beskrevet altruistisk, som at Danmark “har en interesse i at bidrage til en bæredygtig, fri og fredelig verden til gavn for nuværende og kommende generationer” (DANIDA et al., 2010:5). Dét udbytte, DANIDA ønsker, at Danmark får, er altså altruistisk, da det hviler på et socialt rationale, hvor der søges at fremme andres vel (DANIDA et al., 2010:4, 8, 1).

Markedsdiskursen – Mest muligt udbytte pr bistandskrone

Markedsdiskursens ækvivalensskæde udgøres af udtryk som: mest mulig udvikling pr. bistandskrone og danske politiske prioriteter.

Behovet for et dansk udbytte italesættes som effektiv brug af udviklingsbistanden, da der skrives, at “Danmark og udviklingslandene har krav på mest mulig udvikling for hver bistandskrone” (DANIDA et al., 2010:12). Til det specificeres det også, at “valgte indsatsområder vil tage udgangspunkt i lokale behov og danske politiske prioriteter og bygge på danske kompetencer”, så der vil altså prioriteres ud fra dansk politik (ibid.). SA bliver således beskrevet ud fra en interesse om at opnå mest mulig nytte for Danmark.

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i DANIDA 2010

SA beskrives ud fra begge ækvivalensskæder, og dermed begge diskurser. Målet med SA beskrives som værende at hjælpe, beskytte og redde andre, og der er gennemgående en overvejende grad af udtryk, der knytter sig til **den altruistiske diskurs’ ækvivalensskæde**.

4.2.2.1.2 Transitivitet: altruisme-og markedsdiskurs i DANIDA 2010

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Danmark kommer verden til undsætning

DANIDA beskriver SA som en hensigt om at kæmpe for universelle rettigheder og grundværdier: “Udvikling handler om globalt at fremme frihed – om at sætte det enkelte menneske og dets potentiale fri” (DANIDA et al., 2010:4). Her italesættes det, hvad udvikling handler om, som en normaliseret sandhed, da der ikke står noget om, *hvem* der mener, at udvikling handler om ‘globalt at fremme frihed’. DANIDA begrundet sin samfundsansvarlige indsats med, at rige og fattige lande er en del af det samme ‘skæbnefællesskab’, og dette ord refererer til en samling af mennesker, der bindes sammen af noget, de har til fælles, hvorfor ordet normaliserer, at alle lande og aktører skal arbejde sammen om at løse lokale og globale udfordringer (DANIDA et al., 2010:5).

Endvidere skaber udtalelser som den følgende associationer om, at den danske udviklingsstrategi er til for at hjælpe de ‘mest skrøbelige lande’; “Men i verdens mest fattige og skrøbelige samfund er udfordringerne så store, at de enkelte lande ikke kan klare dem alene – selv når de har viljen til at løfte ansvaret [...] Her vil og kan Danmark støtte landene i at løfte udfordringerne” (DANIDA et al., 2010:6). Dette fremstiller Danmark som en helt og modtageraktørerne som nogle, der skal reddes og støttes.

Egen sikkerhed og frihed giver fred og stabilitet

Markedsdiskursen reproducere, hvor vigtigheden af et fokus på sikkerhed beskrives som en *sandhed* gennem logisk kausalitet: “Sikkerhed er en forudsætning for udvikling. Og udvikling er en forudsætning for varig fred og stabilitet”, og dette skal der fokuseres på, da “en verden med voksende ustabilitet og ufrihed er en trussel mod de værdier, Danmark kæmper for, og det er en trussel mod vores egen sikkerhed og frihed” (DANIDA et al., 2010:25). Egeninteressen i Danmarks SA kommer til udtryk i form af Danmarks behov for at sikre sin egen sikkerhed og frihed – ved at sikre sikkerhed og frihed i resten af verden. Det normaliseres, at målsætninger spiller en vigtig rolle i udviklingsbistanden, da der står, at “vi er villige til at acceptere disse risici [i partnerskaber og lande], fordi det er nødvendigt for at nå vores målsætninger”, så dét at nå specifikke mål fremstår som vigtigere end de risici, der måtte være ved arbejde med udvalgte partnere og lande (DANIDA et al., 2010:6-7).

4.2.2.1.3 Appelformer: altruisme-og markedsdiskurs i DANIDA 2010

DANIDA etablerer sit etos, ved at nævne, at *eksterne aktører* fremhæver Danmarks udviklingsbistand som verdens bedste; “Danmark vil bygge sit udviklingspolitiske engagement på sine kompetencer inden for udvikling. Danmark er en anerkendt og respekteret aktør i det internationale udviklingssamarbejde, og dansk udviklingsbistand bliver ofte fremhævet som en af verdens bedste” (DANIDA et al., 2010:14).

DANIDA appellerer til modtagerens følelser ved at fokusere på individer og lave billedlige eksempler: “For at udnytte frihed skal man kunne gribe politiske, økonomiske og sociale muligheder. Det kan man ikke, hvis man dør af malaria, inden man fylder fem år” (DANIDA et al., 2010:4). Der anvendes særligt patos til at underbygge DANIDAS strategi om at hjælpe andre, og det bærer præg af en altruistisk diskurs. Fokus på individniveauet giver modtageren en følelse af, at det ikke er noget uåndgribeligt, udviklingsbistanden går til, men at den hjælper mennesker, der er på flugt; børn, der kan dø af malaria; og mennesker, der bor langt væk fra drikkevand (DANIDA et al., 2010:4).

Logos bygger på et fornuftigt rationale, og når DANIDA nævner i teksten, at Danmark er bedre stillet end andre lande; “Vi vil gennem udviklingspolitikken fremme den frihed, vi selv nyder” og “udviklingslandene har ikke selv skabt klimaforandringerne, men rammes ofte hårdest af konsekvenserne heraf”, tegnes der et billede af, at udviklingslandene er skyldfri lande, der skal hjælpes – hvilket taler ind i den altruistiske diskurs (DANIDA et al., 2010:4, 28). De to beskrivelser af hvorfor der ydes udviklingsbistand, sætter Danmark i skarp kontrast til de lande, der modtager udviklingsbistand, og det opstilles logisk, at dem, der har meget, hjælper dem, der har lidt.

4.2.2.1.4 Opsummering af altruisme- og markedsdiskursen i DANIDA 2010

Udviklingsbistanden italesættes som et initiativ, der tager mere hensyn til at andre lande skal få et udbytte, end at det skal give et monetært eller magt-relateret udbytte til Danmark, hvilket betyder, at der tales betydeligt mere ind i altruismediskursen i forhold til markedsdiskursen. Udviklingsbistandens formål beskrives med meget ambitiøse, uspecifikke mål; som at redde og beskytte liv og forhindre kriser. Danmark får en helterolle, da andre lande, der ikke kan hjælpe sig selv, hjælpes. Der er dog et fokus på at nå bestemte målsætninger til trods for risici, og at Danmark har en interesse i at bidrage til egen sikkerhed og frihed gennem sit arbejde med SA, hvilket taler ind i markedsdiskursen. At SA i overvejende grad får betydning gennem den altruistiske diskurs i rapporten, understøttes af argumentation, der både taler til modtagerens fornuft og følelser.

Ud fra den tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er altruismediskursen, som anvist nedenfor i figur 14.

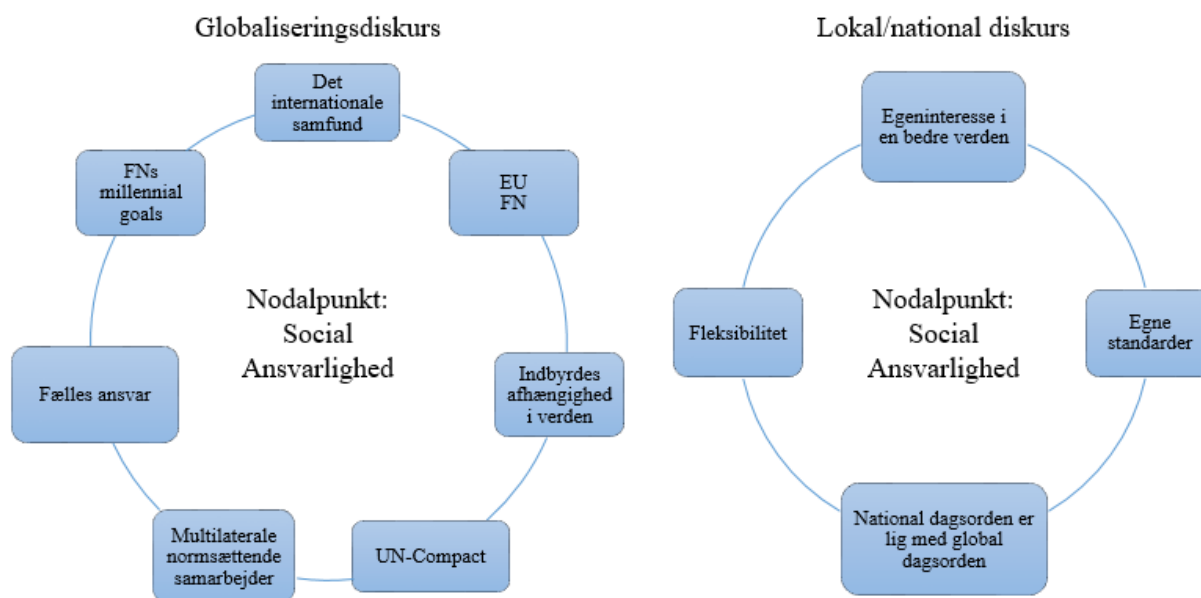
Figur 14: Dominerende altruismediskurs i DANIDA 2010

For at bestemme rapportens dominerende diskurser, følges denne analyse af en undersøgelse af modsætningsforholdet i globaliserings- og lokal/national-diskursen.

4.2.2.2 Globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2010

4.2.2.2.1 Ækvivalenskæde: globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2010

Globaliseringsdiskursens og national/lokal-diskursens ækvivalenskæde er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figurerne nedenfor.

Figur 15: Ækvivalenskæder for globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2010

Globaliseringsdiskursen – Et globalt normsættende fællesskab

Globaliseringsdiskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: Indbyrdes afhængighed, fælles ansvar, multilaterale normsættende samarbejder, globale mål og globale standarder.

Globaliseringsdiskursen bygger på et multinationalt rationale, og DANIDA beskriver SA med dette rationale in mente, ved at skrive: "Globaliseringen har gjort os mere indbyrdes afhængige", "[det] internationale samfund må tage et fælles ansvar" og "vi lever i et globalt skæbnefællesskab" (DANIDA et al., 2010:4, 25, 5). Yderligere skriver DANIDA, at den globale dagsorden har betydning for verdens aktører: "Det multilaterale system er normsættende og har global legitimitet og tilstedeværelse" (DANIDA et al., 2010:8).

SA defineres yderligere af DANIDA som noget, der hænger sammen med en global dagsorden, gennem italesættelse af nødvendigheden af et globalt engagement og at nå globale mål: "[jo] større globalt engagement i fattigdomsbekæmpelse, jo større sandsynlighed for, at vi når de globale mål" (DANIDA et al., 2010:9). De globale mål, som der skal nås med SA, defineres ud fra følgende globale standarder: "FN-pagten og verdenserklæringen om menneskerettigheder", "FN's 2015 Mål" og "arbejdstagerrettigheder ILO" (DANIDA et al., 2010:4, 9, 19). De globale mål italesættes som en rettesnor for dansk udviklingspolitik, der har til formål at skabe de bedst mulige forudsætninger for SA i det globale samfund (DANIDA et al., 2010:7).

Lokal/national-diskursen – Danmarks dagsorden ligger i forlængelse af den globale

Den lokale/nationale diskurs' ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: national dagsorden er lig med global dagsorden

Ækvivalenskæden for den lokale/nationale-diskurs ligger tæt op af den globale diskurs' formål, da DANIDA beskriver Danmarks dagsorden som, at få "mest mulig udvikling for hver bistandskrone" og skriver, at SA handler om at opfylde Danmarks interesse; der er "en interesse i at bidrage til en bæredygtig, fri og fredelig verden til gavn for nuværende og kommende generationer" (DANIDA et al., 2010:12, 5). Ækvivalenskæden for den lokale/nationale-diskurs har et globalt fokus, og en dagsorden med et fokus på Danmark er derfor minimalt til stede i rapportens beskrivelse af SA.

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i DANIDA 2010

SA beskrives ud fra en global dagsorden, hvor der arbejdes ud fra globale normer og principper – og da den nationale dagsorden defineres med udgangspunkt i den globale dagsorden, kommer meningsdannelsen af SA til udtryk gennem **globaliseringsdiskursens ækvivalenskæde**.

4.2.2.2 Transitivitet: globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2010

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Udfordringer løses bedst i fællesskab

SA i en global kontekst bliver italesat som en 'selvfølgelighed' i og med, at verdens lande lever i et globalt skæbnefællesskab: "Vi lever i et globalt skæbnefællesskab, hvor Danmark i samarbejde med andre har en interesse i at bidrage til en bæredygtig, fri og fredelig verden til gavn for nuværende og kommende generationer" (DANIDA, 2010:5). Der skabes en årsagssammenhæng mellem dét, at verden er et globalt fællesskab, og at der er en fælles interesse for en bæredygtig, fri og fredelig verden, hvor alle har interesse i at bidrage til fremtiden.

Et fokus på fællesskab ses også i følgende citat: "Globale og grænseoverskridende udfordringer løses bedst i et stærkt internationalt samarbejde" (DANIDA et al., 2010:8). Der skabes en *sandhed* om, at udfordringer løses bedst i fællesskab, og DANIDAS fortolkning og verdensbillede præsenteres som fakta herom, der forstærker globaliseringsdiskursen. Sådan et udsagn er med til at tildele det internationale samfund ansvaret for at løse internationale udfordringer.

Ydermere, kommer globaliseringsdiskursen til udtryk gennem rationel, kausalitetsargumentation, ved at der gennemgående nævnes specifikke hændelser, problemer og udfordringer, der sættes i direkte sammenhæng med større kriser, og siden i direkte sammenhæng med verden og udviklingslandene:

"Fattigdom, klimaforandringer, væbnede konflikter, epidemier, radikaliserings, sult og befolkningsstrømme går på tværs af grænser. En række udfordringer – bl.a. den økonomiske krise, fødevarekrisen og klimaforandringerne – har berørt alle dele af verden, men har haft særligt store negative konsekvenser for udviklingslandene" (DANIDA et al., 2010:4).

National- og global dagsorden går hånd i hånd

Gennem lokal/national-diskursen italesættes en kausalitet ud fra *sandheden* om, at global humanitær hjælp er national interesse, da Danmark skaber værdi for sig selv, ved at gøre noget godt for andre: "Global ansvarlighed og fremme af universelle frihedsværdier går således hånd i hånd med varetagelse af vore egne interesser" (DANIDA et al., 2010:5). Der skabes en sandhed om, at når SA fremmer universelle frihedsværdier, bidrages

der til den nationale dagsorden og omvendt. I citatet sættes de to diskurser i et kausalitetsforhold, hvor global ansvarlighed og egne interesser er gensidigt påvirkende.

Der bliver endvidere nævnt at velhavende lande kan opnå økonomisk gevinst, hvorfor lokal/national-diskursen i rapporten også skaber en sammenhæng mellem udviklingsbistand og økonomiske muligheder for Danmark. Hertil skal det nævnes, at økonomiske incitamenter anses som en ekstra gevinst og ikke er målet i sig selv (DANIDA et al., 2010:5).

4.2.2.2.3 Appelformer: globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2010

For at identificere dominerende diskurser, der beskriver SA, undersøger vi, hvordan der skabes troværdighed om den meningsdannelse, DANIDA formidler.

I rapporten kommer DANIDAS troværdighed som afsender, dens etos, til udtryk, når DANIDA beskriver sig selv som en *anerkendt og respekteret aktør* i det internationale samfund (DANIDA et al., 2010:14). Yderligere, styrkes DANIDAS etos ud fra globaliseringsdiskursen, da det sættes i korrelation med internationale institutioners etos (DANIDA et al., 2010:15).

Appelformen logos anvendes gennem faktabokse i rapporten, der blandt andet skildrer FNs 2015 Mål, som DANIDA gennem sin SA-indsats har til hensigt at opfylde (DANIDA et al., 2010:7). Yderligere understøttes globaliseringsdiskursen gennem logos i forbindelse med DANIDAS principper for engagement i partnerlande; udviklingsbehov, relevans, effekt og resultater, som har til formål at øge muligheden for kvantificering af SA-initiativer (DANIDA et al., 2010:11).

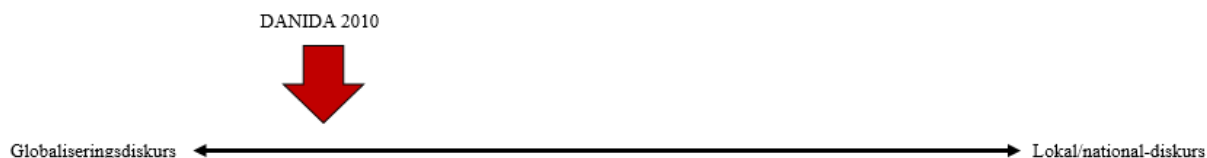
Appelformen patos anvendes i globaliseringsdiskursen gennem italesættelse af den danske udviklingsstøtte som *global SA*, hvor Danmark 'skylder' mennesker i den tredje verden at løse problemstillinger: "Udviklingslandene har ikke selv skabt klimaforandringerne, men rammes ofte hårdest af konsekvenserne heraf" (DANIDA et al., 2010:28). Endvidere begrundes fælles ansvar ved, at rige og fattige lande er en del af det samme 'skæbnefællesskab', der appellerer til identifikation og empati.

4.2.2.2.5 Opsummering af globaliserings- og lokal/national-diskursen i DANIDA 2010

Betydningsdannelsen af SA tager udgangspunkt i en global dagsorden, og den lokale/nationale dagsorden kendetegnes således af et globalt fokus, hvor globale udfordringer, som fattigdomsbekæmpelse, og globale mål er med til at definere SA-initiativer. Meningsdannelsen af SA hviler på en sandhed, om at udfordringer bedst løses i internationalt fællesskab, og en sandhed om at en national og global dagsorden går hånd i hånd.

SA italesættes altså i en overvejende grad gennem globaliseringsdiskursen, hvilket understøttes af DANIDAS etablering af etos baseret på internationale anerkendte aktører, og dens brug af appelformerne patos og logos.

Da den lokale/nationale interesse beskrives ud fra globale interesser og standarder samt en global dagsorden, kan vi konkludere, på baggrund af ovenstående analyser, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er globaliseringsdiskursen, som anvises nedenfor i figur 16.

Figur 16: Dominerende globaliseringsdiskurs i DANIDA 2010

4.2.2.3 Opsummering af tekstuel analyse af DANIDA 2010

Analysen afslører, at DANIDAS rapport bærer præg af både markeds- og altruismediskursen, men med en betydelig overvægt af altruisme-diskursen. Altruisme-diskursen er altså den mest dominerende diskurs i den hegemoniske kamp. Yderligere ses en overvægt af globaliseringsdiskursen i forhold til lokal/national-diskursen, og globaliseringsdiskursen er således den dominerende diskurs i denne hegemoniske kamp.

4.2.3 Analyse af Carlsbergs rapport fra 2017

Dette afsnit indeholder en analyse af Carlsbergs sproglige betydningsdannelse af SA inden for de modstridende diskurser: altruisme- og markedsdiskursen samt globaliserings- og lokal/national-diskursen. Figur 17 nedenfor angiver, hvor i analysen, vi befinder os.

Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1	DANIDA 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo Dominerende SA-diskurser
2	DANIDA 2010	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo Dominerende SA-diskurser
3	Carlsberg 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo Dominerende SA-diskurser
4	Carlsberg 2011	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo Dominerende SA-diskurser
5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskurser	Komparativ analyse Referenceramme for den offentlige diskurserorden og den private diskurserorden
6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursen stabiliseret og forandret i den private sektors diskurserorden	Komparativ analyse Hvordan SA-diskursen er etableret i diskurserordenen over tid
7	DANIDA 2010/ DANIDA 2017/ 2011	Diskursen stabiliseret og forandret i den offentlige sektors diskurserorden	Komparativ analyse Hvordan SA-diskursen er etableret i diskurserordenen over tid
8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i sektors kontekst	Komparativ analyse Hvordan DANIDA tænker på diskursen fra den private sektors diskurserorden
9	Den sociale kontekst	Institutionel reformulering	Institutionel analyse DANIDA's institutionelle rammebetingelser

3

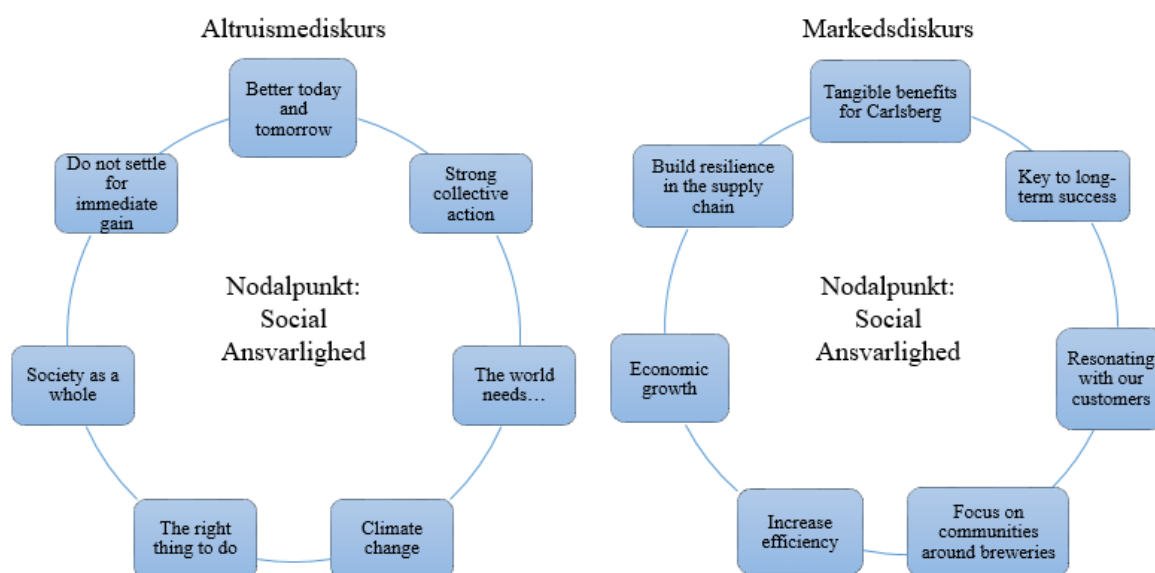
Carlsberg 2017	Meningsdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
----------------	--	---------------------------	--------------------------

Figur 17: Overblik over analysen (3)

4.2.3.1 Altruisme- og markedsdiskursen i Carlsberg 2017

4.2.3.1.1 Ækvivalenskæde: altruisme-og markedsdiskurs i Carlsberg 2017

Altruismediskursens og markedsdiskursens ækvivalenskæde er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figuren nedenfor.

Figur 18: Ækvivalenskæder for altruisme- og markedsdiskursen i Carlsberg 2017

Altruismediskurs – Frontrunner for SA

Den altruistiske diskurs' ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: better today and tomorrow, strong collective action og the world needs...

I Carlsbergs rapport beskrives SA i altruismediskursen, da den beskrives som en forudsætning for en bedre nutid og fremtid: "Sustainability is central to the Carlsberg Group's purpose of brewing a better today and tomorrow" (Carlsberg, 2017:3). Carlsberg skriver yderligere, at "the world needs a strong, collective action in the face of complex sustainability challenges such as climate change, access, resources and public health concerns", hvilket indirekte italesætter, at dens SA-strategi, er med til at løse verdens udfordringer (Carlsberg, 2017:3).

Der nævnes også *collective action*, der fritager Carlsberg for at løse udfordringerne alene, men hvor Carlsberg vil være frontrunner i denne *collective action* for sustainability: "A single individual, organisation or government cannot tackle climate change alone. It requires strong collective action. We want to set the standard

and take a lead” (Carlsberg, 2017:44). Der er altså elementer fra den altruistiske diskurs, da SA beskrives som en indsats, der gøres på baggrund af verdens udfordringer.

Markedsdiskurs – SA er nøglen til langsigtet succes

Markedsdiskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: tangible benefits for our business, key to long-term success og resonating with our customers.

Markedsdiskursen kommer til udtryk i behovet for et udbytte, når Carlsberg direkte forbinder SA med en strategisk fordel for virksomheden: “[taking a lead in sustainability is] delivering tangible benefits for our business”, “treating people in a fair and equal way – the key to long-term success”, “Given the sustainability benefits of [a specific] process, we will advocate for change ... that will benefit local societies as well as our business” (Carlsberg, 2017:5, 47, 26).

I rapporten lægges der ikke skjul på, at CSR-initiativer også skal give være givende for virksomheden. Hertil bliver SA italesat som en positiv strategisk tilføjelse til Carlsberg, da det anses som en måde at opnå økonomisk succes på: “It increases our efficiency, reduces risks and builds resilience in our supply chain, while resonating with our customers and consumers in an increasingly sustainability-conscious world” (Carlsberg, 2017:4). Det resulterer i en italesættelse af SA, som noget der skaber fælles værdi for virksomheden, dens stakeholdere og samfundet.

Carlsberg nævner flere steder, at der skal bidrages til samfundet, men hver gang det nævnes, nævnes ‘Carlsberg’ lige før eller efter, så når SA gavner samfundet, skal der også være et udbytte for Carlsberg: “strengthen our business, while also contributing to society”, “benefit local societies as well as our business” (Carlsberg, 2017:7, 26).

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i DANIDA 2017

Både altrusimediskursens og markedsdiskursens ækvaivalenskæder er med til at danne meningsdannelsen af SA, dog beskrives Carlsbergs SA-indsats gennem et økonomisk rationale, hvor der er fokus på økonomisk udbytte for Carlsberg og dens stakeholdere. Derfor italesættes SA i overvejende grad gennem **markedsdiskursens ækvivalenskæde**.

4.2.3.1.2 Transitivitet: altruisme-og markedsdiskurs i Carlsberg 2017

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten, gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Ambitiøse mål for et altruistisk udbytte

Carlsberg fremstår som et aktivt subjekt, der bedømmer, hvad der skal og kan opnås med SA: “We believe that setting challenging targets will increase the pace of innovation in related industries, stimulating creativity along the value chain and contributing to a more sustainable future” (Carlsberg, 2017:7). Strategiens positive udbytte og dermed dens virkning relaterer sig således til den private sektor og samfundet. Kausalitetsforholdet i sætningen involverer kun Carlsberg som *afsender*, men ikke som *dén*, der alene får udbytte, hvorfor det kan anses at tilknytte sig en altruistisk logik, hvor mange skal hjælpes. Der ses her en blanding af altruismediskursen og markedsdiskursen, hvorfor det skabes en sandhed om, at disse rationaler er forbundet. Carlsberg italesætter sin SA-indsats som ambitiøs, og skaber en kausalitet mellem dens høje mål, og det at der forekommer en bæredygtig udvikling i dens værdikæde. Yderligere italesættes Carlsbergs mål som en årsag, der skaber en kumulerede effekt, virkning, på relaterede industrier, der dermed også vil bevæge sig i en mere bæredygtig retning. Yderligere, skaber Carlsberg en sandhed ved at beskrive sin SA-indsats som en *game-changing innovation*, som innoverende og altruistisk og som noget, verden har behov for. Dette gøres i følgende citat: “Why are we setting our sights so high? Because we feel that only bold targets will stimulate the kind of game-changing innovation the world needs” (Carlsberg, 2017:3).

Et økonomisk rationale er en forudsætning for SA

Markedsdiskursen kan ses i form af en egennyttig og økonomisk dagsorden, og kommer blandt andet til udtryk, når Carlsberg begrundes sin strategi: “It increases our efficiency, reduces risks and builds resilience in our supply chain, while resonating with our customers and consumers in an increasingly sustainability-conscious world” (Carlsberg, 2017:4). Der skabes således en kausalitet mellem Carlsberg som effektiv virksomhed og dens væren i verden, hvor dens kunders er SA-bevidste. Yderligere skabes en sandhed om, at Carlsberg lytter til sine kunder, så virksomheden kan blive ved med at sælge sine produkter.

Carlsberg italesætter en normalisering af, at den skal yde SA, der hvor det kan bidrage positivt til Carlsbergs forretning: “In 2016, we carried out a materiality assessment with Business for Social Responsibility (BSR) to identify the most important sustainability management topics, risks and impacts for our business (Carlsberg: 2017:5). Der skabes således en sandhed om, at det økonomiske rationale for Carlsbergs forretning er en forudsætning for SA.

4.2.3.1.3 Appelformer: altruisme-og markedsdiskurs i Carlsbergs plan fra 2017

For at identificere dominerende diskurser, der beskriver SA, undersøger vi, hvordan der skabes troværdighed om den meningsdannelse, Carlsberg formidler.

I rapporten kommer Carlsbergs etos til udtryk, når der beskrives, hvordan bæredygtighed er en integreret del af virksomhedens formål. Der etableres således et etos, ved at der sættes lighedstegn mellem *Carlsberg* og SA: “Sustainability is central to Carlsberg Group’s purpose” og “sustainability is embedded in our corporate strategy” (Carlsberg, 2017: 3, 16).

Rationelle og logiske argumenter ses, når Carlsberg nævner målbare målsætninger og tal på hvor meget, der er opnået og kan opnås – hvilke er gennemgående elementer i rapporten, og ses blandt andet grafisk og i dette citat: “Our material issues make sense given the nature of our business, which focuses on producing, distributing and selling beer, soft drinks and other beverages” (Carlsberg, 2017:5). Der argumenteres altså logisk for, at Carlsberg opererer ud fra et økonomisk rationale om profitmaksimering.

Appelformen *patos* anvendes, når Carlsberg appellerer til modtagerens følelser, hvilket særligt gøres gennem fortællinger, hvor Carlsberg lader modtageren følge en tankerække, som her: “Some have to dig deep to find their purpose. For us, it has always been there. We pursue perfection every day. We strive to brew better beers; beers that stand at the heart of moments that bring people together. We do not settle for immediate gain when we can create a better tomorrow for all of us. We are brewing for a better today and tomorrow” (Carlsberg, 2017:5). Dette er altruistisk argumentation, og *patos* ligger således i, at Carlsberg appellerer til modtagerens følelser, for at overbevise modtageren om, at Carlsberg har *hjertet på rette sted*. Denne form for overtalelse af modtageren, hvor modtageren skal *føle*, at Carlsberg laver en strategi ud fra gode intentioner, ses også i dette citat: “We continue to take a lead in sustainability because it is central to our purpose and because we sincerely believe it is the right thing to do” (Carlsberg, 2017:5). Særligt ordene *sincerely believe* lader modtageren føle, at vedkommende kommer tæt på Carlsbergs følelsesliv.

4.2.3.1.4 Opsummering af altruisme-og markedsdiskursen i Carlsberg 2017

I analysen af ækvivalenskæderne for SA, identificeres en tydelig tilstedeværelse af begge diskurser, dog overskygger det økonomiske rationale rapportens meningsdannelse af SA, da Carlsbergs SA-operationer er bestemt ud fra logikken om, hvad der anses som det mest rentable for virksomheden. Carlsberg italesætter sig selv og dens rolle i forhold til SA, gennem det altruistiske rationale, dog sammensættes dette med virkninger fra det økonomiske rationale, hvilket skaber en flertydighed. SA argumenteres både gennem logos, der understøtter det økonomiske rationale for dens SA-indsats, og der argumenteres supplerende med *patos*, som

bidrager med en altruistisk forståelse af, at Carlsberg har hjertet på rette sted. Gennemgående sammensættes markedsdiskursen med virkning og retoriske virkemidler fra den altruistiske-diskurs, dog argumenteres det, at rapportens dominerende diskurs er markedsdiskursen.

Ud fra den tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er markedsdiskursen, som anvist nedenfor i figur 19.

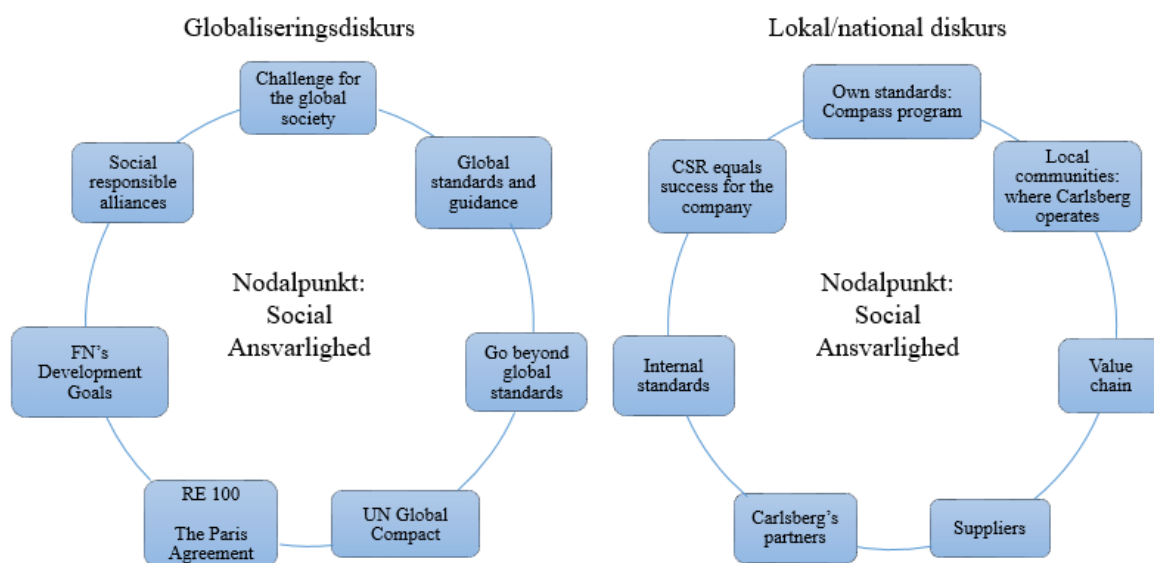
Figur 19: Dominerende markedsdiskurs i 2017

For at bestemme rapportens dominerende diskurser, følges denne analyse af en undersøgelse af modsætningsforholdet i globaliserings- og lokal/national-diskursen.

4.2.3.2 Globaliserings- og lokal/nationaldiskursen i Carlsberg 2017

4.2.3.2.1 Ækvivalensskæde: globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2017

Globaliseringsdiskursens og lokal/national-diskursens ækvivalensskæde er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figurerne nedenfor.

Figur 20: Ækvivalensskæder for globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2017

Globaliseringsdiskursen – Globale standarder ligger forud for SA-initiativer

Globaliseringsdiskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: udfordring for det globale samfund og globale standarder og retningslinjer.

SA beskrives i Carlsbergs rapport som et ansvar for at løse globale udfordringer, og tager derfor udgangspunkt i en global dagsorden i sin beskrivelse af nødvendigheden for SA: “Climate change is perhaps the most important issue for society today” (Carlsberg, 2017:17).

Yderligere italesættes Carlsbergs SA gennem globale standarder, SDG’erne, der tilkendegives eksplicit i rapporten som dét, der ligger forud for Carlsbergs SA-initiativer: “Together Towards ZERO [...] is a highly ambitious programme tailored to the SDGs” (Carlsberg, 2017:7). Yderligere definerer Carlsberg også SA ved at beskrive det i forhold til “The UN’s Sustainable Development Goals (SDGs) and the Paris Climate Agreement”, “the UN Global Compact and the implementation of its Ten Principles.” og “RE100 – a coalition of influential businesses committed to 100% renewables” (Carlsberg, 2017:3, 16). Derved italesættes SA ud fra definitioner og mål fra globale institutioner.

Lokal/national-diskursen – SA med udgangspunkt i egen værdikæde

Lokal/national-diskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: Lokalsamfund – hvor Carlsberg opererer, værdikæde, leverandører, samarbejdspartnere og interne standarder.

Carlsberg lægger vægt på, at dens indsatser skal og vil bidrage til samfundets hele, dog identificeres der et mønster, da Carlsberg gennemgående har fokus på de lokalsamfund, den opererer i: “We are confident that our high ambitions and long-term thinking will set the Group and the societies in which we operate on a path to success” (Carlsberg, 2017:4). Dette taler ind i lokal/national-diskursen, da SA-indsatsen er fokuseret på de lokale samfund, hvor Carlsbergs operationer er fysisk lokaliseret. Geografisk lokation sætter derfor rammen for dens SA-initiativer, og der er endvidere et særligt fokus på egne leverandører og samarbejdspartnere: “Through our ambitious targets, we hope to create a virtuous circle of improvements among our suppliers and business partners” (Carlsberg, 2017:7). Carlsberg italesætter således dens SA-indsats i områder, der er relateret til dens egen værdikæde.

Som nævnt sætter globale standarder rammen for Carlsbergs SA-indsats, dog har den valgt at sætte egne CSR-standarder, som går ud over de globale standarder, heriblandt: “Our supplier and Licensee Code of Conduct clearly communicates the standards we expect with regard to labour & human rights [osv]” (Carlsberg,

2017:47). Disse standarder er rettet mod Carlsbergs værdikæde, og har derfor værdi, de steder, som Carlsberg opererer, hvorfor det vurderes til at understøtte den lokale/nationale-diskurs.

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i Carlsberg 2017

SA beskrives ud fra en global dagsorden, hvor Carlsbergs SA-indsats er tilpasset globale standarder som SDG'erne, men de konkrete indsatser kommer i høj grad til udtryk gennem en lokal/national-diskurs, da fokus er på Carlsbergs egen værdikæde. I og med, at den globale definition af SA gennem globale standarder danner udgangspunktet for Carlsbergs definition af SA, italesættes SA i højere grad gennem **globaliseringsdiskursens ækvivalenskæde**.

4.2.3.2.2 Transitivitet: globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2017

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Carlsberg er hvad verden har brug for

Carlsberg blotlægger sine hensigter med sin SA-indsats således: “Why are we setting the sights so high? Because we feel that only bold targets will stimulate the kind of game-changing innovation the world needs (Carlsberg, 2017:3). Derved skabes der kausalitet mellem Carlsbergs SA-indsats og dét som verden har behov for, hvorved der skabes en sandhed om, at denne tilgang er den ideelle SA-tilgang for at opfylde verdens behov. FN's udviklingsmål skaber rammen for Carlsbergs CSR-rapport, således at Carlsbergs specifikke målsætninger er kommunikeret gennem de specifikke udviklingsmål ved hjælp af billeder og beskrivelser (Carlsberg, 2017:9). Der bliver derfor skabt en relationel sammenhæng mellem udviklingsmålene og Carlsbergs SA-strategi, så når Carlsberg når sine egne mål, når den også de globale mål.

Gennem globaliseringsdiskursen, skabes der en sandhed om, at virksomheder er afgørende for at løse globale udfordringer: “However, we are determined to demonstrate the crucial role that business can play not only through job creation and economic contribution, but also in resolving global sustainability challenges, and we are keen to take a lead” (Carlsberg, 2017:3). Der skabes en kausalitet mellem den private sektor og løsning på globale problemstillinger, hvorfor virksomheder italesættes som en del af løsningen.

Rentabelt for forretning og samfund

Lokal/national-diskursen beskrives gennem en sammenhæng mellem virksomhedens lokale fokus og udbytte for samfundet: “We are confident that our high ambitions and long-term thinking will set the Group and the societies in which we operate on a path to success” (Carlsberg, 2017:1). Her skabes der en kausalitet mellem Carlsbergs fokus på geografiske områder i dens værdikæde og virksomhedens succes.

Yderligere, normaliseres det, at SA baseres på virksomhedens eget virke, og dét kædes sammen med *dér*, hvor der kan opnås mest SA i forhold til verdensmålene: “Being interconnected, all the goals are important, but we focus our efforts on those that are material to our business and where we can have the most positive effect” (Carlsberg, 2017:9). Lokal/national-diskursen italesætter SA-initiativer, som noget, der skal være rentabelt for både virksomheder og samfundet. Der skabes derfor kausalitet mellem SA og Carlsbergs succes, hvorfor virksomheders behov og egen dagsorden bliver præsenteret som en selvfølgelighed i rapporten.

4.2.3.2.3 Appelformer: globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2017

For at identificere dominerende diskurser, der beskriver SA, undersøger vi, hvordan der skabes troværdighed om den meningsdannelse, Carlsberg formidler.

Carlsberg etablerer et etos ved at trække på sin egen erfaring med at arbejde for en bedre fremtid “a better today and tomorrow” (Carlsberg, 2017:3). Carlsberg styrker endvidere sit etos ved at trække på større institutioners etos, herunder FNs, ved at læne sin SA-definition op af deres (Carlsberg, 2017:7).

Logosappellen benyttes hyppigt i Carlsbergs rapport gennem brug af tal og specifikke målsætninger. Virksomheden taler ind i globaliseringsdiskursen, når den sætter målsætninger, der er baseret på videnskabeligt funderede standarder: “Together Towards ZERO [...] sets new industry standards that are science-based” (Carlsberg, 2017:3). Målene er yderligere beskrevet gennem lokal/national-diskursen i forhold til hvor mange procent af Carlsbergs CO2 udledning, som den vil undgå at udlede: “We are aiming for a 30% reduction in emissions by 2030 against a 2015 baseline” (Carlsberg, 2017:11).

Carlsberg anvender patos i sin argumentation, når den italesætter sin rolle i verdens udfordringer: “The world needs strong, collective action in the face of complex sustainability challenges such as climate change, access to resources and public health concerns” (Carlsberg, 2017:3). Carlsberg beskriver sin SA indirekte som dét, verden har behov for, og Carlsberg kommer verden til undsætning med dens initiativer, hvorfor Carlsberg taler ind i en globaliseringsdiskurs.

4.2.3.2.4 Opsummering af globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2017

I analysen af ækvivalenskæderne identificerer vi, at betydningsdannelsen af SA overvejende bliver italesat gennem en globaliseringsdiskurs, eftersom Carlsbergs beskrivelse af SA har udgangspunkt i globale standarders definition. Selvom de konkrete tiltag og standarder, Carlsberg implementerer i høj grad tager udgangspunkt i virksomhedens egen værdikæde, beskrives SA som noget, der skal bidrage til en global og multilateral dagsorden. Der skabes et kausalitetsforhold mellem Carlsbergs SA-indsats og dét som verden har behov for gennem globaliserings-diskursen. Dog skabes der yderligere en sandhed om, at et lokalt fokus er en forudsætning for Carlsbergs SA, hvorfor Carlsbergs lokale SA bidrager til det globale samfund. Både logos og patos italesætter i overvejende grad SA gennem globaliseringsdiskursen, og disse fungerer som støttende elementer til italesættelsen af Carlsbergs globale dagsorden.

Ud fra den tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er globaliseringsdiskursen, som anvist nedenfor i figur 21.

Figur 21: Dominerende globaliseringsdiskurs i Carlsberg 2017

4.2.3.3 Opsummering af tekstuel analyse af Carlsberg 2017

Analysen afslører, at Carlsbergs rapport bærer præg af både markeds- og altruismediskursen, men med en overvægt af reproduktion af markeds-diskursen, der derfor er den dominerende diskurs i den hegemoniske kamp. Yderligere ses en overvægt af globaliseringsdiskursen i forhold til lokaliseringdiskursen, og globaliseringsdiskursen er således den dominerende diskurs i denne hegemoniske kamp.

4.2.4 Analyse af Carlsbergs rapport fra 2011

Dette afsnit indeholder en analyse af Carlsbergs sproglige betydningsdannelse af SA inden for de modstridende diskurser: altruisme- og markedsdiskursen samt globaliserings- og lokal/national-diskursen. Figur 22 nedenfor angiver, hvor i analysen vi befinder os.

Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1	DANIDA 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
2	DANIDA 2010	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
3	Carlsberg 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
4	Carlsberg 2011	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
5	DANIDA 2010; Carlsberg 2011	Identificering af diskurser	Komparativ analyse
6	Carlsberg 2011; Carlsberg 2017	Diskurs stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskurser	Komparativ analyse
7	DANIDA 2010; DANIDA 2017; 2011	Diskurs stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskurser	Komparativ analyse
8	DANIDA 2017; Carlsberg 2017	Interdiskursitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse
9	Den sociale kontekst	Institutionel analyse	DANIDA's institutionelle rammebetingelser

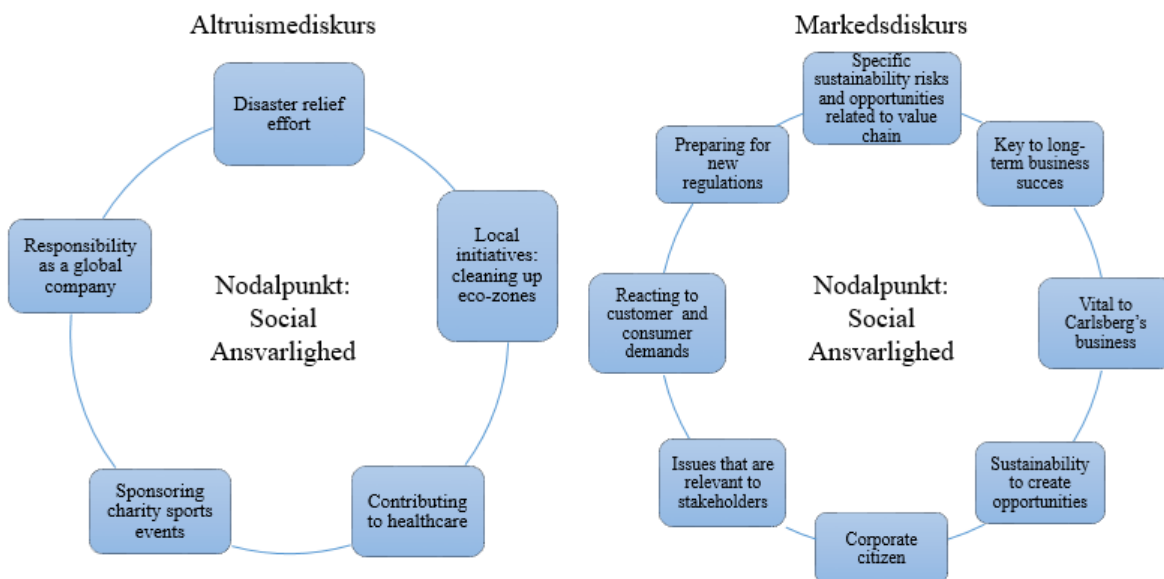
4	Carlsberg 2011	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
---	----------------	---------------------------------------	---------------------------	--------------------------

Figur 22: Overblik over analysen (4)

4.2.4.1 Altruisme- og markedsdiskursen i Carlsbergs rapport fra 2011

4.2.4.1.1 Ækvivalenskæde: altruisme- og markedsdiskursen i Carlsberg 2011

Altruismediskursens og markedsdiskursens ækvivalenskæde er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figurerne nedenfor.

Figur 23: Ækvivalenskæder for altruisme- og markedsdiskursen i Carlsberg 2011

Altruismediskursen – SA er at give nødhjælp

Den altruistiske diskurs' ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: disaster relief effort og responsibility as a global company.

Carlsberg italesætter SA som nødhjælp, som en global virksomhed har pligt til at yde; “efforts to support in disaster relief efforts – which we see as part of our responsibility as a global company.” (Carlsberg, 2011:30). Dette ansvar er ikke en del af virksomhedens operationer, og italesættes udelukkende som filantropisk støtte, hvorfor dette element i ækvivalenskæden taler ind i altruismediskursen.

Markedsdiskursen – SA er vigtigt for Carlsbergs forretning

Markedsdiskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: specific sustainability risks and opportunities og key to long-term business success.

I markedsdiskursens ækvivalenskæde kommer SA til udtryk, når det nævnes som en vigtig del af virksomhedens virke, ved blandt andet at kalde SA for: “an important element in our business” og “vital to our business” (Carlsberg, 2011:6, 12). SA italesættes således som et element, der er nødvendigt for virksomhedens virke. Yderligere definerer Carlsberg SA som konkrete tiltag, der knytter sig til virksomhedens værdikæde: “we will focus our efforts on addressing specific sustainability risks and opportunities related to both our production and entire value chain” (Carlsberg, 2011:7). SA-initiativer tager altså udgangspunkt i virksomhedens interne og værdikæde-specifikke udfordringer og muligheder.

Yderligere ses det i følgende citater, hvordan Carlsbergs betydningsdannelse af SA er centreret omkring en egennyttig dagsorden, hvor skabelse af muligheder og succes for virksomheden er det centrale udbytte: “By implementing sustainable solutions across our business we can [...] create new opportunities” og “Sustainability is and will remain key to our long-term business success.” (Carlsberg, 2011:6, 7). SA italesættes derfor som en måde at opnå et udbytte på, hvorfor der tales ind i markedsdiskursen.

Ækvivalenskæden består yderligere af, at Carlsberg italesætter sig selv som en ansvarlig virksomhed ved at beskrive sig selv som en *corporate citizen*: “determined to act as a responsible corporate citizen and take the concerns of other stakeholders into account.” (Carlsberg, 2011:34). Det økonomiske rationale, der ligger til grund for denne betydningsdannelse af SA, er, at virksomheden gennem rollen som corporate citizen får adgang til at skabe profit i det givne marked, den opererer i.

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i Carlsberg 2011

Grundlaget for Carlsbergs SA-indsats italesættes gennem markedsdiskursen, og der lægges gennem rapporten vægt på det udbytte, der tilknyttes SA. Carlsberg nævner, at globale virksomheder har et globalt ansvar, men gennemgående italesættes SA-indsatser i overvejende grad gennem markedsdiskursens ækvivalenskæde.

4.2.4.1.2 Transitivitet: altruisme-og markedsdiskurs i Carlsberg 2011

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Dét at betale skat er socialt ansvarligt

Carlsberg beskriver sit arbejde inden for SA-områder som noget, der bidrager positivt til verden, og ved at udelade subjektet; dem der bedømmer det som positivt, i sætninger, så fremstår det som en naturlig sandhed, at de fremlagte fremskridt er positive: “Good progress was also made in other CSR-areas. We significantly reduced accident figures in our breweries and...” (Carlsberg, 2011:6).

Yderligere skabes en kausalitet og dermed en sandhed om, at virksomheden *giver noget* til samfundet - gør noget for andre - blot ved at eksistere, da der skabes jobs og betales skat: “We also contribute to society through the taxes we pay and the jobs we create” (Carlsberg, 2011:6). I det sidstnævnte citat forbindes skattebetalingen og jobskabelsen med dét at spille en vigtig rolle i samfundet, hvorfor denne kausalitet ender med at trækker på den altruistiske-diskurs.

SA, fordi Carlsberg forstår sine stakeholders

Carlsberg præsenterer en sandhed, om at SA handler om at lære, hvor man bedst kan bidrage og løse udfordringer for stakeholdere og virksomheden: “Understanding which issues are most relevant for our stakeholders and our business alike in an ongoing process. We are learning every day where and how we can best contribute and how we can do better” (Carlsberg, 2011:31). Der skabes derfor en kausalitet mellem, at Carlsberg forstår dens stakeholders, og at den bidrager til samfundet. Der skabes derfor en normalisering af SA som et kompromis mellem virksomheden og dens stakeholdere (Carlsberg, 2011:6).

Carlsberg taler ind i markedsdiskursen ved at skrive “Carlsberg is committed to innovative management of packaging and packaging waste [...] To prepare for new regulations and changing customer and consumer demands” (Carlsberg 2011:25). Her får et ellers altruistisk udsagn en egennyttig dagsorden, ud fra en årsagssammenhæng om, at virksomheden er nødt til at foretage emballage-ændringer på grund af kunder og fremtidige regulativer.

4.2.4.1.3 Appelformer: altruisme-og markedsdiskursen i Carlsberg 2011

Carlsbergs etos etableres, når Carlsberg nævner, at den er den mest effektive på specifikke SA-områder i sin industri: “We are proud that we are the most efficient international brewer...” (Carlsberg, 2011:12). Dette etos

styrkes, da der nævnes, at de er ansete af Newsweek Green Ranking og “recognised by external stakeholders for our overall efforts” (Carlsberg 2011:6, 38).

Carlsberg taler til modtagernes følelser, da det i CEO statement tilkendegives, at det har været et hårdt år, og at Carlsberg var kompromisløse til trods for modvind; hvilket er et scenarie, mange kan relatere til: “2011 was a difficult year due to the economic uncertainty, rising costs of materials and a challenging Russian market. However we did not compromise our CSR ambition to grow our businesses in a responsible way” (Carlsberg, 2011:6). Denne brug af patos taler ind i markedsdiskursen, da SA anvendes til at skabe vækst i virksomheden, og dermed for et egennyttigt udbytte.

I rapporten kommer logos til udtryk gennem tal og fakta-baseret argumentation: We measure our environmental performance through various indicators relating to our production sites. [...] where we can directly improve our performance by installing new equipment and changing our operational procedures. SA italesættes således gennem økonomiske rationale, der bidrager til effektivisering af Carlsbergs egen processer.

4.2.4.1.4 Opsummering af altruisme-og markedsdiskursen i Carlsberg 2011

I analysen af ækvivalenskæden, identificerede vi, at betydningsdannelsen af SA er knyttet til markedsdiskursen, da der lægges stor vægt på et økonomisk- og egennyttigt udbytte for Carlsberg. Yderligere italesættes SA som et middel til langsigtet succes og en nødvendighed i forhold til stakeholders. SA beskrives gennem den altruistiske diskurs som at give noget til samfundet gennem skattebetaling og jobskabelse, hvilket viser, hvordan Carlsberg beskriver SA som dét at leve op til lovkrav. Yderligere beskrives SA som dét, der er vigtigst for Carlsbergs stakeholders, hvilket taler ind i markedsdiskursen, hvor det økonomiske rationale vægter højest. Carlsbergs brug af patos og logos understøtter, at SA hovedsageligt omtales gennem markedsdiskursen.

Ud fra den tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er markedsdiskursen, som anvist nedenfor i figur 24.

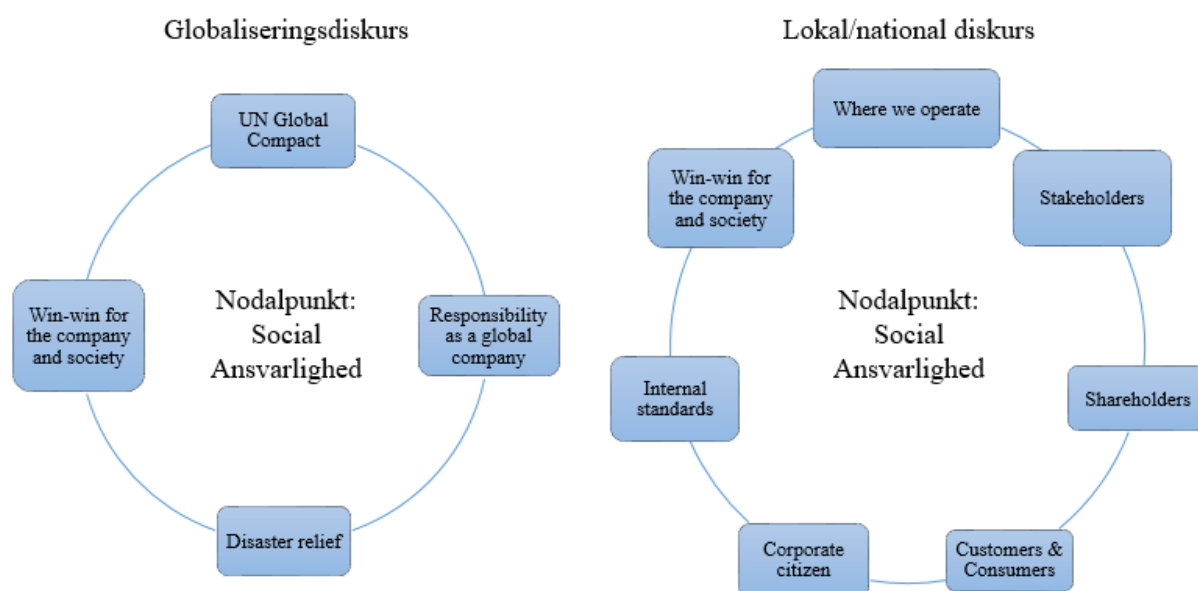
Figur 24: Dominerende markedsdiskurs i Carlsberg 2011

For at bestemme rapportens dominerende diskurser, følges denne analyse af en undersøgelse af modsætningsforholdet i globaliserings- og lokal/national-diskursen.

4.2.4.2 Globaliserings- og Lokal/national-diskursen i Carlsbergs rapport fra 2011

4.2.4.2.1 Ækvivalenskæde: globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2011

Globaliseringsdiskursens og lokal/national-diskursens ækvivalenskæder er sammensat af udtrykkene, der er præsenteret i figuren nedenfor.

Figur 25: Ækvivalenskæder for globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2011

Globaliseringsdiskursen – Én global standard

Globaliseringsdiskursens ækvivalenskæde udgøres af udtryk som: UN global compact og responsibility as a global company.

Carlsberg italesætter gennem globaliseringsdiskursen, at virksomheder har et ansvar overfor samfundet, da Carlsberg forbinder SA med dét at være en global virksomhed; “efforts to support in disaster relief efforts – which we see as part of our responsibility as a global company” (Carlsberg, 2011:30). Globaliseringsdiskursen italesættes endvidere gennem én ekstern standard, som Carlsberg tager højde for i sin beskrivelse af SA i

rapporten, “in line with our commitments to the United Nations Global Compact, the Carlsberg Group does not endorse the practice of facilitation payments” (Carlsberg, 2011:48).

Lokal/National-diskursen – Stakeholders og kunder sætter CSR-dagsordenen

Lokal/National-diskursen ækvivalensskæde udgøres af udtryk som: corporate citizen, stakeholders into account, where we operate, local initiatives, community engagement program, ethics standards, customers, value chain.

Carlsberg italesætter SA som det at være en *corporate citizen*, der skal påtage sig et socialt ansvar for at kunne få adgang til økonomiske fordele i lande, hvor den opererer: “We are determined to act as a responsible corporate citizen and take the concerns of other stakeholders into account” (Carlsberg, 2011:35). For at opnå et økonomisk udbytte, må Carlsberg altså, ifølge rapporten, påtage sig ansvar for samfundets sociale og miljømæssige velbefindende i de lande, hvor den opererer. Dette kommer tydeligt til udtryk, da Carlsberg beskriver specifikke SA-initiativer, der bidrager til samfundet og efterfølgende indsnævrer initiativerne med ordene: “...where we operate” (Carlsberg, 2010:6, 12, 20). Carlsbergs SA-indsats tager afsæt i støtte til enkelte sager, hvor de støtter monetært, hvilket beskrives i dens ‘Community Engagement program’: “Our local companies support a wide variety of local initiatives, ranging from cleaning up eco-zones to contributing to healthcare and sponsoring charity sports events” (Carlsberg, 2011:30, 6).

Carlsberg nævner egne standarder, der skal bidrage til SA: “our business ethics standards help us achieve this goal by striving for fair and responsible practices in all our companies” (Carlsberg, 2011:46). Sådanne standarder er målrettet Carlsbergs værdikæde, og særligt dens kunder: “We are working with our customers to improve the impact of our CSR efforts and reduce our environmental footprint.” (Carlsberg, 2011:6, 9). Carlsberg italesætter SA ud fra en efterspørgsel fra dens stakeholders og engagerer sig baseret på sin værdikæde.

Sammenfatning af diskursernes modsætningsforhold i Carlsberg 2010

SA beskrives hovedsageligt ud fra en lokal/national diskurs, hvor Carlsberg definerer SA ud fra sin egen værdikæde og sine stakeholders, og SA i lav grad defineres på baggrund af en global dagsorden. Derfor kommer meningsdannelsen af SA til udtryk gennem **den lokale/nationale-diskurs’ ækvivalensskæde**.

4.2.4.2.2 Transitivitet: globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2011

Vi undersøger, hvilke beskrivelser af SA der præsenteres som *sandheder* i rapporten gennem en analyse af kausalitetsforhold.

Når det globale nævnes, er det ud fra Carlsbergs dagsorden

I Carlsbergs rapport skabes en kausalitet mellem globale udfordringer og dens ansvarstagen: “efforts to support in disaster relief efforts – which we see as part of our responsibility as a global company” (Carlsberg, 2011:30). Dette vurderes til at tale ind i gloabliseringskursen, hvor Carlsberg, uden krav om økonomisk vinding, italesætter dens eget ansvar i krisesituationer.

Carlsbergs lokale ansvar giver økonomiske fordele for samfundet

Den globale dagsorden sættes lig med samfund, hvor Carlsberg er til stede og har egeninteresser: “Naturally, as a global brewer with operations in over 35 countries and export and licence activities in over 100 countries, we also make a significant economic contribution to society” (Carlsberg, 2011:6). Her skabes kausalitet mellem Carlsbergs lokale forretnings-operationer og økonomiske fordele for samfundet (Ibid.).

Der formidles endvidere kausalitet mellem Carlsbergs virke som en succesfuld forretning og SA: “Through the jobs we create and the taxes we pay, we contribute to the economic development of the communities of our breweries” (Carlsberg, 2017:30). Her formidler Carlsberg en sandhed om, at virksomheder er socialt ansvarlige ved at følge regulative regelsæt som eksempelvis at betale skat, hvilket kendetegner et liberalistisk ideologisk synspunkt. Hertil opstiller Carlsberg et andet kausalitetsforhold om, at tilstedeværelse i det lokale samfund genererer fordele for samfundet: “The companies in the Carlsberg Group have always been an integral part of society – delivering products that bring people together and helping to generate benefits for the communities in which we operate” (Carlsberg, 2011:30).

4.2.4.2.3 Appelformer: globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2011

Der skabes etos gennem anerkendelse fra andre internationale aktører: “The Carlsberg Group was included in the top five of the “food, beverage and tobacco”-category in the 2011 Newsweek Green rankings – a global comparison of companies’ environmental performance” (Carlsberg, 2017:6). Dette etos taler ind i globaliseringsdiskursen, og bidrager med en blåstempling, der fungerer som en international verificering af Carlsbergs operationer som værende socialt ansvarlige.

Lokaliseringsdiskursen begrundes i rapporten med logisk argumentation, da rapporten indeholder statistikker om Carlsbergs nuværende situation, samt hvilke målsætninger den har for virksomheden, der italesættes som ambitiøse og troværdige. Appellen kommer til udtryk ved nævnelse af tidligere opnåede SA-resultater: “Our energy and water use in our breweries fell by 9.3% and 5.6% respectively compared to 2010” (Carlsberg, 2010:6).

Patos kommer sjældent til udtryk i rapporten, men det kan siges, at der tales til modtagernes følelser, når Carlsberg skriver om sine bedrifter i Malawi, hvor Carlsberg donerede medicin “to help struggling communities” (Carlsberg, 2011:32). Dog er det mest den specifikke benævnelse af bedriften, der vækker følelser, da selve processen beskrives forholdsvist nøgternt: “To show its commitment to the countries growth and the well-being of its people”, og det er altså ikke dét at *hjælpe*, der er i fokus, men dét at *vise*, at Carlsberg er lokalt engageret, hvor den opererer (Carlsberg, 2011:33).

4.2.4.2.4 Opsummering af globaliserings- og lokal/national-diskursen i Carlsberg 2011

Eftersom SA hovedsageligt beskrives med afsæt i Carlsbergs værdikæde og stakeholdere, og med kun én henvisning til én global standard, kommer meningsdannelsen af SA til udtryk gennem en lokal/national diskurs. Dette understøttes af en gennemgående kausalitet mellem Carlsbergs virke i geografisk lokaliserede områder, der knytter sig til Carlsbergs værdikæde, som derfor styrker lokal/national-diskursens rationale. Patos anvendes til at vise, hvordan Carlsberg engagerer sig i de lokalsamfund, den opererer i, og logos understøtter ligeledes betydningsdannelsen af SA gennem en lokal/national-diskurs.

Ud fra den tekstuelle analyse, kan vi derfor konkludere, at den dominerende diskurs i dette modsætningsforhold er lokal/national-diskursen, som anvist nedenfor i figur 26.

Figur 26: Dominerende lokal/national-diskurs i Carlsberg 2011

4.2.4.3 Opsummering af tekstuel analyse af Carlsberg 2011

Analysen afslører, at DANIDAs rapport bærer præg af en overvægt af reproduktion i markeds-diskursen, hvorfor dén er den mest dominerende diskurs i den hegemoniske kamp. Yderligere ses en overvægt af lokal/national-diskursen i forhold til globaliseringsdiskursen, og lokal/national-diskursen er således den dominerende diskurs i denne hegemoniske kamp.

4.2.5 Delkonklusion: den tekstuelle praksis

Ud fra disse fire dybdegående teksthænde analyser, har vi identificeret de dominerende diskurser i DANIDAS rapporter fra 2010 og 2017 samt i Carlsbergs rapporter fra 2011 og 2017. De dominerende diskurser kan ses i skemaet nedenfor.

DANIDA 2017	DANIDA 2010	Carlsberg 2017	Carlsberg 2011
Markedsdiskurs	Altruisme-diskurs	Markedsdiskurs	Markedsdiskurs
Globaliseringsdiskurs	Globaliseringsdiskurs	Globaliseringsdiskurs	Lokal/National-diskurs

Figur 27: Identificerede dominerende diskurser i den primære empiri

Disse resultater vil endvidere blive brugt i en komparativ analyse af de fire rapporter for at sammenligne rapporterne i den diskursive praksis, som vil føre til en besvarelse af; hvordan der ses en interdiskursiv indflydelse fra den private sektor på den offentlige sektor, og hvordan det påvirker den offentlige sektors diskursordens udvikling?

4.3 Analyse af den diskursive praksis

I følgende analysedel, vil resultaterne fra den teksthænde analyse undersøges i en komparativ analyse på tværs af tid og sektor. Målet er at undersøge, om og hvordan den offentlige sektors kommunikation om SA, i form af DANIDAS rapport fra 2017, trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden, der her udgøres af Carlsbergs rapporter.

For at undersøge hvorvidt og hvordan der trækkes på den private diskursorden, laver vi fire komparative analyser, der ses listet nedenfor.

1. Indledningsvis sammenligner vi DANIDAS rapport fra 2010 med Carlsbergs rapport fra 2011 for at bestemme den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden, og dermed opstille en referenceramme, vi kan undersøge forandring op imod.
2. Herefter sammenlignes Carlsbergs rapport fra 2011 med Carlsbergs rapport fra 2017, for at sikre at den private diskursorden er defineret så retvisende som muligt, og er en relativt stabil diskursorden.

3. Endvidere sammenlignes DANIDAs rapport fra 2010 med DANIDAs rapport fra 2017 for at undersøge, hvor der kan identificeres en diskursiv forandring i den offentlige diskursorden.
4. Afslutningsvis, sammenlignes DANIDAs rapport fra 2017 med Carlsbergs rapport fra 2017, for at se om DANIDAs rapport trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden.

Ud fra disse analyser, vil vi kunne vurdere, hvordan den offentlige sektors diskursorden nærmer sig den private sektors diskursorden ud fra de fire kommunikationsbegivenheder.

4.3.1 Identifikation af den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden

Vi har i den tekstuelle del af analysen undersøgt diskurserne i DANIDAs rapport fra 2010 og Carlsbergs rapport fra 2011. Resultaterne fra den tekstuelle analyse af diskurserne, anvendes her til at opstille en referenceramme for den private- og den offentlige diskursorden. En identifikation af den private sektors- og den offentlige sektors diskursordener, giver os mulighed for senere i analysen at identificere, om der er sket en forandring over tid, og om der kan ses en påvirkning fra den private til den offentlige sektor. Dermed anvendes diskursordenerne som en referenceramme, vi kan undersøge forandring op imod. Figur 28 nedenfor angiver hvor i analysen, vi befinder os.

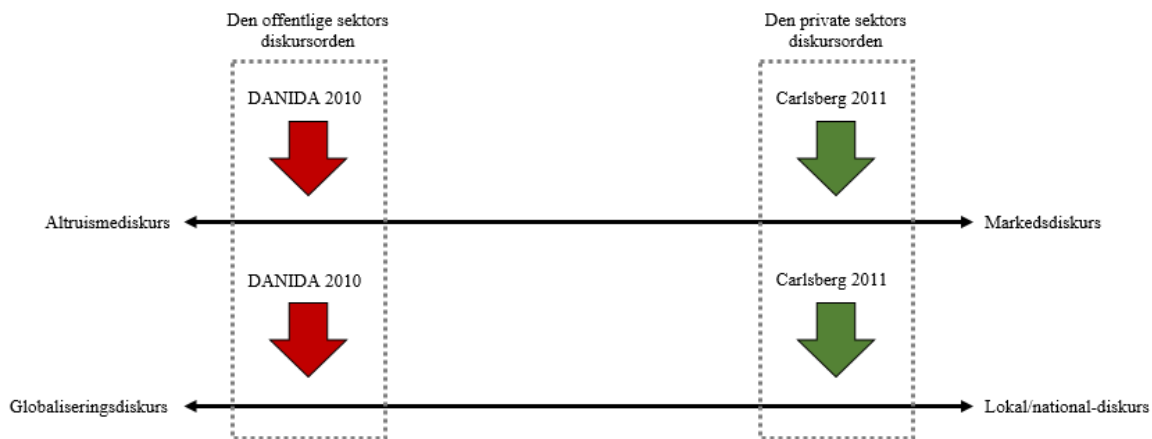
Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udflytte	
1	DANIDA 2017	Mængdedømmelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse Nvivo	Dominerende SA-diskursen
2	DANIDA 2010	Mængdedømmelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse Nvivo	Dominerende SA-diskursen
3	Carlsberg 2017	Mængdedømmelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse Nvivo	Dominerende SA-diskursen
4	Carlsberg 2011	Mængdedømmelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse Nvivo	Dominerende SA-diskursen
5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursordener	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv etablering og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er etableret i diskursordenen over tid
7	DANIDA 2010/ DANIDA 2017 2011	Diskursiv etablering og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er forandret i diskursordenen over tid
8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i sektorens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskursen fra den private sektors diskursorden
9	Den sociale kontekst	Institutionel kommunikation	Institutionel analyse	DANIDAs institutionelle rammebetingelser

5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursordener	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
---	--------------------------------	----------------------------------	--------------------	--

Figur 28: Overblik over analysen (5)

I den tekstuelle analyse konkluderede vi, at de dominerende diskurser i DANIDAs rapport fra 2010 var altruisme- og globaliseringsdiskursen, hvorfor disse diskurser udgør den offentlige sektors diskursorden. I Carlsbergs rapport fra 2011 identificerede vi de dominerende diskurser til at være lokal/national- og markedsdiskursen, hvorfor disse udgør den private sektors diskursorden. Den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden sættes illustrativt i forhold til hinanden i nedenstående figur.

Figur 29: Illustration af den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden

4.3.1.1 Altruismediskurs versus markedsdiskurs

Som det anslås i figur 29, er der tydelige forskelle på, hvilke diskurser DANIDA og Carlsberg trækker på i meningsdannelsen af SA. DANIDA beskriver grundlaget for dens SA-engagement gennem et socialt rationale om at gøre noget godt for andre mennesker, hvorimod Carlsberg italesætter dens grundlag for SA gennem et økonomisk rationale, hvor SA-engagement skal skabe økonomisk nytte og muligheder for den selv. Denne forskel kommer til udtryk i diskursernes argumentationsform hvor det økonomiske rationale i højere grad tilknytter sig logos, og det sociale rationale i højere grad tilknytter sig patos, og der altså ses mere logos i Carlsbergs rapport og mere patos i DANIDAS rapport.

Der ses yderligere forskelle i beskrivelsen af hensigten bag SA i den private- og den offentlige diskursorden, da SA, ifølge vores analyse af DANIDAS rapport, har til hensigt at bidrage til verdens bedste. Dette ses, da der i betydningsdannelsen af SA, skrives at formålet er at redde og beskytte andre. Carlsberg italesætter derimod SA som et middel til egen nyttemaksimering, der skal skabe værdi for virksomheden, dens stakeholdere og samfundet, og Carlsberg skaber en sandhed om, at denne tilgang er ideel, og kommer af en socialt accepteret forståelse af SA.

4.3.1.2 Globaliseringsdiskurs versus lokal/national-diskurs

I dette diskursive modsætningsforhold ses der også tydelige forskelle mellem de to diskursordener, i forhold til hvilken diskurs der trækkes på i betydningsdannelsen af SA. DANIDA, og dermed den offentlige diskursorden, forbinder SA med et ansvar, der eksisterer på tværs af grænser. Dette ses blandt andet ved at der, i betydningsdannelsen af SA, italesættes at den globale dagsorden, der bygger på et multinationalt rationale, er lig med den nationale dagsorden, og der differentieres derfor ikke mellem disse. Dette adskiller sig fra Carlsbergs betydningsdannelse af SA, der skabes ud fra dens egen definition, som er, at Carlsberg skal operere

social ansvarligt i samfund, der er direkte relateret til dens forretning og områder, der er relateret til dens værdikæde. Carlsbergs, og dermed den private sektors diskursordens, meningsdannelse af SA trækker derfor på en lokal/national-diskurs.

Den offentlige diskursorden ser, ud fra vores analyse af DANIDA, på globale standarder som en rettesnor for SA-engagement. Det adskiller sig fra den private sektors diskursorden, der, ud fra vores analyse af Carlsberg, primært etablerer egne standarder, der tager afsæt i stakeholdere og værdikæden, samt i geografisk definerede samfund, hvor organisationen har 'hjemme'. Det betyder, at Carlsberg i høj grad skaber sin egen betydningsdannelse af, hvornår en fyldestgørende SA-indsats er opnået.

Ovenstående danner en referenceramme for, hvordan den private sektors- og den offentlige sektors diskursordener forstås, hvilke benyttes videre i analysen som pejlemærker til at identificere interdiskursivitet mellem rapporterne i de kommende komparative analyser.

4.3.2 Diskursiv stabilitet i den private sektors diskursorden

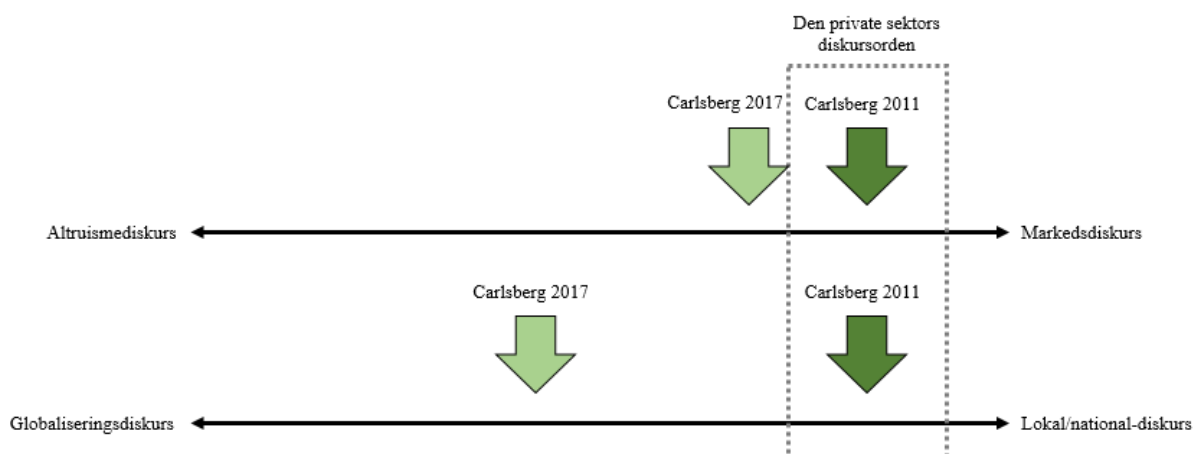
Efter den offentlige sektors- og den private sektors diskursordener er identificeret, vurderes det at være nødvendigt at sammenligne Carlsbergs rapport fra 2011 med Carlsbergs rapport fra 2017, for at vurdere om den private sektors diskursorden har forandret sig markant over de 6 år. Hvis der er forekommet markante forandringer i 2017, kan forandring i den offentlige sektors træk på diskurser ikke vurderes til at skyldes påvirkning fra den private sektor, da den private sektor ligeledes vil have været udsat for forandring. Denne del af analysen søger derfor at øge undersøgelsens validitet, ved at vurdere hvilke diskursive påvirkninger, der reelt set kan være kommet fra den private sektor inden for det afgrænsede tidsperspektiv. Figur 30 nedenfor angiver hvor i analysen, vi befinder os.

Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1	DANIDA 2017	Mengsiddende af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
2	DANIDA 2010	Mengsiddende af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
3	Carlsberg 2017	Mengsiddende af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
4	Carlsberg 2011	Mengsiddende af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo
5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursordener	Komparativ analyse
6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse
7	DANIDA 2010/ DANIDA 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse
8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i sektorens kontekst	Komparativ analyse
9	Den sociale kontekst	Institutionel isomorfi	Institutionel analyse

6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er stabil i diskursordenen over tid
---	--------------------------------	---	--------------------	--

Figur 30: Overblik over analysen (6)

I den tekstuelle analyse konkluderede vi, at de dominerende diskurser i Carlsbergs rapport fra 2011 er lokal/national- og markedsdiskursen, og disse udgør referencerammen for den private sektors diskursorden. I Carlsbergs rapport fra 2017 identificerede vi, at de dominerende diskurser er markeds- og globaliseringsdiskursen. Vi identificerer, ud fra de tekstuelle analyser, et ryk i den private sektors diskursorden, da rapporten fra 2017 betydningsfastlægger SA mere ud fra altruismediskursen og markant mere ud fra globaliseringsdiskursen end rapporten fra 2011. Dette illustreres i nedenstående figur.

Figur 31: Den private sektors diskursorden.

4.3.2.1 Altruismediskurs versus markedsdiskurs

Som figur 31 viser, reproducerer Carlsberg i 2017 markedsdiskursen i sin betydningsfastlæggelse af SA, og italesætter således SA som noget, der udspringer af et økonomisk rationale. I reproduktionen af markedsdiskursen trækker Carlsberg i 2017 altså på en diskurs fra den private sektors diskursorden, som Carlsberg antages at høre under. Betydningsdannelsen gennem markedsdiskursen ses, da SA italesættes som en strategisk tilføjelse til Carlsberg, der bidrager til økonomisk succes, og da der hovedsageligt argumenteres med logos. Begge Carlsbergs rapporter skaber en meningsdannelse af SA, som en konkurrencemæssig fordel, der skaber værdi for virksomheden, stakeholdere og samfundet.

Der ses en mindre forandring i Carlsbergs betydningsdannelse af SA, da SA i Carlsbergs rapport fra 2017 i højere grad kommer til udtryk gennem altruismediskursen end i rapporten fra 2011. Denne forandring ses, når Carlsberg italesætter dens egen SA, som et bidrag til verden. Men eftersom Carlsberg i 2017 sætter sådanne altruistiske bidrag lig med en økonomisk vinding for virksomheden selv, vurderer vi, at Carlsberg i 2017 hovedsageligt reproducerer markedsdiskursen.

4.3.2.2 Globaliseringsdiskurs versus lokal/national-diskurs

Som det ses i figur 31, er der sket en diskursiv forandring i Carlsbergs betydningsdannelse af SA fra 2011 til 2017, hvor den dominerende diskurs går fra at være en lokal/national-diskurs til at være en globaliseringsdiskurs. Dette betyder, at vi ikke kan vurdere, at der er en stabil definition af SA i forhold til dette diskursive modsætningsforhold, og at den private sektors diskursorden, ifølge vores analyse, har forandret sig over tid. Dette ses ved at Carlsberg i 2017 overvejende trækker på en globaliseringsdiskurs, der ikke er dominerende i rapporten fra 2010, og derfor ikke anslås til at komme fra den private sektors diskursorden.

Carlsberg italesætter i 2011 dens SA-strategi ud fra mål og standarder som defineres på baggrund af virksomhedens egen værdikæde, hvilket adskiller sig fra rapporten i 2017, hvor standarder og mål er defineret ud fra en global platform; FN's verdensmål. Den private sektors diskursorden har, ifølge vores analyse, altså rykket sig fra at tage udgangspunkt i en lokal dagsorden til at tage udgangspunkt i en global dagsorden i sin kommunikation om, og betydningsdannelse af, SA.

Ud fra resultaterne af denne komparative analyse af Carlsbergs rapporter, og dermed af den private sektors diskursordens stabilitet, kan vi konkludere, at Carlsberg reproducerer markedsdiskursen fra den private sektors diskursorden, hvorfor denne del af diskursordenen er stabil. Derudover kan vi konkludere, at der er en forandring i diskurs fra 2011 til 2017, hvor der i 2017 i markant højere grad end i 2011 trækkes på globaliseringsdiskursen frem for lokal/national-diskursen. Derfor vil eventuelle forandringer i DANIDAS rapport, inden for dette modsætningsforhold, ikke kunne siges at være på grund af påvirkning fra den private sektors kommunikation om, og betydningsfastlæggelse af, SA.

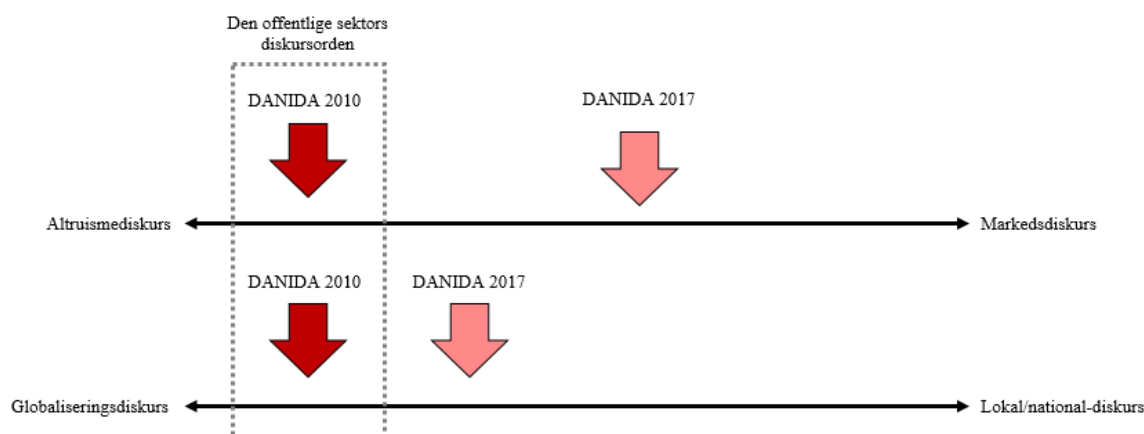
4.3.3 Forandring i DANIDAS kommunikation om SA over tid

For at vurdere, hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden, vil vi først undersøge hvorvidt de diskurser, der er til stede i DANIDAS rapport fra 2017, er en reproduktion af den offentlige sektors diskursorden, og dermed ikke et tegn på en diskursiv forandring. Dér, hvor der identificeres en diskursiv forskel fra 2010 til 2017 i DANIDAS betydningsfastlæggelse af SA, vil der altså være mulighed for, at forskellen er kommet på grund af påvirkning fra den private sektor. Dette afsnit vil derfor være en analyse af, hvor der kan ses en diskursiv forandring over tid, i tidsperioden 2010 til 2017 i DANIDAS rapporter, og den vil foretages på baggrund af den tekstuelle analyse. Figur 32 nedenfor angiver hvor i analysen, vi befinder os.

	Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1	DANIDA 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
2	DANIDA 2010	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
3	Carlsberg 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
4	Carlsberg 2011	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursordere	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er stabil i diskursordenen over tid
7	DANIDA 2010/ DANIDA 2017 2011	Diskursiv stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er forandret i diskursordenen over tid
8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden
9	Den sociale kontekst	Institutionel isomorfi	Institutionel analyse	DANIDA's institutionelle rammebetingelser

Figur 32: Overblik over analysen (7)

I den tekstuelle analyse konkluderede vi, at de dominerende diskurser i DANIDAs rapport fra 2010 er altruisme- og globaliseringsdiskursen, og disse udgør derfor den offentlige sektors diskursorden – som er referencerammen, vi kan måle forandring op imod i denne del af analysen. I DANIDAs rapport fra 2017 identificerede vi, at de dominerende diskurser er markeds- og globaliseringsdiskursen. Vi identificerer, ud fra den tekstuelle analyse, at den offentlige diskursorden forholder sig relativt stabilt i forhold til modsætningsforholdet lokal/national- og globaliseringsdiskursen, da globaliseringsdiskursen er dominerende i betydningsdannelsen af SA i DANIDAs rapport fra 2010 og reproducere som den dominerende diskurs i 2017. Til gengæld identificeres der en markant forandring i forhold til altruisme- og markedsdiskursen, hvor SA i 2010 i høj grad italesættes gennem altruismediskursen, og i 2017 har undergået en forandring, hvor markedsdiskursen er dominerende i italesættelsen af SA. Dette illustreres i nedenstående figur.

Figur 33: Den offentlige sektors diskursorden

4.3.3.1 Altruismediskurs versus markedsdiskurs

Som det anslås i figuren ovenfor forekommer der et skift i betydningsdannelsen af SA, fra at DANIDA i 2010 trækker på en altruismediskurs, til at DANIDA i 2017 i overvejende grad trækker på en markedsdiskurs. Dette

skift identificeres i DANIDAS italesættelse af grundlaget for SA, hvor der i rapporten fra 2010 skrives, at SA skal bidrage til verdens fattigste befolkningsgruppers vel, uden at der i rapporten lægges vægt på at fremme egne interesser. Denne betydningsdannelse af SA er også til stede i DANIDAS rapport fra 2017, men i denne lægges der gennemgående vægt på, at der skal skabes et sammenfald mellem altruistisk SA og virkninger, der har økonomiske og politiske fordele for Danmark. Her sættes altruistiske årsager altså i direkte forbindelse med økonomisk vinding – og DANIDA trækker derfor i 2017 i overvejende grad på en markedsdiskurs.

Skiftet fra en dominerende altruismediskurs til en dominerende markedsdiskurs ses yderligere i et øget fokus i rapporten fra 2017 på at SA skal skabe fordele for danske virksomheder og dansk økonomi, hvorfor det økonomiske rationale danner fundamentet for DANIDAS SA-indsats, og dermed for betydningsdannelsen af SA.

4.3.3.2 Globaliseringsdiskurs versus lokal/national-diskurs

Som vist i modellen identificeres det, at DANIDA i 2017 reproducerer globaliseringsdiskursen i sin betydningsfastlæggelse af SA, og italesætter således SA som noget, der tager udgangspunkt i en global dagsorden. I reproduktionen af globaliseringsdiskursen trækker DANIDA i 2017 altså på en diskurs fra den offentlige sektors diskursorden, som DANIDA antages at høre under. I begge rapporter italesættes grundlaget for de respektive SA-strategier som en historisk lang og politisk bred tradition, der lever op til en målsætning fra FN, om at alle verdens rigeste lande skal yde minimum 0,7% af BNI til udviklingsstøtte.

Der ses en mindre udvikling, hvor DANIDA i 2017 i højere grad end i 2010 knytter betydningsdannelsen af SA sammen med en national dagsorden, hvor Danmark er i fokus. Den offentlige sektors diskursorden forbliver dog relativt stabil, eftersom SA i begge rapporter italesættes som et globalt medansvar, som Danmark påtager sig. Den globale dagsorden defineres i 2017 i højere grad ud fra multilateralt definerede standarder, end den gøres i 2010, hvor det overvejende er DANIDA selv, der definerer det globale fokus.

Denne komparative analyse viser, at betydningsdannelsen af SA i den offentlige sektors diskursorden er relativt stabilt, da der i 2017 er en reproduktion af globaliseringsdiskursen. Til gengæld, kan vi konkludere, at der er et betydeligt skift i DANIDAS, og dermed den offentlige sektors, italesættelse af SA, hvor der i 2010 tages afsæt i et altruistisk rationale og i 2017 tages afsæt i økonomiske rationale. Det er netop dette skift, som vi vil undersøge, for at se om der er tegn på, at den offentlige sektor, trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden.

4.3.4 Forholdet mellem den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden

På baggrund af resultaterne fra specialets tekstanalyse samt de ovenstående komparative analyser, vil vi sammenligne betydningsdannelsen af SA på tværs af sektor ved at undersøge rapporternes interdiskursivitet – specifikt hvordan DANIDA i sin rapport fra 2017 trækker på diskurser, der er identificeret som dominerende diskurser i Carlsbergs rapport fra 2017. Dette afsnit har således til formål at undersøge, hvordan den offentlige diskursordens betydningsfastlæggelse af SA kan være påvirket af den private sektors diskursordens forståelse af SA. Denne analyse vil bidrage specifikt til besvarelsen af afhandlingens problemformulering. Figur 34 nedenfor angiver hvor i analysen, vi befinder os.

Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1 DANIDA 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
2 DANIDA 2010	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
3 Carlsberg 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
4 Carlsberg 2011	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
5 DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursorden	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6 Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er stabil i diskursordenen over tid
7 DANIDA 2010/ DANIDA 2017 2011	Diskursiv stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er forandret i diskursordenen over tid
8 DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden
9 Den sociale kontekst	Institutionel kontekst	Institutionel analyse	DANIDA's institutionelle rammebetingelser

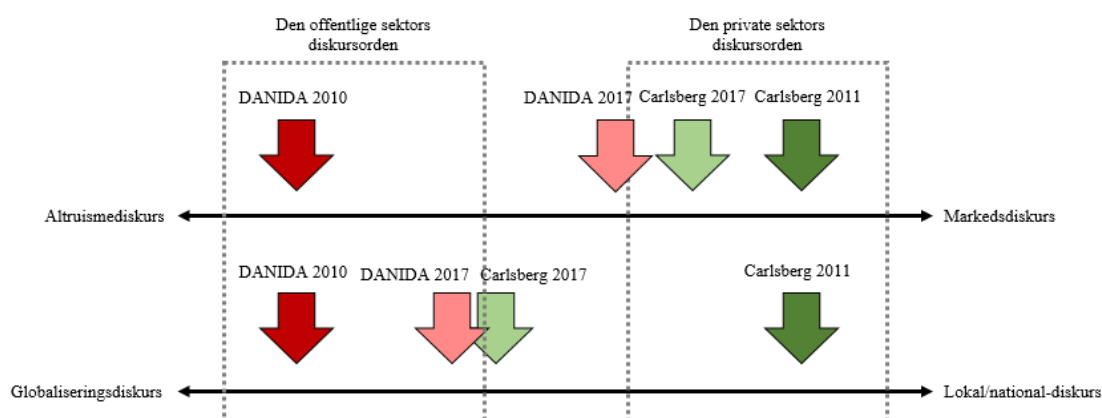
←

8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden
----------	-----------------------------	--	--------------------	--

Figur 34: Overblik over analysen (8)

I den tekstuelle analyse konkluderede vi, at de dominerende diskurser i DANIDA's rapport fra 2017 er markeds- og globaliseringsdiskursen. I Carlsbergs rapport fra 2017 identificerede vi ligeledes, de dominerende diskurser i betydningsdannelsen af SA til at være markeds- og globaliseringsdiskursen. Vi kan på baggrund af dette, og de diskursive forandringer, vi har identificeret i de foregående komparative analyser, konkludere, at DANIDA i højere grad trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden i 2017 end tidligere – og der ses altså en interdiskursivitet.

Interdiskursiviteten er illustreret i nedenstående figur, *figur 35* hvor det kan ses, at DANIDA trækker på en diskurs, der tilhører den private sektors diskursorden.

Figur 35: Illustration af forholdet mellem den offentlige sektors diskursorden og den private sektors diskursorden.

4.3.4.1 Altruismediskurs versus markedsdiskurs

Som det ses i figur 35 forekommer der interdiskursivitet, da DANIDA, den offentlige sektor, i 2017 trækker på markedsdiskursen, der er en dominerende diskurs i den private sektors diskursorden – og ikke ses som en dominerende diskurs i den offentlige sektors diskursorden.

Der ses altså en udvikling i den offentlige sektor, hvor SA går fra at betydningsfastlægges gennem en dominerende altruismediskurs i 2010 til at trække på en markedsdiskurs i 2017. Eftersom den private sektors diskursorden er afgjort til at have en dominerende markedsdiskurs, kan det anslås, at DANIDA i 2017 trækker interdiskursivt på den private sektors diskursorden. Det er netop gennem denne interdiskursivitet, at den private sektor kan siges at have indflydelse på og påvirke den relativt statiske offentlige diskursorden, og dermed den offentlige sektors forståelse- og betydningsfastlæggelse af SA.

I både DANIDAS og Carlsbergs rapport fra 2017, blev der i den tekstuelle analyse identificeret en tendens til, at der skabes en forbindelse mellem altruistiske årsager og markedsøkonomiske virkninger – og de to rapporter nærmer sig altså en fælles forståelse af SA. Dog vurderes det, at der er sket en større udvikling i DANIDAS betydningsfastlæggelse af SA på denne front. Den offentlige sektors diskursordens betydningsdannelse af SA påvirkes altså, da SA forbindes med et større fokus på egeninteresse og udbytte end tidligere. DANIDAS udvikling og Carlsbergs relativt statiske diskursorden lægger altså vægt på, at SA er knyttet til et økonomisk rationale.

4.3.4.2 Globaliseringsdiskurs versus lokal/national-diskurs

Yderligere identificeres der en mindre udvikling i DANIDAS betydningsdannelse af SA, hvor den stadig er global, men i høj grad arbejder ud fra globale standarder og en multilateralt sammensat dagsorden, frem for sin egen (globale) dagsorden. Vi har identificeret en udvikling gennem den tekstuelle analyse og de forudgående komparative analyser, hvor SA i højere grad skal defineres i sammenhæng med danske interesser, i form af udenrigs- og indenrigsinteresser, og i højere grad være bundet op på globale standarder, herunder særligt FNs verdensmål. Der ses også en udvikling i Carlsbergs definition af SA, hvor SAs betydningsfastlæggelse ligeledes, i markant højere grad end i 2011, defineres ud fra FNs verdensmål og globale standarder.

Den offentlige sektors diskursorden vurderes til at være relativt stabil i dens reproduktion af globaliseringsdiskursen, hvor der kun vurderes at være et mindre ryk i den lokal/nationale retning, grundet italesættelse af SA i forbindelse med nationale interesser. Derimod har den private sektors diskursorden gennemgået en udvikling fra betydningsdannelse af SA gennem en lokal/national-diskurs til i overvejende grad at definere SA gennem globaliseringsdiskursen. Dette identificeres på baggrund af dens italesættelse af SA som et globalt ansvar og dens stigende globale forpligtelse til eksempelvis klimaudfordringen.

Det kan konkluderes, at denne komparative analyse identificerer høj grad af interdiskursivitet, mellem de to rapporter, hvor DANIDA trækker på diskurser fra Carlsbergs diskursorden. Yderligere kan der konkluderes, at den private sektor og den offentlige sektor nærmer sig hinanden i betydningsdannelsen af SA gennem globaliseringsdiskursen, hvor globale standarder er i fokus.

4.3.5 Delkonklusion: den diskursive praksis

Analysen af den diskursive praksis viser, at den offentlige sektor, i form af DANIDA, trækker på markedsdiskursen fra den private sektors diskursorden. Derved lader den offentlige sektor sig påvirke af den private sektor i sin betydningsdannelse af SA. Da markedsdiskursen er tilknyttet den private sektors diskursorden, vurderes det at den offentlige sektor i højere grad end før trækker på diskurs fra denne diskursorden, og dermed er influeret af den private sektors strategi og kommunikation om SA. Yderligere konkluderes det, at den private sektor ikke påvirker den offentlige sektors relativt stabile betydningsdannelse af SA gennem en globaliseringsdiskurs, da Carlsberg, og dermed den private sektor, selv har tegn på forandringer. Det kan til fordel yderligere diskuteres, om der er andre diskursordener, der er kan have influeret både DANIDAS og Carlsbergs betydningsdannelse af SA gennem globaliseringsdiskursen, da begge i højere grad end tidligere definerer SA ud fra multilaterale- og globale standarder.

4.3 Analyse af den sociale praksis

I denne del af afhandlingens analyse, undersøger vi den sociale kontekst for at vurdere, hvordan der gennem et institutionelt perspektiv kan ses indflydelse fra den private sektor på den offentlige sektors humanitære og udviklingspolitiske strategi. Denne analyse er derfor en undersøgelse af de regulative, normative og kognitive strukturer, der tilsammen udgør DANIDAS institutionelle miljø, og dermed de eksterne påvirkninger der påvirker det offentlige, heri DANIDAS, forståelse af SA. Endvidere undersøges den private sektors indflydelse i de identificerede institutionelle omgivelser for at vurdere sektorens mulighed for at påvirke den offentlige sektors forståelse af SA. Figur 36 nedenfor angiver hvor i analysen, vi befinder os.

Nr.	Navn	Undersøgelsesfelt	Metode	Udbytte
1	DANIDA 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
2	DANIDA 2010	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
3	Carlsberg 2017	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
4	Carlsberg 2011	Meningdannelse af social ansvarlighed	Lingvistisk analyse NVivo	Dominerende SA-diskurser
5	DANIDA 2010/ Carlsberg 2011	Identificering af diskursorden	Komparativ analyse	Referenceramme for den offentlige diskursorden og den private diskursorden
6	Carlsberg 2011/ Carlsberg 2017	Diskursiv stabilitet og forandring i den private sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er stillet i diskursordenen over tid
7	DANIDA 2010/ DANIDA 2017 2011	Diskursiv stabilitet og forandring i den offentlige sektors diskursorden	Komparativ analyse	Hvordan SA-diskursen er forandret i diskursordenen over tid
8	DANIDA 2017/ Carlsberg 2017	Interdiskursivitet i tekstens kontekst	Komparativ analyse	Hvordan DANIDA trækker på diskurser fra den private sektors diskursorden
9	Den sociale kontekst	Institutionel isomorfisme	Institutionel analyse	DANIDAS institutionelle rammebetingelser

Figur 36: Overblik over analysen (9)

4.3.1 Økonomisk regulering af den offentlige sektor

De institutionelle omgivelser skabes ud fra regulative rammer, som den offentlige sektor er underlagt i dens SA-strategi og -kommunikation. Den offentlige sektor har været under udvikling siden 1980 med målsætningen om at modernisere, effektivisere og forny organisationer og deres virkemåde (Den Store Danske, 2013). På grund af et kontinuerligt budgetpres i den offentlige sektor, har det været nødvendigt at opfinde nye og smartere måder at løse offentlige opgaver på, og dermed modernisere den offentlige sektor (Forskning- og innovationsstyrelsen, 2007). Denne udvikling er en del af en tendens i den offentlige sektor, der betegnes NPM (Den Store Danske, 2019). Denne udvikling trækker på en økonomisk logik, der er udmøntet som resultatbaserede, driftsøkonomiske principper og økonomiske incitamenter. Den økonomiske logik tilhører den private sektors institutionelle miljø, men offentlige virksomheder benytter sig i stigende grad af fremgangsmåder og værktøjer herfra. Den markedsøkonomiske logik, kan ud fra ovenstående analyse, identificeres i stigende grad i DANIDAS SA-strategi og kommunikation, hvorfor der kan argumenteres for, at de regulative strukturer har været direkte årsag til, at DANIDA har været tvunget til at foretage markante ændringer i udviklingssamarbejdet for at sikre relevans og overlevelse (Kjær, 2016:201).

DANIDA er en underorganisation i udenrigsministeriet, og dens ansvarsområde er at planlægge, gennemføre og kvalitetssikre Danmarks udviklingssamarbejde, dermed Danmarks internationale SA. DANIDA er derfor underlagt regulative strukturer fra den danske regering, som over en årrække har moderniseret indsatser og skåret i budgetterne. Støtten til udviklingssamarbejdet er faldet fra 0.91% af BNI i 2010 til 0.70% af BNI i 2017 (Frandsen, 2017). Yderligere er der udviklet skærpede krav til, hvad det danske udviklingssamarbejde skal finansiere; hvor udviklingsstøtten eksempelvis skal bruges til at finansiere udgifter i forbindelse med flygtninge i Danmark og dermed gå til Danmark selv. Denne modernisering af udviklingssamarbejdet, resulterede i, at der i 2017 blev omfordelt 425 mio. kr. fra internationale SA-indsatser i udviklingslande til interne udgiftsposter i Danmark (Heldgaard, 2019).

Den danske udviklingsbistand blev oprindelig skabt som en selvstændig enhed, der havde til opgave at hjælpe verdens fattigste lande, og i 2017 ændrede dette formål sig til også at skulle understøtte danske udviklingspolitiske interesser. Denne ændring i udviklingsstøttens formål blev institutionaliseret gennem regulative forordninger, eftersom formålsændringen blev vedtaget i folketinget og ved lov, hvilket skaber en legitimitet i forhold til ændringen, og dermed en legitimitet og social accept om en ny forståelse af SA (Retsinformation: 2017). Der kan derfor argumenteres for, at et institutionelt effektiviseringspres, hvor en markedsøkonomisk logik spiller ind, resulterer i en redefinering af den danske udviklingsstøtte fra et filantropisk formål til et strategisk formål.

4.3.2 Globalt pres fører til global lovgivning

Danmark har ydet udviklingsstøtte siden 1949, og har historisk set været blandt de største ydere af støtte til udviklingslande, målt i relation til BNI (Brunbeck, 2008). FN har en anbefalet minimumsstandard; 0.7% af landets BNI, som rige lande skal yde. Dette vurderes til at være en regulativ standard, og det kan derfor påvirke Danmarks legitimitet i en global kontekst, hvis denne standard ikke overholdes. Minimumsstandarden skaber et institutionelt regelsæt, hvorfor det forekommer rationelt og legitimt, at Danmark 'følger reglerne' (Kjær, 2006:197). Der er ingen lovmæssige eller økonomiske sanktioner ved ikke at følge FN's anbefalinger, men et brud på FN's anbefaling kan anses som et brud på internationale aftaler, og dét kan have konsekvenser i forhold til Danmarks legitimitet, som kan påvirke Danmarks udenrigspolitiske interesser og omdømme negativt.

I forbindelse med den nye udviklingsstrategi, blev den danske lov om det internationale udviklingssamarbejde opdateret og knyttet til FNs verdensmål: "*§ 1, stk. 1, indsættes efter »og FN's konventioner om menneskerettigheder«: »og med FN's 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling samt verdensmål som et*

centralt omdrejningspunkt». FNs anbefalinger, der ligger i forlængelse af udviklingsmålene, blev derfor en regulativ del af den danske udviklingslov (Retsinformation, 2017). Her ses det, hvordan globale standarder (institutionelle strukturer) kan påvirke og udvikle den danske lovgivning (eksisterende strukturer), når Danmark retter ind efter de globale standarder for at skabe legitimitet for sin SA-/udviklingssamarbejdsstrategi.

4.3.3 Fra velgørenhed til investering – En noget-for-noget tilgang

Den danske udviklingsstøtte er som nævnt styret af regulative strukturer; den danske regerings prioritering og de globale standarder, men er i ligeså høj grad styret af normative strukturer for, hvad der i samfundet forstås som legitim adfærd. Det dominerende politiske ideologiske udgangspunkt er styrende i forhold til den danske udviklingsstøttes udvikling. Den nye udviklingsstrategi blev vedtaget af et bredt flertal i folketetinget, hvorfor tilgangen anses som en bred holdningsændring til udviklingsstøttens formål og tilgang (Udenrigsministeriet, 2019). Dette kan anses som en normativ ændring i det danske folketing, der har til opgave at repræsentere den danske befolkning.

Som følge af skiftet fra 'udviklingsbistand' til 'udviklingssamarbejde' flyttede politikken sig fra velgørenhed til investering, hvorfor det kan argumenteres, at de fundamentale værdier, der ligger til grund for udviklingsstøtten, har gennemgået en institutionel forandring (Engberg-Pedersen et al., 2018). I den nye udviklingsstrategi fokuseres der på bæredygtig og grøn energi, og der ses i mindre grad end tidligere en prioritering af humanitære forhold og stabilisering i kriseramte udviklingslande (ibid.). Dette er et udtryk for et stigende fokus på investering i udvikling på områder, der på kort sigt kan øge dansk eksport og handel, og er dermed et udtryk for en 'noget for noget'-tilgang (ibid.) (Regeringen, 2017). Denne tilgang genkendes også fra EU's nye udviklingspolitik, der i højere grad arbejder ud fra samme 'noget for noget'-tilgang, og er et udtryk for et skift i de normative strukturer (Ritzau, 2017). Dette ses eksempelvis ved at udviklingsstøtte, ifølge EUs udviklingspolitik, kan gå til EU-medlemslandene selv for at dække økonomiske udgifter i forhold til flygtninge, der er i landene (Ibid.). Dette er et udtryk for, at udviklingsstøtten ikke går til filantropiske udviklingsprojekter, men i stedet til projekter, der er forbundet direkte med danske og/eller europæiske interesser. Der er dermed et øget fokus på, at sociale tiltag skal være rentable for ydere af støtte.

Yderligere, forekommer der en normativ udvikling i det offentlige institutionelle miljø i form af øget offentlig- og privat samarbejde. Virksomheder er i en årrække blevet italesat som en uansvarlig størrelse, der skal reguleres ovenfra, da de ellers ikke vil tage socialt ansvar. Men nu italesætter globale og nationale institutioner, som FN og den danske regering, virksomheder som en nødvendig del af ansvarlig udvikling.

Denne normative forandring kan blandt andet identificeres i skabelsen af verdensmålene, som blev defineret i samarbejde med virksomheder (Global Compact Network Denmark, 2019). I og med at virksomheder er underlagt udviklingsmålene, og har mulighed for at overholde globale retningslinjer for SA på linje med offentlige organisationer, har det private og det offentlige en fælles platform, som de kan samarbejde ud fra. Dette har skabt udgangspunktet for en normativ holdningsændring i det nationale og internationale samfund. Det øgede samarbejde og den fælles platform, som verdensmålene symboliserer, giver private virksomheder mulighed for at påvirke den offentlige arena. Dette giver derfor virksomheder magt til at påvirke det institutionelle miljø, som den offentlige sektor agerer i. Yderligere eksisterer der et normativt pres fra verdens befolkning om at private- og offentlige organisationer skal være socialt ansvarlige (Crane, Matten & Spence 2014:14). Når begge sektorer i stigende grad underlægges de samme normative strukturer og benytter samme platform, i form af FNs verdensmål, for at sikre legitimitet, kan dette resultere i, at de begynder at ligne hinanden.

4.3.4 SA som en del af den danske selvforståelse

Den kognitive forståelse af den offentlige sektors SA er, at den er til for at repræsentere danske borgeres værdier og interesser (Kjær, 2006:200). DANIDA er præget af de kognitive strukturer i den forstand, at det er forventet, at Danmark tager ansvar i verden, da dette er en historisk tradition og en del af det danske værdisæt. Denne forståelse er institutionaliseret i det danske samfund og fungerer derfor som en rammebetingelse for det offentliges virke og kommunikation (Udenrigsministeriet, 2018). Til trods for ændringer i strategien for udviklingssamarbejdet, italesættes støtten gennem et bredt politisk forlig, og forbliver dermed legitim i det offentlige rum. Gennem medier blev udviklingssamarbejdets institutionelle forandring kritiseret af ét enkelt parti, Enhedslisten, og få interesseorganisationer, som for eksempel Afrika Kontakt, men da det danske folketing stod sammen og italesatte en legitim meningsdannelse af den nye strategi, blev det ikke vurderet i samfundet til at gå imod det danske værdisæt (Global nyt, 2017) (Udenrigsministeriet, DANIDA, 2018). Til trods for en dansk sænkelse af udviklingsstøtten, blev FN's anbefaling om at støtte med 0.7% af BNI, overholdt, hvorfor det fortsat fungerer som en legitim tolkningsramme.

4.3.5 Paradigmeskift i udviklingsstøtten: Virksomheder påvirker det institutionelle miljø

Den private- og offentlige sektor befinder sig i et konkurrencepræget miljø, der udfordrer offentlige organisationer. Ifølge den institutionelle analyse ovenfor, har den offentlige sektor været underlagt et institutionelt pres, særligt i form af regulative strukturer, såsom følgerne af NPM (Den Store Danske, 2008). Den offentlige sektor er derfor præget af *tvangsmæssig isomorfisme*, på baggrund af øgede forventninger til

det offentliges effektivitet, hvilket har resulteret i en isoform udvikling af den offentlige sektor, hvor den efterligner den private sektor (DiMaggio og Powell, 1983:150). Det kan dermed argumenteres, at der grundet virksomheders naturlige økonomiske logik, lægges pres på den offentlige sektors effektivitet. Der kan argumenteres for, at denne *isoforme* udvikling er gældende i forbindelse med den danske SA-strategi, i form af et øget fokus på egeninteresse og økonomiske fordele for Danmark, for at få mest mulig udbytte af SA-indsatsen.

Når vi specifikt undersøger den offentlige sektors SA-strategi og -kommunikation i forhold til den private sektor, kan vi yderligere identificere homogenitet. Både den offentlige- og private sektor er underlagt et pres fra internationale organisationer, som sikrer en ambitiøs SA-indsats. FN har i en årrække etableret SA-standarder, som Global Compact og Millennial Goals, for at *nudge* aktører til at handle mere socialt ansvarligt. Dette adskiller sig fra etableringen af FNs 17 verdensmål, da disse mål blev skabt i et samarbejde mellem offentlige- og private aktører. Det resulterede i globale SA-standarder, der fungerer som målestok og referenceramme for SA, og er gældende for både virksomheder og den offentlige sektor. Den fælles referenceramme er et udtryk for en institutionel struktur, som er gældende for både offentlige- og private organisationer, hvorfor der kan argumenteres for, at de i højere grad befinder sig i et sammenligneligt institutionelt miljø. Ved etableringen af FNs verdensmål fik virksomheder mulighed for at præge den globale SA-dagsorden, hvorfor de for første gang ikke blot blev underlagt et regulativt- og normativt pres, men var med til at definere presset. Virksomheder har derfor fået mulighed for at præge sit eget institutionelle miljø, og den offentlige sektors miljø (Dansk Industri, 2018). FNs verdensmål opfordrer til øget samarbejde mellem offentlige og private organisationer, hvilket påvirker de normative strukturer og udfordrer skellet mellem den private og offentlige sektor. Der vurderes derfor, at der opstår *tvangsmæssig isomorfisme*, der påvirker både den private- og offentlige sektor, da begge aktører er med at skabe den globale definition af SA, der danner platformen for den offentlige sektors- og den private sektors SA-strategier og -kommunikation. Eftersom den private sektor har været med til at definere den globale forståelse af, *hvad SA er*, gennem FNs verdensmål, er målene præget af virksomheders markedsøkonomiske rationale. Det betyder, at DANIDA, når den i 2017 definerer sin forståelse af SA ud fra FNs verdensmål, påvirkes af virksomheder som Carlsberg, gennem en tredjepart i form af FN.

Begge sektorer er underlagt de samme globale retningslinjer, hvorfor det er en naturlig konsekvens, at deres SA-strategi og -kommunikation begynder at ligne hinanden. Både DANIDA og Carlsberg benytter sig af de globale standarder som platform for deres SA-strategi, hvorfor det anslås, at der forekommer *mimetisk isomorfisme* mellem sektorerne i en stræben efter legitimitet. Dette kan forklare, hvorfor Carlsbergs og DANIDAS SA-rapporter fra 2017 begynder at ligne hinanden.

4.3.6 Delkonklusion: den sociale praksis

Ud fra analysen, kan vi konkludere, at den private sektor har mulighed for at påvirke den offentlige sektors SA-strategi og -kommunikation. Dette kan ses, da den offentlige sektor påvirkes af rammebetingelser i sit institutionelle miljø, der på nogle punkter er magen til den private sektors rammebetingelser. Det ses blandt andet i form af krav om effektivitet og påvirkning af globale standarder, hvori der både er normative og regulative krav. I og med at private og offentlige organisationer befinder sig i et lignende institutionelt miljø, gør det, at der i stigende grad er mulighed for en gensidig påvirkning.

Dette kommer specifikt til udtryk gennem virksomheders rolle i skabelsen af globale standarder, og i effektivisering af den offentlige sektor gennem øget konkurrence på tværs af sektorerne. Dette resulterer i, at virksomheders økonomiske rationale påvirker den offentlige sektors forståelse og definition af SA, så det udvikler sig i en mere strategisk- og økonomisk retning.

Kapitel 5

5.1 Diskussion

I analysen har vi identificeret, at den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors italesættelse og forståelse af SA, som resulterer i, at den offentlige sektor i højere grad kommunikerer gennem en markedsdiskurs og et økonomisk rationale. Dette afsnit vil indeholde en diskussion af, hvilke konsekvenser den private sektors identificerede påvirkning af den offentlige sektor har for samfundets fælles forståelse af SA.

5.1.1 En institutionalisering af SA med et økonomisk rationale

Gennem afhandlingens analyse ses der tegn på, at den offentlige sektors definition af SA er påvirket af den private sektors diskursorden, der er karakteriseret ved en dominerende markedsdiskurs. Da den offentlige og private sektor udgør centrale dele af samfundsstrukturen i Danmark, har disse magt til at påvirke diskurser i samfundet, herunder den accepterede betydning og konstruktion af, *hvad SA er*. Der er, ifølge afhandlingens analyse, foregået en hegemonisk kamp mellem år 2010 og 2017 i den offentlige sektor, hvor der er skabt en konsensus i (eller inden) 2017 om, at en betydningsdannelse af SA ud fra markedsdiskursen er socialt acceptabel. Der kan argumenteres for, at den markedsøkonomiske konsensus om SA kan resultere i en markedsliggørelse af den offentlige sektors SA, hvor støtte skal give økonomisk mening. En offentlig implementering af en noget-for-noget tilgang kan resultere i, at velfærd og SA kan ende som en forretning, hvor den offentlige sektor ikke nødvendigvis støtter dem, der har mest brug for støtte, men derimod støtter, hvor det er mest rentabelt. Dette kan eksempelvis ses i forhold til dette casestudie, hvor betydningsdannelsen af SA gennem en markedsdiskurs resulterer i en differentieret humanitær politik, der flytter ressourcer fra verdens mest skrøbelige lande til strategisk udvalgte vækstøkonomier, der kan resultere i et økonomisk udbytte for Danmark (Heldgaard, 2018).

Der kan endvidere diskuteres, hvorvidt en forståelse af SA gennem en markedsdiskurs kan få konsekvenser for det offentlige SA på nationalt plan, hvis den institutionaliseres tilstrækkeligt i samfundet. En sådan institutionalisering af SA kan i yderste konsekvens påvirke den danske offentlige sektors varetagelse af danske borgere i velfærdssamfundet, hvor svage borgere modtager mindre støtte, da de bidrager mindst til Danmarks statskasse.

5.1.2 Den private sektors magt til at påvirke gennem FNs Verdensmål

Den magt vi undersøger, er den private sektors magt til at påvirke den offentlige sektors forståelse af SA, og de konsekvenser, som det kan have for det generelle samfunds forståelse af SA. Et område, hvor vi har identificeret, at den private sektor har indflydelse på den offentlige, er FNs verdensmål, som den private sektor har været med til at udforme, og som både den offentlige og private sektor i 2017, ud fra vores analyse, har taget til sig.

Her ses der, grundet den offentlige sektors og den private sektors implementering af FNs verdensmål, at der søges legitimitet på samme præmisser i de to sektorer. Afhandlingens analyse viser også, hvordan standarders rolle i samfundet er vokset siden 2010, hvilket stemmer overens med standarders stigende popularitet i samfundet (Christensen, Morsing & Thyssen, 2017:239). Internationale standarder, som FNs 17 verdensmål med 169 delmål, giver mulighed for at måle SA-indsatser på udvalgte parametre, som klimaindsats og anstændige job og økonomisk vækst, og dermed sammenligne indsats i – og på tværs af – industrier, lande og sektorer. Dette kan påvirke konkurrencen på tværs af sektorer, og presse den offentlige sektor, ifølge teorien NPM. Men det kan diskuteres, om standarder med konkrete målsætninger, som FNs verdensmål, er for detaljerede, og at der derfor arbejdes ud fra de specifikke målsætninger i standarden frem for at tilpasse SA-indsatser til reelle lokale situationer og behov (Christensen et al., 2017:240, 154). Yderligere kan værdien af detaljerede standarder også diskuteres, da de kan blive til en *tjekliste* for en organisation, herunder for eksempel for DANIDA, hvor der så ikke reflekteres over muligheden for arbejde socialt ansvarligt med målene på en måde, der går ud over de specifikt formulerede målsætninger (Christensen et al., 2017:240).

Eftersom FNs 17 verdensmål, ifølge afhandlingens analyse, er udgangspunktet i både den private sektors og den offentlige sektors forståelse af SA og skabelse af legitimitet, bliver forståelsen af SA indsnævret til konkrete målsætninger, der kan bevirke mindre refleksion over, *hvad SA er*, og dermed et mindre fokus på lokale situationer og behov. Yderligere kan det diskuteres, hvorvidt virksomhedernes rolle i udformningen af FNs verdensmål har haft en indflydelse, der har påvirket formålet med de globale mål, så det økonomiske rationale og en betydningsdannelse af SA gennem markedsdiskursen påvirker verdenssamfundets fælles forståelse af SA.

5.2.3 Hvem holder vagt, hvis alle er enige?

Vi har identificeret, at den private sektors indflydelse på det offentlige, har resulteret i betydeligt skift i sprogbrug af SA; fra det sociale rationale til det økonomiske rationale, hvilket har konsekvenser for samfundets fælles forståelse af SA. Det kan diskuteres, at dette har konsekvenser for, hvordan den offentlige sektor italesætter SA, og giver det betydning – for når der skabes en betydning om SA gennem brug af diskurser,

reproduceres en forståelse af SA i samfundet, og andre kan tage forståelsen til sig som common sense. Når DANIDA reproducerer en diskurs fra den private sektor, er det et tegn på, at DANIDA accepterer og efterligner den private sektors måde at definere SA på. Hvis de to sektorer på denne måde bliver mere ens i deres definition af SA og skaber en common sense forståelse af SA, vil det økonomiske rationale således medtages implicit i forståelsen af SA. Det kan derfor diskuteres, hvem der sikrer, at standarden for SA ikke falder, og at nationale normative og regulative pres ikke mindskes i Danmark. I yderste konsekvens, kan det resultere i et kapløb mod bunden, hvor det vil være op til forbrugere og borgere at stille sig kritisk overfor den diskursive reproduktionen og transformere diskursen.

Kapitel 6

6.1 Konklusion

Formålet med afhandlingen er at afdække, hvordan den offentlige sektor influeres af den private sektors forståelse af SA, samt hvilken indflydelse dette har på det generelle samfunds forståelse af SA. Diskursteorien har givet os mulighed for at lave en analyse og fortolkning af sprogbrug og identificere indikationer på en indflydelse ud af handlingens empiriske data. Yderligere har den kritiske diskursanalyse, hvor diskurser og social kontekst anses for at være i et gensidigt påvirkende forhold, givet os mulighed for at undersøge den sociale kontekst, sektorerne eksisterer i, og sammenholde dette med en analyse af diskurser. Den kritiske diskursteori og -analyse har således givet os mulighed for at identificere sammenfald, der tyder på en institutionel påvirkning af den offentlige sektors forståelse af SA fra den private sektors forståelse og italesættelse af SA.

Gennem en tekstnær analyse, identificerede vi hvilke diskurser, der anvendes til sprogligt at skabe en betydning af SA i udvalgte rapporter fra DANIDA og Carlsberg. Denne del af analysen skabte grundlaget for at kunne sammenligne og blotlægge det diskursive forhold mellem rapporterne, og derfor mellem sektorerne. I analysen af den diskursive praksis, identificerede vi en interdiskursiv påvirkning fra den private sektors diskursorden på DANIDAS betydningsdannelse af SA. Her ses en udvikling, hvor DANIDA går fra at italesætte SA gennem den altruistiske diskurs i 2010, til i 2017 at trække på en markedsdiskurs, der er identificeret til at være til stede i den private diskursorden. Der ses altså, at den offentlige sektors diskurs er forandret, og at dette kan skyldes et interdiskursivt træk på den private diskursorden. Dette kan bevirke, at den offentlige diskursorden forandrer sig på foranledning af den private diskursorden, og derfor definerer SA gennem en markedsdiskurs på baggrund af et økonomisk rationale. Yderligere fandt vi, at begge organisationer i 2017, i højere grad end i 2010/2011, påvirkes af globale standarder, herunder særligt FNs verdensmål, i deres forståelse og italesættelse af SA.

Gennem en analyse af DANIDAS sociale kontekst, identificerede vi, at den offentlige sektor og den private sektor i nogen grad er underlagt de samme institutionelle pres. Derudfra vurderes det, at der er tegn på institutionel isomorfisme mellem den offentlige- og private sektors betydningsdannelse af SA, hvilket stemmer overens med litteratur om CSR og NPM. I en analyse af DANIDAS institutionelle omgivelser, fandt vi frem til, at den offentlige sektor er udsat for et effektiviserings-pres for at forblive legitime, samt en påvirkning af globale standarder, hvori der både er normative og regulative krav til den offentlige sektors SA. I og med, at virksomheder har været med til at udvikle FNs verdensmål, kan der argumenteres for, at virksomheders

økonomiske logik, påvirker den offentlige sektors forståelse og definition af SA, så den udvikler sig i en mere strategisk økonomisk retning.

I afhandlingens diskussion blev analysens resultater behandlet mere generelt, og vi identificerede, hvilken betydning den private sektors mulighed for indflydelse på den offentlige sektor har for samfundets forståelse af SA. Her kom vi frem til, at da betydningen af SA i højere grad end tidligere reproduceres gennem en markedsdiskurs, påvirkes samfundets forståelse til at dette anses som socialt acceptabelt. En konsekvens, vi diskuterede, at der kan være ved denne udvikling, er, at en 'noget-for-noget' tilgang kan resultere i, at den offentlige sektor ikke nødvendigvis støtter dem, der har mest behov, men derimod støtter, hvor det er mest rentabelt. Den yderste konsekvens kan være, at der ikke prioriteres et socialt ansvar for danske borgere, der ikke bidrager til en profitmaksimering for den danske stat. Yderligere diskuterede vi, at den private sektors indflydelse og dens økonomiske logik vil kunne være med til at skabe en universel sandhed om SA gennem indflydelse på udformningen af FNs verdensmål. Det resulterer yderligere i, at SA kan indsnævres til FNs specifikke verdensmål, og at den generelle forståelse af SA vil komme til at være en tjekliste i en stræben efter legitimitet, og sociale motiver derfor ikke længere er bærende i SA. Afslutningsvis, diskuteredes det, at det identificerede skift i sprogbrug, fra det sociale til det økonomiske rationale, kan have konsekvenser for samfundets forståelse af SA, da en markedsdiskurs kan blive til common sense, og det økonomiske rationale således vil medtages implicit i forståelsen af SA. Dette kan have konsekvenser i forhold til, at ambitionsniveauet i forbindelse med SA kan falde, hvilket i yderste konsekvens kan resultere i et kapløb mod bunden i samfundet.

Ud fra afhandlingens resultater, kan vi derfor konkludere, at der er sket en udvikling i den offentlige sektors kommunikation om SA, og at der er et sammenfald mellem denne nye kommunikation om SA og den private sektors kommunikation om SA. Vi konkluderer derfor, at der er et muligt påvirkningsforhold mellem den private og den offentlige sektor, hvor den private sektor påvirker den offentlige sektors forståelse af SA. Indflydelsen ses specifikt ved, at Danmarks humanitære og udviklingspolitiske strategi forandrer sig fra at have en overvejende altruistisk diskurs til at have en overvejende markedsøkonomisk diskurs. Den markedsøkonomiske tilgang til SA ses som en vigtig del af den private sektors forståelse af SA, hvorfor denne sektor, på baggrund af afhandlingens institutionelle og diskursive analyse, kan vurderes til at have en indflydelse på DANIDAS udviklingsstrategi og være en årsag til den udviklingspolitiske forandring i 2017. Mere generelt har det identificerede påvirkningsforhold mellem den offentlige- og private sektor indflydelse på samfundets forståelse af SA. Indflydelsen resulterer i en markedsligsgørelse af den offentlige sektors forståelse af SA, der er med til at skabe en 'common sense'-forståelse, om at en økonomisk tilgang til SA er socialt acceptabelt. Når denne forståelse reproduceres på national og global plan, kan det resultere i en forandring af, hvordan SA forstås generelt i samfundet.

Perspektivering

Dette afsnit indeholder teoretiske refleksioner i forbindelse med afhandlingens undersøgelsesfelt, samt inviterer til yderligere forskning indenfor feltet: SA-kommunikation i den offentlige sektor.

Specialet bærer præg af at være et fænomenafslørende studie, hvorfor der er behov for yderligere forskning på området, for at specialets resultater kan anses som viden. Intentionen med dette speciale har derfor været at reflektere over relevante og essentielle aspekter af et komplekst emne. Ud fra specialets resultater, i omfanget af den anvendte empiri, kan vi konkludere, at den private sektor har indflydelse på den offentlige sektors forståelse af SA. Det er dog ikke muligt at bevise et direkte kausalitetsforhold mellem den offentlige og private sektor, da der er eksterne faktorer, der kan have indflydelse på udviklingen af den offentlige sektors forståelse af SA.

SA-kommunikation i den offentlige sektor og hvordan denne påvirkes af den private sektor, er et område, hvorpå der er mangel på forskning, hvorfor vi opfordrer andre forskere til yderligere at undersøge dette felt. Dette kan gøres ved at undersøge sprogbrug og interdiskursivitet i andre komparative casestudier med afsæt i andre offentlige og private organisationer for at vurdere reliabilitetsgraden af dette speciales resultater.

Yderligere, kan det være interessant at foretage en interview-baseret diskursanalyse med afsæt i den interne del af produktionsprocessen af offentlig SA-kommunikation. Dette kan give indblik i, om de aktører, der er en aktiv del af at producere SA-kommunikation og -strategi i den offentlige sektor kan bekræfte eller afkræfte, at der er en påvirkning fra den private sektors forståelse af SA.

Gennem specialets analyse identificerede vi, at internationale standarder bliver benyttet i både den offentlige og private sektors SA-kommunikation. Vi identificerede, at en international rettesnor for SA, resulterede i tegn på institutionel isomorfisme mellem de to sektorer. Denne eksterne påvirkning på den offentlige sektors SA-kommunikation vurderes derfor til være et spændende og oplagt felt at undersøge yderligere.

Kilder

Andersen, Ib. (2013). *Den skinbarlige virkelighed*. Samfundslitteratur.

Berlingske Media. (2018, 3. september). *Danmarks 10 største virksomheder målt på omsætning*. Bt.dk. Hentet den 25.03.2019 fra: <<https://www.bt.dk/erhverv/danmarks-10-stoerste-virksomheder-maalt-paa-omsaetning>>

Brunbech, Peter. (2012). *Dansk udviklingsbistand*. Danmarkshistorien. Hentet den 07.03.2019 fra: <<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/dansk-udviklingsbistand/>>

Buch-Hansen, Poul. (2017). *Ny Udviklingsstrategi: "Verden 2030"*. Globalnyt. Hentet d. 08.03.2019 fra: <<https://globalnyt.dk/content/ny-udviklingsstrategi-verden-2030>>

Carlsberg. (2009). *Annual Report for 2009*. Carlsberg Group. Hentet den 27.04.2019 fra: <https://carlsberggroup.com/media/5335/cb_annualreport_2009_uk.pdf>

Carlsberg Breweries A/S. (2019). *Sustainability: download*. Carlsberg Group. Hentet d. 11.05.2019 fra: <<https://carlsberggroup.com/sustainability/download/>>

Carlsberg (Group) (2011). *Carlsberg Group CSR report 2011*. Hentet den 09.04.2019 fra: <<https://carlsberggroup.com/reports-downloads/carlsberg-group-csr-report-2011/>>

Carlsberg (Group) (2017). *Carlsberg Group 2017 Sustainability Report*. Hentet den 09.04.2019 fra: <<https://carlsberggroup.com/reports-downloads/carlsberg-group-2017-sustainability-report/>>

Christensen, Lars Thøger; Morsing, Mette & Thyssen, Ole. (2017). *License to Critique: A Communication Perspective on Sustainability Standards*. Business Ethics Quarterly 27:2 pp. 239-262

Crane, Andrew; Matten, Dirk & Spence, Laura J. (2014). *Corporate Social Responsibility - Readings and cases in a global context*. Routledge, p. 1-26

DANIDA & Udenrigsministeriet. (28.05.2010). *Frihed fra Fattigdom - Frihed til Forandring, strategi for Danmarks udviklingssamarbejde*. Hentet den 09.04.2019 fra: <http://aarsberetninger.danida.um.dk/da/danida/det-goer-vi/aarsberetning2010/1-den-nye-strategi/ny-strategi-dk/~/_media/UM/Danish-site/Documents/Danida/Det-vil-vi/Udv-strategi/Frihedfrafattigdomfrihedtilforandring.pdf>

DANIDA & Udenrigsministeriet. (01.2017). *Verden 2030, Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi*. Hentet den 09.04.2019 fra:
<<http://fnnewyork.um.dk/da/~media/fnnewyork/UNGA70/udviklingspolitik-strategi.pdf>>

DANIDA. (2019). *Hvad er FN's verdensmål for bæredygtig udvikling*. Verdensmålene. Hentet d. 10.05.2019 fra: <<https://www.verdensmaalene.dk/fakta/verdensmaalene>>

Dansk Industri. (2017). *Ny Udviklingsstrategi kan gavne danske virksomheder*. Dansk Industri. Hentet d. 07.03.2019 fra:
<<https://di.dk/dibusiness/nyheder/Pages/Ny-udviklingsstrategi-kan-gavne-danske-virksomheder.aspx?printType=3>>

Dansk Industri. (2019). *Verdensmål for virksomheder. Fra filantropi til forretning*. Dansk Industri. Hentet den 13.05.2019 fra:
<<https://www.danskindustri.dk/sdg/verdensmal-for-virksomheder/>>

DiMaggio, P. & Powell, WW. (1991). *The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields.* In *American Sociological Review*, 48(2), 147-160

Engberg-Pedersen & Fejerskov. (2018). *Transformation of foreign aid. Danish Foreign Policy Yearbook*. Danish Institute for International Studies (DIIS).

Engelsted, Niels & Jensen, Uffe Juul (2017). *Altruisme*. Den Store Danske, Gyldendal. Hentet 11.05.2019 fra:
<http://denstoredanske.dk/Sprog_religion_og_filosofi/Religion_og_mystik/Almen_etik/altruisme>

Fairclough, Norman. (1992). *Discourse and Social Change*. Blackwell Publishers Ltd.

Fairclough, Norman. (2003). *Analysing Discourse*. Routledge

Fairclough, Norman. (Oversat af Elisabeth Halskov Jensen). (2008). *Kritisk diskursanalyse: en tekstsamling*. Hans Reitzels Forlag, København 2008

Fairclough, Norman (2015) *Language and power*. Routledge; 3 edition

Ferlie, E. (2017). *The New Public Management and Public Management Studies*. The Oxford Research Encyclopaedia of Business and Management. Oxford University Press

Folketinget. (2016-17). *Lov om ændring af lov om internationalt udviklingssamarbejde*. Folketingstidende. Hentet den 27.03.2019 fra:

https://www.ft.dk/ripdf/samling/20161/lovforslag/l81/20161_l81_som_fremsat.pdf

Frandsen, Kasper. (2017). *Dansk ulandsbistand rammer laveste niveau i over 30 år*. Altinget. Hentet den 13.05.2019 fra:

<https://www.alinget.dk/udvikling/artikel/dansk-ulandsbistand-rammer-laveste-niveau-i-over-30-aar>

Frumkin, Peter & Galaskiewicz, Joseph. (2004). *Institutional Isomorphism and Public Sector Organizations*. Journal of Public Administration Research and Theory, Volume 14, Issue 3, 1 July 2004, Pages 283–307.

FSR - Danske Revisorer. (10.10.2018). *Carlsberg anerkendt som rollemodel for rapportering om klare bæredygtighedsmål*. FSR. Hentet den 25.03.2019 fra:

https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/CSR/Corporate%20social%20responsibility%202013/CSR%20P%20risen%202018%20-%20Carlsberg

Gee, James Paul. (2011). *An Introduction to Discourse Analysis: theory and method*. Routledge, 3rd ed.

Global Compact Network Denmark. (2019). *Sustainable Development Goals. Global Compact Network Denmark*. Hentet den 13.05.2019 fra: <https://globalcompact.dk/fns-verdenmal/>

Global Nyt. (26.10.2017). *NGO i åben kampagne mod den nye strategi for dansk udviklingsbistand*. Global nyt. Hentet d. 13.05.2019 fra: <https://globalnyt.dk/content/ngo-i-aaben-kampagne-mod-den-nye-strategi-dansk-udviklingsbistand>

Helder, Bodil. (2015). *Textual Analysis. An approach to analysing professional texts*. Second revised edition 2015, Samfundslitteratur 2011.

Heldgaard, Jepser. (2018) *På kanten*. Timbuktu fonden. Hentet den 13.05.2019 fra:

<http://www.timbuktuonden.dk/wp-content/uploads/2018/10/P%C3%A5-Kanten.pdf>

Heldgaard, Jesper, Engberg-Pedersen, Lars & Jørgensen, Karen. (24.08.2016). *Peer review - dansk bistand fortsat i top, men...* Udenrigsministeriet. Hentet d. 10.05.2019 fra:

http://www.netpublikationer.dk/um/udvikling_0416/Html/kap03.html

Ingemann, J.H. (2013). *Videnskabsteori for Økonomi*. Politik og Forvaltning. Frederiksberg. Samfundslitteratur.

Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde universitetsforlag.

Jørgensen, Steen. (18.01.2017). *Danmarks nye udviklingsbistand skal være mere »noget for noget«*. Jyllands-posten. Hentet d. 10.05.2019 fra:
<<https://jyllands-posten.dk/politik/ECE9299884/danmarks-nye-udviklingsbistand-skal-vaere-mere-noget-for-noget/>>

Kjær, Peter. (2006) *Institutionel teori til analyse af strategizing*. Claus Nygaard (red.)
Strategizing – kontekstuel virksomhedsteori. Samfundslitteratur, p.193-213.

Lidegaard, Bo. (2017). *Globalisering*. Den Store Danske, Gyldendal. Hentet d. 11.05.2019 fra:
<http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/Udviklings%C3%B8konomi/globalisering>

Løndahl, Mikkel. (2018). *Tillidskrise mellem verdens unge og virksomhederne*. Deloitte. Hentet den. 14.05.2019 fra:
<<https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/tillidskrise-mellem-verdens-unge-og-virksomhederne?publisherId=4119075&releaseId=12836198>>

Ministry of Foreign Affairs of Denmark. (2019). *Danida*. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Hentet den 27.04.2019 fra: <<http://um.dk/en/danida-en/>>

Nedergaard, Peter. (2015). *At læse tekster med samfundsvidenskabelige briller - en introduktion til analyse af kilder, indhold, diskurser og argumenter med eksempler fra politiske tekster*. Jurist- og Økonomforbundets forlag.

Nygaard, Claus. (2013). *Samfundsvidenskabelige analysemetoder*. Samfundslitteratur, 2012.

Nørrelykke, Helle. (02.04.2013). *New Public Management*. Den Store Danske, Gyldendal. Hentet den 13.05.2019 fra:
<http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Offentlig_forvaltning/New_Public_Management>

Regeringen. (2017). *Udviklingspolitisk*. Regeringen. Hentet den 14.05.2019 fra:
<<https://www.regeringen.dk/regeringens-politik-a-%C3%A5/udviklingspolitik/>>

Ritzau. (19.05.2017). *EU laver noget-for-noget strategi for udviklingsbistand*. Jyllandsposten. Hentet den. 13.05.2019 fra:
<<https://jyllands-posten.dk/international/europa/ECE9591666/eu-laver-nogetfor-noget-strategi-for-udviklingsbistand/>>

Ritzau. (2017). *EU laver noget-for-noget strategi for udviklingsbistand*. Berlingske tidende. Hentet den 13.05.2019 fra:

<https://www.berlingske.dk/internationalt/eu-laver-noget-for-noget-strategi-for-udviklingsbistand>

Rådet for Samfundsansvar. (2010). *Om Samfundsansvar*. Erhvervsstyrelsen. Henter den 06.03.2019 fra:

<https://samfundsansvar.dk/om-samfundsansvar>

Tørnæs, Ulla. (2017). *Lov om ændring af lov om internationalt udviklingssamarbejde*. Retsinformation: Hentet den 13.05.2019 fra:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=185977>

Udenrigsministeriet, DANIDA. (2018). *Danskernes holdninger og kendskab til udviklingsbistand*. DANIDA Hentet den 13.05.2019.

<http://um.dk/da/danida/oplysning/danskernes-holdninger-og-kendskab-til-udviklingsbistand/>

Udenrigsministeriet: DANIDA. (2019). *Lovgrundlag*. Udenrigsministeriet - Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Hentet den 11.05.2019 fra: <http://um.dk/da/danida/om-danida/lov/>

Udenrigsministeriet. (2019). *Strategi: Verden 2030*. Udenrigsministeriet - Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Hentet d. 07.03.2019 fra: <http://um.dk/da/danida/strategi%20og%20prioriteter>